

Arkiv. 2/8.1.2015

Fornminnesinventering i Jakobstad år 2012

FM Jan-Erik Nyman

Sammanfattning

År 2012 genomfördes i Jakobstad ett småskaligt och på frivilligt arbete baserat arkeologiskt inventeringsprojekt. Innan inventeringen fanns i Museiverkets fornminnesregister sex fasta fornlämningar kända inom Jakobstads gränser. Under 16 arbetsdagar lokaliserades och dokumenterades totalt 68 nya lämningar, varav 37 är enligt inventerarens bedömning att betrakta som lagskyddade fasta fornlämningar. De övriga 31 lämningarna bedöms av ett eller annat skäl som ej lagskyddade övriga kulturarvsobjekt.

Omslagsbild: Kummel vid lokalen Tailod norra udden

Innehållsförteckning

	sida
Sammanfattning	1
Innehållsförteckning	2
Arkiv- och registerinformation	3
Inledning	4
Inventeringsområdet och tidigare forskning	4
Inventeringsmetod	4
Resultat	5
Käll- och litteraturförteckning	6
Lista över inventerade fornlämningslokaler	8
Beskrivningar över inventerade fornlämningslokaler	13

Arkiv- och registerinformation

Undersökning:	Inventering
Undersökningens utförare:	Jan-Erik Nyman, FM
Undersökningens finansierare:	Privat initiativ och frivilligt arbete, finansiellt understöd av Svensk Österbottniska samfundet r.f.
Undersökningsområde:	Jakobstad, Österbotten
Undersökningsyta:	88 km ²
Undersökningstid:	18.-19.5., 16.-18.6., 2.-8.7. och 19.-22.10.2012
Fynd:	-
Fotografier:	I förvar hos inventeraren
Undersökningsrapport:	Originalen förvaras i Museiverkets arkiv. Kopior av rapporten har skickats till Jakobstads stadsmuseum och Österbottens museum

Inledning

År 2012 genomfördes i Jakobstad ett småskaligt och på frivilligt arbete baserat arkeologiskt inventeringsprojekt. Projektets praktiska genomförande möjliggjordes genom ett ekonomiskt understöd av Svensk Österbottniska samfundet r.f. Initiativtagare till projektet var FM Jan-Erik Nyman, som även utförde inventeringsarbetet och rapportarbetet till sin helhet. Inventeringens förarbete utfördes under hösten 2011 och vintern 2012 och inventeringens fältarbete under sommaren och hösten 2012. Inventeringens rapport har färdigställts under åren 2013 och 2014. Inventeringens geografiska avgränsning valdes staden Jakobstads gränser, som de såg ut år 2012. Inventeringsprojektet hade som mål att skapa en generell bild över det arkeologiska kulturarv som finns bevarat inom stadens gränser och ge en överblick över de typer av arkeologiska lämningar som finns representerade inom området.

Inventeringsområdet och tidigare forskning

Jakobstad ligger vid Bottenvikens kust med Purmo och Esse åmynningar strax öster om stadens nuvarande centrum. Stadens totala yta är ca 123 km², varav ca 88 km² är landyta. Terrängen är mestadels mycket flack och lågt liggande med en landyta som i regel ej överstiger 20 m.ö.h. Stads- och tätbebyggelsen i Jakobstad är mestadels koncentrerad till stadens centrala och östra delar, medan i det i väst i Fäboda och Pörkenäs finns större sammanhängande skogsmarker som karakteriseras av klippig terräng med mellanliggande våtmarker. Majoriteten av stadens odlingsmark finns mellan skogsmarkerna i väst och stadens centrum. De första skriftliga källorna som påvisar fast bebyggelse i området är från 1300-talets början.

Innan den aktuella inventeringens utförande hade endast en mer omfattande inventering utförts i Jakobstad. Denna inventering genomfördes år 2002, då Museiverkets forskare Teemu Mökkönen utförde en stadsarkeologisk inventering av stadens historiska stadskärna. Utöver denna inventering har endast enskilda lokaler inspekterats och dokumenterats genom åren av representanter för Jakobstads museum, Österbottens landskapsmuseum och Museiverket, men området utanför Jakobstads historiska stadskärna har inte tidigare varit mål för en systematisk inventering. Målet för de första arkeologiska och byggnadshistoriska undersökningarna inom stadens nuvarande gränser var Pedersöre medeltida kyrka. Kyrkan har undersökts av Ingolf Friman år 1939, C.J. Gardberg år 1950, Nils Cleve år 1950 och Markus Hiekkänen år 1985 och 1986. Förutom dessa till själva kyrkobyggnaden begränsade undersökningar genomförde Marja Sipilä år 1997 en provgrävning inför en utvidgning av Pedersöre kyrkas gravgård. År 1989 utförde Derek Fewster arkeologiska utgrävningar i Jakobstad på Nynäsbacken och på Galgbacken och år 2001 ledde Päivi Luppi arkeologiska utgrävningar i Aspegrens trädgård vid Rosenlunds prästgård. I Jakobstad har stadsarkeologiska utgrävningar utförts åren 2007 och 2008 under ledning av Teija Oikarinen.

Inventeringsmetod

Målet med inventeringen var att lokalisera och dokumentera ett representativt urval av de arkeologiska lämningar som står att finna i Jakobstad. Detta innebar att inventeringstiden medvetet försöktes så jämt som möjligt fördelas på olika typer av miljöer och terränger. Då tiden för själva fältarbetet var mycket begränsat lades mycket tid och energi på förarbetet. I praktiken innebar detta att största delen av inventeringstiden gick åt till att besöka och kontrollera lokaler som på ett eller annat sätt framkommit under förarbetet. Endast en bråkdel av inventeringstiden gick åt till att i

terrängen leta efter tidigare fullständigt okända lämningar. Under inventeringens förarbete genomfördes litteratur-, arkiv- och kartstudier med mål att i dessa källor finna möjliga fornlämningar. Även Lantmäteriverkets LiDAR-data användes flitigt. Utöver detta intervjuades personal på Jakobstads museum och lokalhistoriskt intresserade ordsbor. I Österbottens tidning publicerades även en uppmaning riktad till ordsbor om att meddela inventeraren om de lämningar ordsborna kände till. Resultatet av denna uppmaning förblev dock magert.

Inventeringens fältarbete utfördes under sammanlagt 16 arbetsdagar under perioderna 18.-19.5., 16.-18.6., 2.-8.7. och 19.-22.10.2012. I inventeringsarbetet medverkade den 18.5. Jan Ehnvall och den 19.10. Stefan Nyman. De av stadens öar det krävs båt att nå lämnades av tidsskäl utanför det inventerade området. De i terrängen påträffade lämningarnas position bestämdes med några få undantag med hjälp av en GPS-mottagare, som i inledningen av inventeringen var av modellen Garmin Etrex Legend Hcx. Senare byttes mottagaren ut mot en mottagare av modell Garmin Oregon 450t. Bägge GPS-mottagares noggrannhet var 2 – 6 m. Lämningarna fotograferades med digitalkamera och utifrån okulära observationer samt mätningar med rullmått gjordes skriftliga minnesanteckningar. Under inventeringen grävdes inga provgropar och några föremålsfynd gjordes ej. All mätdata och alla digitala fotografier är i förvar hos inventeraren. I bedömningen huruvida de lämningar från historisk tid är att anse som skyddade enligt fornminneslagen (295/63) har de rekommendationer och riktlinjer som anges i Niukkanen 2009 följts. Inventeringsrapportens alla kartor

Resultat

Innan inventeringen fanns i Museiverkets fornminnesregister sex fasta fornlämningar kända inom Jakobstads gränser. Tre av dessa lämningar kontrollerades under inventeringens gång, övrig tid lades på att dokumentera nya lämningar. Under inventeringen lokaliserades och dokumenterades totalt 68 nya lämningar, varav 37 är enligt inventerarens bedömning att betrakta som lagskyddade fasta fornlämningar. De övriga 31 lämningarna bedöms av ett eller annat skäl som ej lagskyddade övriga kulturarvsobjekt. Bland de lagskyddade nya lämningarna dominerar tjärdalar (10 lokaler) och stenmurar (6 lokaler), men även ett flertal skeppsvarv, boplatser, försvarsanläggningar och gropar i klapper lokaliserades och dokumenterades. Även bland de övriga kulturarvslämningarna dominerar stenmurarna (13 lokaler), men också ett betydande antal torp- och andra husgrunder (8 lokaler) dokumenterades.

Med tanke på det inventerade områdets topografi med stora arealer som stigit upp ur havet först under historisk tid är det ej överraskande att så gott som alla påträffade lokaler kan dateras till historisk tid. Endast tre lokaler med klappergropar kan teoretiskt sett vara förhistoriska. I nuläget finns det dock inget som stöder ett sådant antagande och det är betydligt mer sannolikt att de härrör från historisk tid. Några säkra medeltida fornlämningar påträffades heller ej, men ett antal lokaler dokumenterades där det genom arkeologiska grävningsundersökningar finns potential att påträffa medeltida lämningar. Av dessa är det framför allt på lokalerna Nynäsbacken 1 och Pederstad där det mycket väl kan finnas medeltida lämningar bevarade.

Helsingfors 30.12.2014

Käll- och litteraturförteckning

Rapporter och opublicerade manuskript

- Fewster, Derek (1989). De arkeologiska utgrävningarna på Jakobstad Galgbacken och Nynäsbacken 1989. Rapporten förvaras i Museiverkets arkiv.
- Miettinen, Mirja (1988). Pietarsaari, Fäboda. Kuppikivien tarkastus 1987. Rapporten förvaras i Museiverkets arkiv.
- Nyman, Curt (2011). Efterkommande till Henrik Henriksson Norrlund: ukast sammanställt av Curt Nyman 22.5.2011 från Valter och Vera Nymans släktforskning och anteckningar. Manuskriptet förvaras hos författaren.
- Torvinen, Anja (1974). Pietarsaaren maalaiskunta: inventointi. Rapporten förvaras i Museiverkets arkiv.

Historiska kartor

- Albäck, J. (1773). Charta utvisande situation utaf Jacobsstads Kyrko och Westersunds byar. Kartan förvaras i Riksarkivet i Sverige.
- Aspegren, H. H. (1769). Geometrisk Charta öfver de Pedersöre Prästebord tillhörige urfiells ägor. Kartan förvaras i Pedersöre församlings arkiv.
- Aspegren, H. H. (1774). Geometrisk Charta öfver Jacobstads åker upodlingar sedan refningen 1754. Kartan förvaras i Jakobstads museums arkiv.
- Danielson, J. G. (1829). Staden Jacobstads Ägor. Kartan förvaras i Jakobstads museums arkiv.
- Giedda, J. P. (1693). Geometrisk affrijtning uppå Jacob Stadz åker och Egor. Kartan förvaras i Finlands Nationalarkiv.
- Gutzén, E. J. (1754). Geometrisk Charta öfver Jacobs Stads ägor. Kartan förvaras i Jakobstads museums arkiv.
- Gyllenborg, C. D. (1794). Jacobsstads grundritning och belägenhet. Kopia av kartan förvaras i Jakobstads museums arkiv.
- Helsberg, M. (1797). Intagomätning /.../ som Undertecknad å wederbörandes anmodan värckstält uti Staden Jacobstad. Kartan förvaras i Jakobstads museums arkiv.
- Holm, C. G. (1821). Grund Ritning öfver Sjö- och Stapel Staden Jacobstad hvarå Torg, Gator, Gränder samt Gamla och Nya Tomter äro upptagne. Kopia av kartan förvaras i Jakobstads museums arkiv.
- Lohm, T. (1688). Geometrisk Affattningh Öfwer Kijors Hemman belägen I Westersundz byy och Pedersöhre Sochn. Kartan förvaras i Finlands Nationalarkiv.
- Mört, C. C. (1709). Geografisk charta öfver Pedersöre och Cronoby socknar sampt Karleby sockns Skiäriegård. Kartan förvaras i Finlands Nationalarkiv.
- Roering Mattsson, N. (1750). Geometrisk Charta öfver hemmanens n:o 7, 8, /9, 1/0, 12, 15, 17 och 20:s ängar och utägor uti Pädersöre sochns Kyrkioby, hvilka hemman ock kallas Wästersund. Kartan förvaras i Riksarkivet i Sverige.
- Roering Mattsson, N. (1750). Skatlläggningsskarta öfver Pirilö hemman. Titel förstörd på tillgänglig originalkarta. Kartan förvaras i Pedersöre hembygdsförenings arkiv.
- Roering Mattsson, N. (1751). Geometrisk Charta öfwer Pädersöre Prästegårds Ägor. Kartan förvaras i Pedersöre församlings arkiv.
- Roering Mattsson, N. (1756). Geometrisk Charta öfwer Pädersö sochns Prästegårds Skog och hemägor. Kartan förvaras i Pedersöre församlings arkiv.
- Roering Mattsson, N. (1760). Charta öfwer Pirilö heman år 1760. Kartan förvaras i Pedersöre hembygdsförenings arkiv
- Rosenlund, A. W. (1872). Staden Jakobstads odlade egor. Kartan förvaras i Jakobstads museums arkiv.

Litteratur

- Andersson, Paul (1978). Torpen under Pedersöre prästgård. *Pedersöre. Jakobstads tidning, jul- och hembygdsbilaga*. 1978.
- Björklund, Guy (1989). Gamla hamn: en kulturhistorisk resurs. I Sander, Annika (red.) *Bottnisk kontakt IV: maritimhistorisk konferens, Skellefteå museum 5-7 februari 1988*. Maritimhistorisk rapport.2. Skellefteå: Skellefteå museum, s. 16-20.
- Björklund, Guy (2004) Bataljen på Busköskatan. *Pedersöre. Jakobstads tidning, jul- och hembygdsbilaga*. 2004, s. 14-16.
- Heselius, Gösta (1987). Pirilö i forna tider. *Släkt och bygd*. 31, s. 55-61.
- Niukkanen, Marianna (2009). *Historiallisen ajan kiinteät muinaisjäänökset: tunnistaminen ja suojele*. Museoviraston rakennushistorian osaston oppaita ja ohjeita. 3. Helsinki: Museovirasto.
- Pedersöre Kyrkoby byaforskare (2008). *Hemmanen i Pedersöre kyrkoby*. Pedersöre.
- Rönnebacka, Tor (1990). *Gårdarna i byn*. Vestersundsby.
- Toivanen, Pekka (1989). Varvsplatser i Pedersöre socken. I Sander, Annika (red.) *Bottnisk kontakt IV: maritimhistorisk konferens, Skellefteå museum 5-7 februari 1988*. Maritimhistorisk rapport.2. Skellefteå: Skellefteå museum, s. 149-156.
- Åkerblom, Kristian V. (1950). *Pedersöre storsockens historia intill 1865. 1-2*. Jakobstad: Kommunernas förlag.

Lista över inventerade fornlämningslokaler

I fornminnesregistret sedan tidigare kända fasta fornlämningar

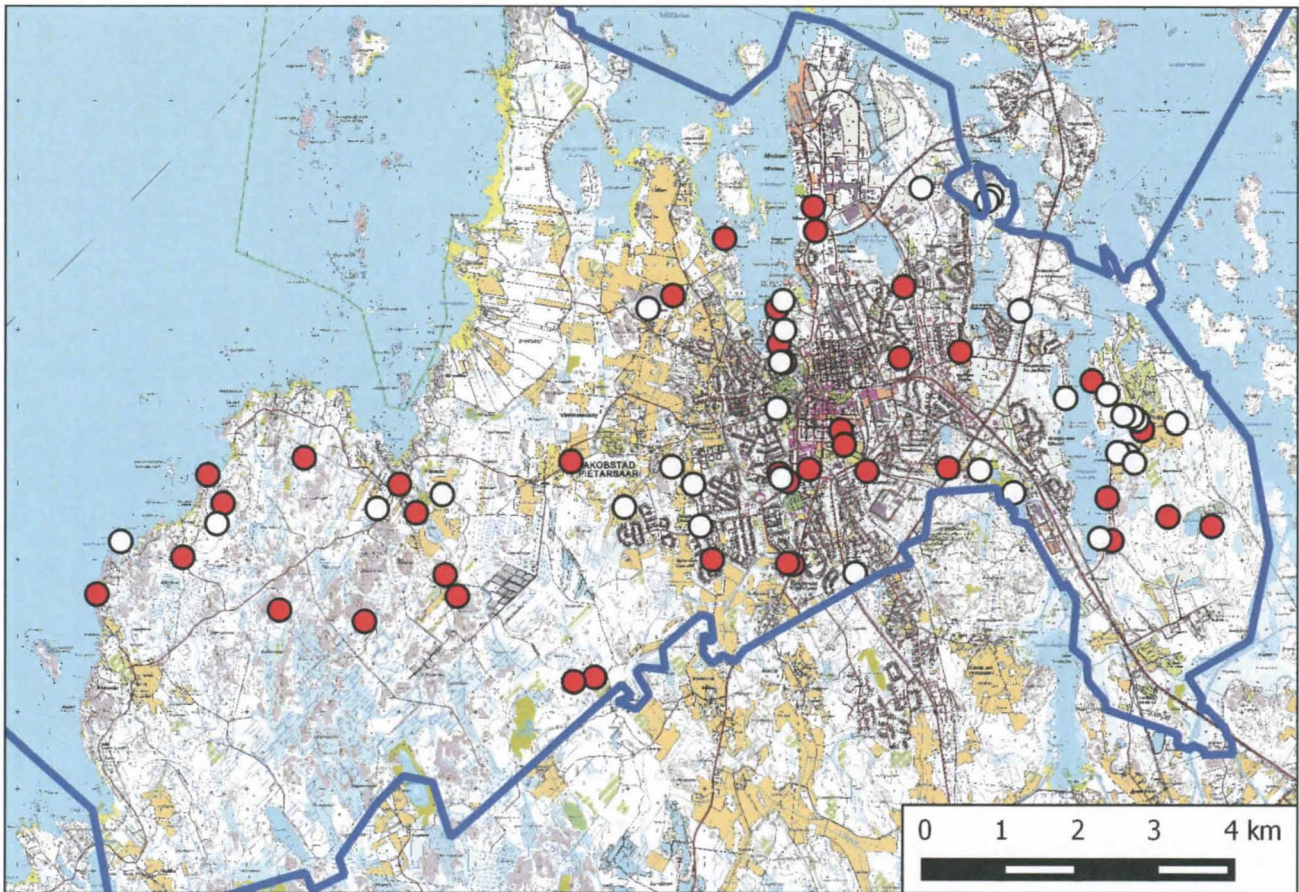
<u>Fornlämningsnamn</u>	<u>Fornlämningstyp</u>	<u>Sida</u>
1. Pedersöre-Cederbergs	Kult- och traditionsplatser, källor	13
2. Kråkholmen	Stenkonstruktioner, stenvmurar	15
3. Nätiskatan	Kult- och traditionsplatser, skålgropsstenar	18

Nya fasta fornlämningar

<u>Fornlämningsnamn</u>	<u>Fornlämningstyp</u>	<u>Sida</u>
4. Kyrkoby (Kijrckoby) Pirilö	Boplatser, byaplatser	20
5. Skutberget	Arbets- och framställningsplatser, skeppsvarv	23
6. Surbrunnsberget	Arbets- och framställningsplatser, skeppsvarv	26
7. Lillmossen	Stenkonstruktioner, gränsmärken	29
8. Gubbträskberget	Stenkonstruktioner, grop i klapper	31
9. Östanlid	Stenkonstruktioner, stenvmurar	34
10. Malmska sjukhuset	Stenkonstruktioner, stenvmurar	36
11. Åkerviken	Boplatser, torp	38
12. Varvet	Arbets- och framställningsplatser, skeppsvarv	41
13. Norrlötsberget	Stenkonstruktioner, grop i klapper	44
14. Gamla Bonäset	Boplatser, prästgårdar	47
15. Oxmossen 1	Arbets- och framställningsplatser, tjärdalar	50
16. Oxmossen 2	Arbets- och framställningsplatser, tjärdalar	52
17. Nyhagen	Arbets- och framställningsplatser, tjärdalar	54
18. Vallan 1	Arbets- och framställningsplatser, tjärdalar	56
19. Vallan 2	Arbets- och framställningsplatser, tjärdalar	58
20. Fäboträsket	Arbets- och framställningsplatser, tjärdalar	60
21. Brunniberget	Arbets- och framställningsplatser, tjärdalar	62
22. Dalpottberget	Fornlämningsgrupper	64
23. Sammetsskogen 1	Arbets- och framställningsplatser, tjärdalar	67
24. Sammetsskogen 2	Boplatser, husgrunder	69
25. Kråkträsket	Arbets- och framställningsplatser, tjärdalar	72
26. Kvarnstensberget	Arbets- och framställningsplatser, tjärdalar	74
27. Mjölkhamn	Konst och minnesmärken, inhuggningar	76
28. Kittholmen 1	Försvarsanläggningar, kanonställningar	78
29. Gamla hamn	Kommunikationsleder, hamnar	80
30. Batteriudden	Försvarsanläggningar, kanonställningar	82
31. Korsgrundet	Försvarsanläggningar, löpgravar	84
32. Nätinabba 1	Industrilokaler, beckbruk	86
33. Pederstad	Boplatser, prästgårdar	89
34. Kvarnbacken	Konst och minnesmärken, inhuggningar	91
35. Masaholmen	Stenkonstruktioner, stenvmurar	93
36. Galgbacken	Stenkonstruktioner, stenvmurar	95
37. Nynäsbacken 1	Boplatser, husgrunder	97
38. Västermalm	Stenkonstruktioner, stenvmurar	100
39. Lannslund	Stenkonstruktioner, stenvmurar	102
40. Kyrkoby (Kijrckoby) Lannäs	Boplatser, byaplatser	104

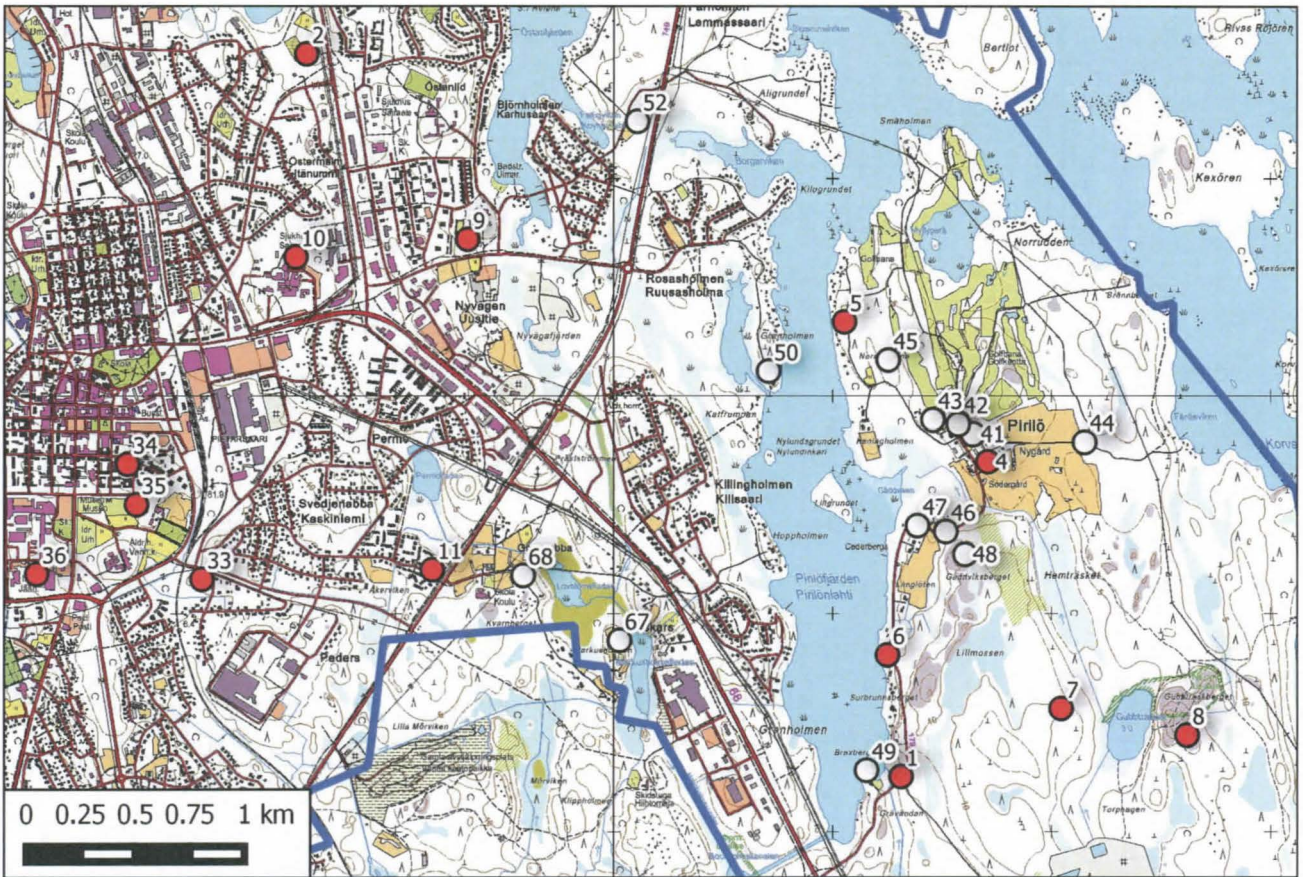
Nya övriga kulturarvslämningar

<u>Fornlämningsnamn</u>	<u>Fornlämningstyp</u>	<u>Sida</u>
41. Pirilö 1	Boplatser, husgrunder	106
42. Pirilö 2	Boplatser, torp	108
43. Pirilö 3	Boplatser, torp	111
44. Pirilö 4	Stenkonstruktioner, stenmurar	113
45. Norrängarna	Arbets- och framställningsplatser, odlingar	116
46. Gäddviken 1	Boplatser, torp	118
47. Gäddviken 2	Boplatser, torp	120
48. Gäddviksberget	Stenkonstruktioner, rösen	122
49. Braxberget	Händelseplatser	124
50. Granholmen	Boplatser, husgrunder	126
51. Hållhagen	Stenkonstruktioner, stenmurar	129
52. Fattigviken	Stenkonstruktioner, stenmurar	131
53. Stora Lysarholmen 1	Stenkonstruktioner, stenmurar	133
54. Stora Lysarholmen 2	Stenkonstruktioner, gränsmärken	135
55. Östanskogen	Stenkonstruktioner, stenmurar	137
56. Fallet	Stenkonstruktioner, stenmurar	139
57. Stads-Svanbäck	Stenkonstruktioner, stenmurar	141
58. Fallberget	Boplatser, torp	143
59. Snarubacken	Arbets- och framställningsplatser, odlingar	145
60. Dalhagen	Stenkonstruktioner, stenmurar	147
61. Storsand	Markkonstruktioner, gropar	149
62. Tailod norra udden	Kommunikationsleder, kummel	151
63. Kittholmen 2	Konst och minnesmärken, inhuggningar	153
64. Kittholmen 3	Anskaffningsplatser för råmaterial, stenbrott	155
65. Kisorberget	Stenkonstruktioner, stenmurar	157
66. Nätinabba 2	Stenkonstruktioner, stenmurar	159
67. Markusholmen	Stenkonstruktioner, stenmurar	161
68. Grannabba	Stenkonstruktioner, stenmurar	163
69. Nynäsbacken 2	Arbets- och framställningsplatser, odlingar	165
70. Smedasskogen	Stenkonstruktioner, stenmurar	167
71. Bovallarna	Boplatser, torp	169

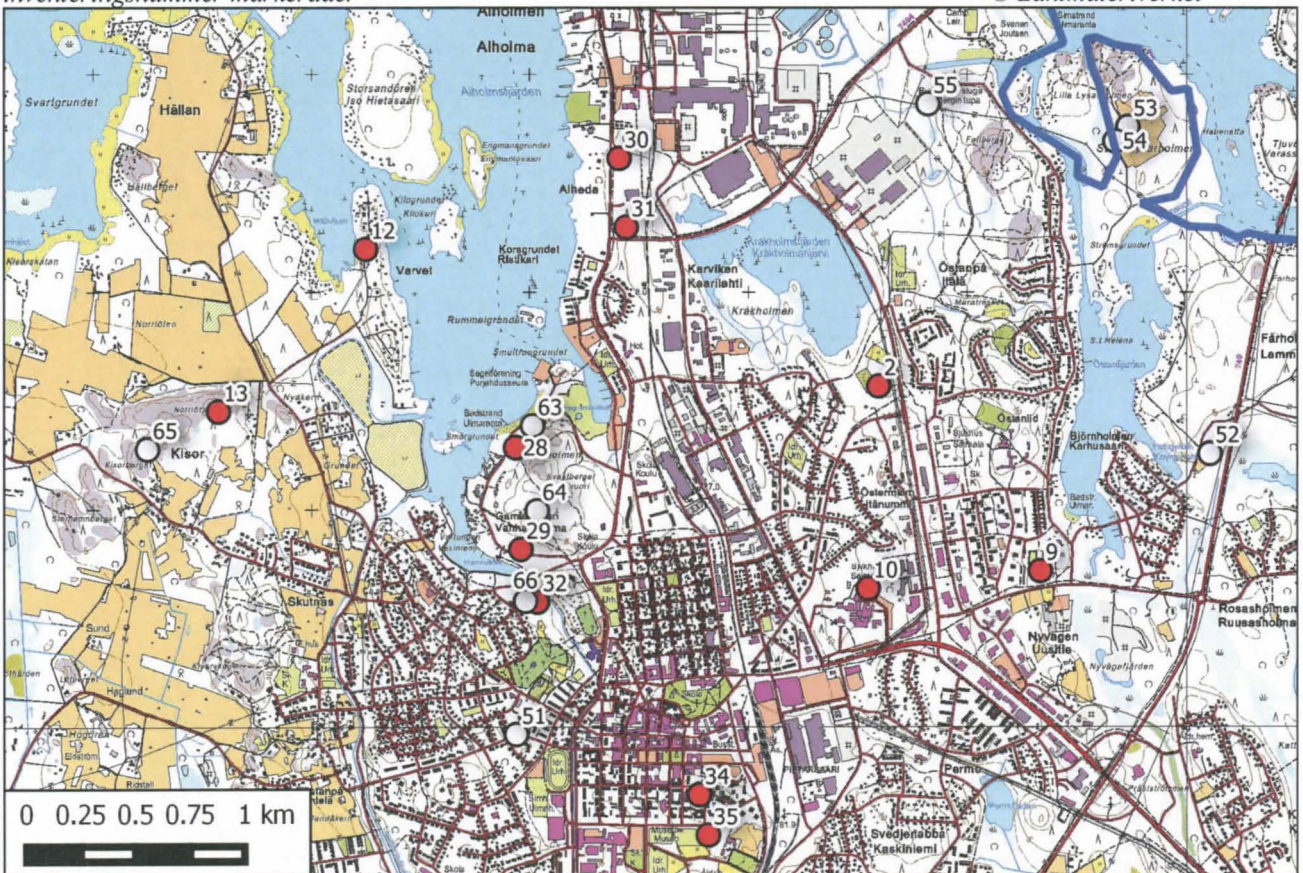
Karta 1. Inventeringsområdet och de inventerade fornlämningslokalerna. Fasta fornlämningar är markerade med röda punkter och övriga kulturarvslokaler med vita punkter. Kommungränserna är utritade med en blå linje.

© Lantmäteriverket

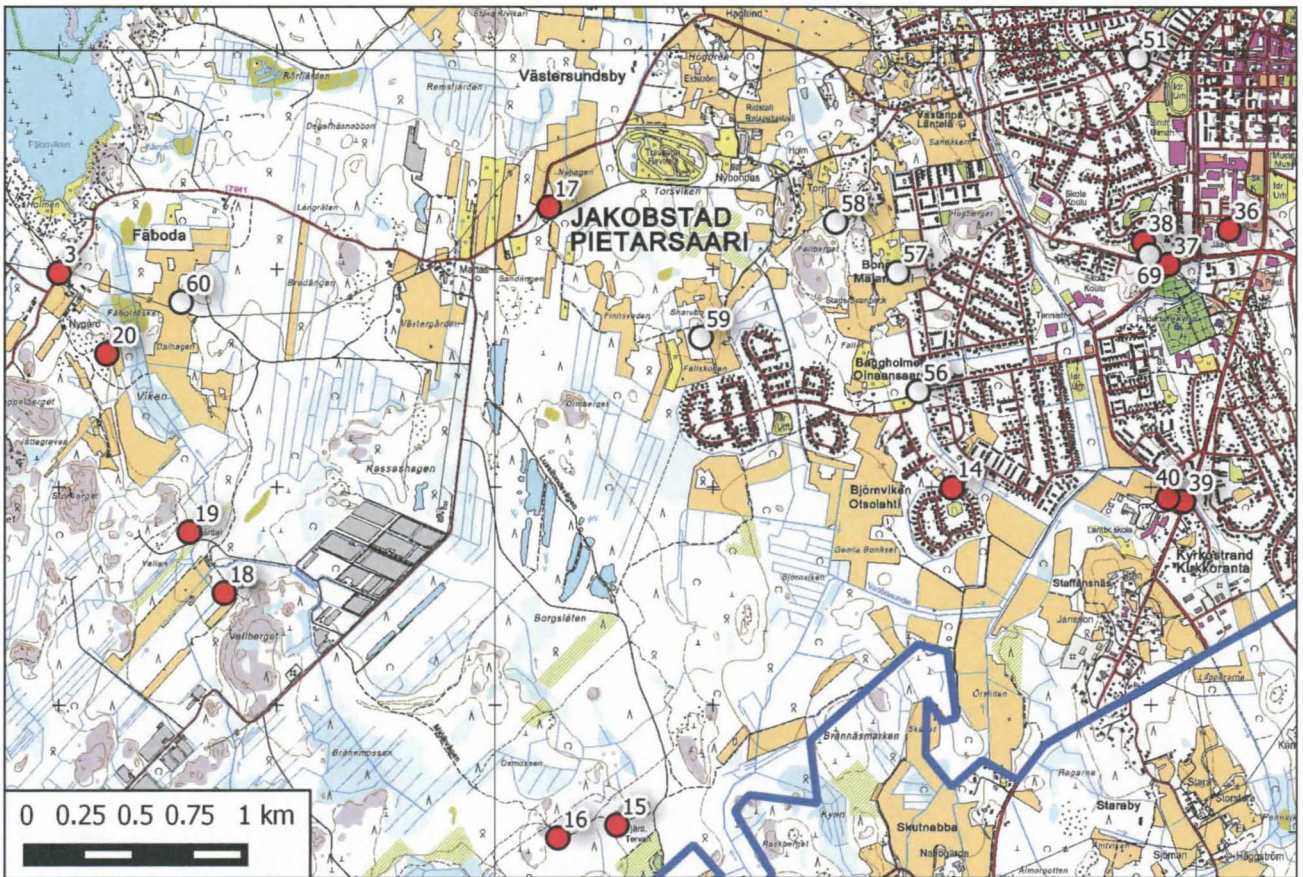
Karta 2. Översikt över den östra delen av inventeringsområdet med de inventerade lokalerna och deras inventeringsnummer markerade.

© Lantmäteriverket

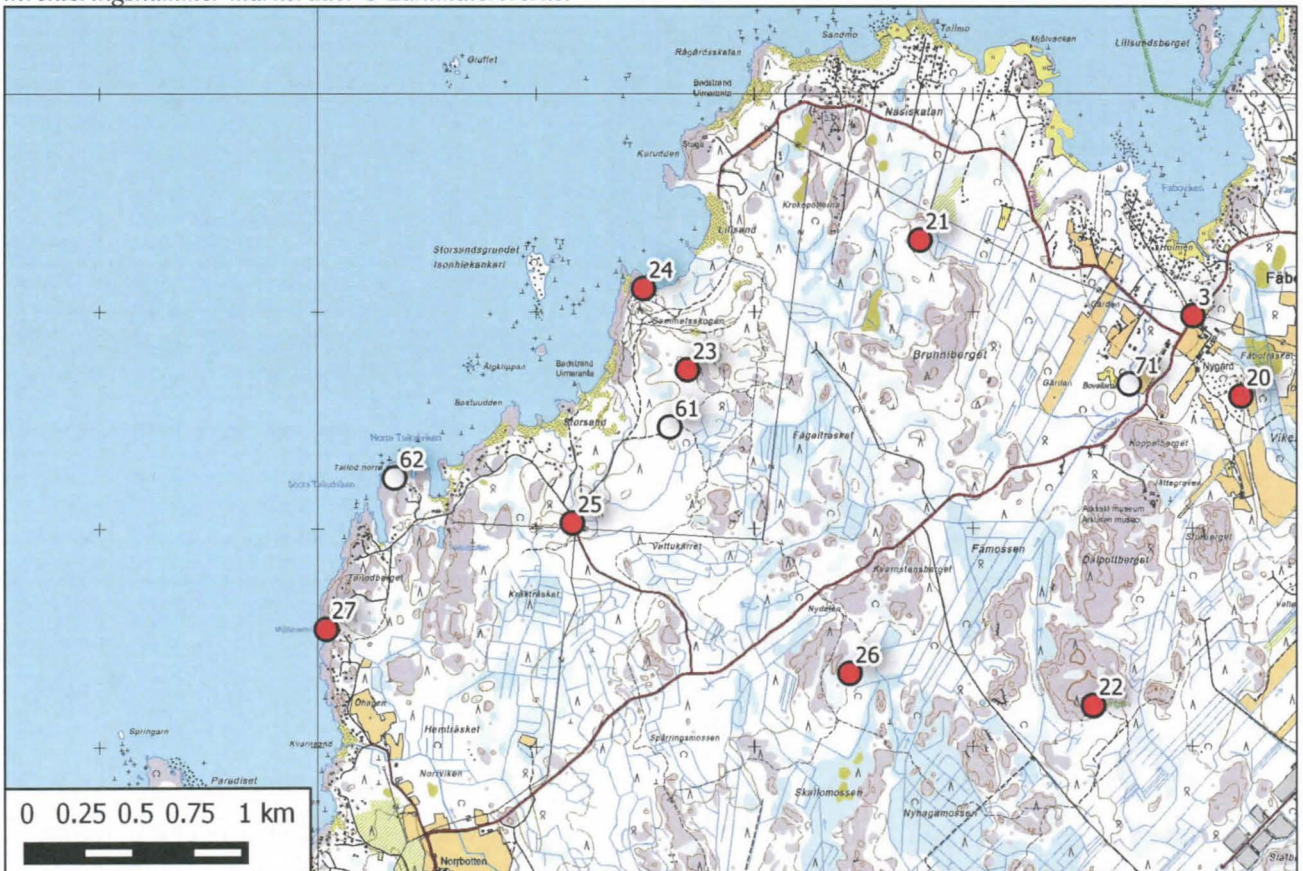

Karta 3. Översikt över den nordliga delen av inventeringsområdet med de inventerade lokalerna och deras inventeringsnummer markerade.

© Lantmäteriverket

Karta 4. Översikt över den mellersta delen av inventeringsområdet med de inventerade lokalerna och deras inventeringsnummer markerade. © Lantmäteriverket

Karta 5. Översikt över den västra delen av inventeringsområdet med de inventerade lokalerna och deras inventeringsnummer markerade. © Lantmäteriverket

Beskrivningar över inventerade fornlämningslokaler

I fornminnesregistret sedan tidigare kända fasta fornlämningar

1. Pedersöre-Cederbergs

Grunduppgifter

Fornlämningsnummer: 599010017

Fornlämningstyp: Kult- och traditionsplatser, källor

Datering: Historisk tid

Skyddsklass: Fast fornlämning (Föreslagen ny skyddsklass: Förstörd fast fornlämning)

Antal: 1

Koordinater: N 7066254 E 291313 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Fornminnesregistrets koordinatuppgifter.

Z: 3 – 5 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 4,2 km sydöst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 19.05.2012.

Tidigare undersökningar

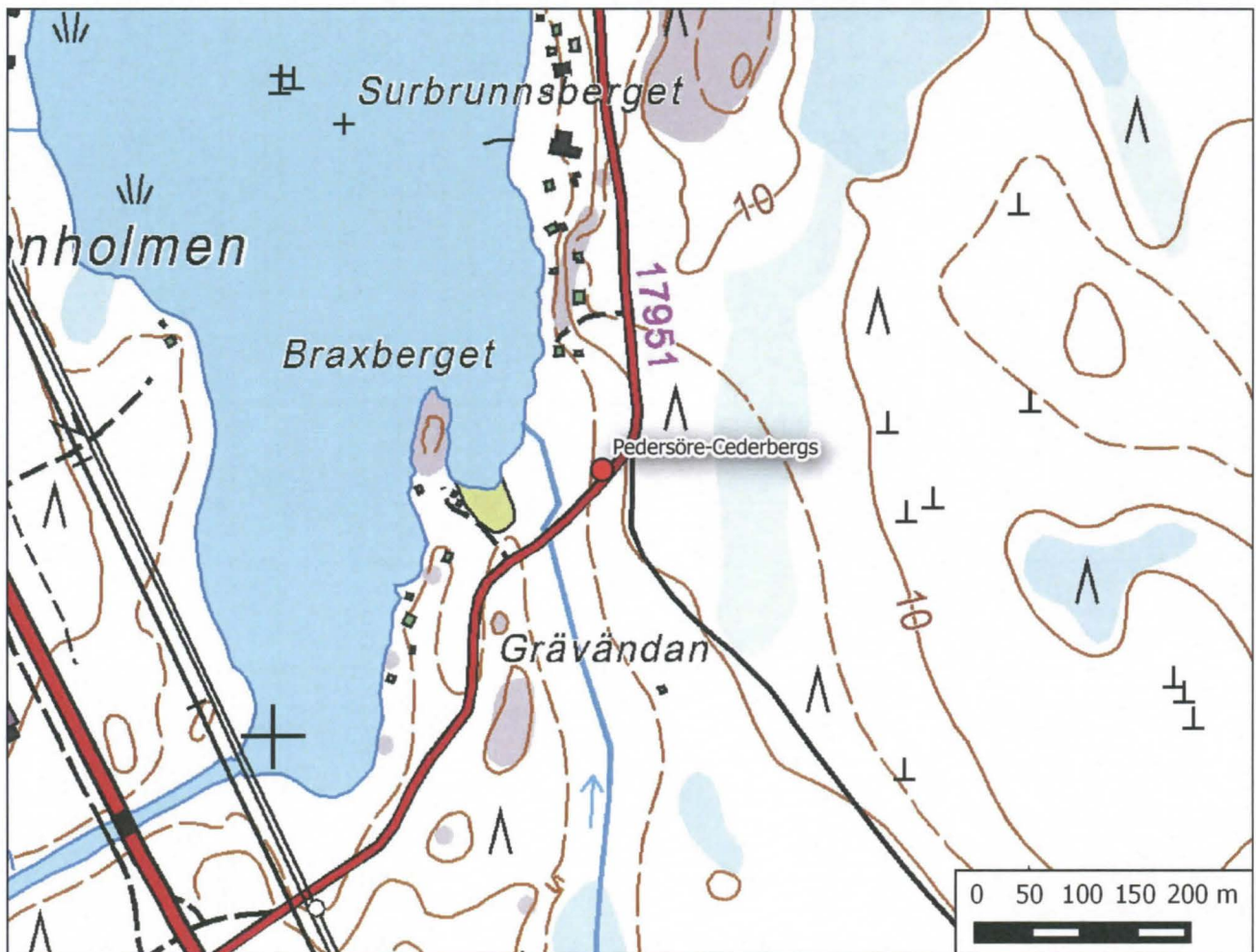
1974 – Inventering, Anja Torvinen

Beskrivning

Lokalen är belägen invid den östra stranden i den inre delen av Pirilöfjärden. I diket på den västra sidan av Gamla Pirilövägen har det enligt fornminnesregistrets uppgifter funnits en källa i vilken det under 1974 års inventering observerades en murken nedsänkt tunna. Källan är den så kallade Kung Eriks källa, en surbrunnskälla som brukats som hälsokälla under 1700- och 1800-talet (Heselius 1987:57). Under 2012 års inventering kunde inga spår av denna tunna observeras. Marken är fuktig och växtligheten mycket frodig och under inventeringen observerades ett flertal vattenansamlingar i närområdet. Vilken, om ens någon, av dessa delvis överväxta vattenhål som verkligen är en källa kunde inte närmare bestämmas.

Den ursprungliga, under 1700- och 1800-talet brukade källa är dock idag fullständigt förstörd, då dess ursprungliga läge enligt muntlig uppgift av Jan Ehnvall, arkivföreståndare vid Jakobstads museum, ligger någonstans under Gamla Pirilövägen. Samma uppgift uppger även Heselius (1987:57). Därför föreslås att fornlämningens skyddsklass bör ändras till förstörd.

Foto 1. En av många små och näst intill helt överväxta vattenhål i källans närområde, fotograferat från öst.

Karta 6. Fornminnesregistrets koordinatpunkt markerad med en röd punkt.

© Lantmäteriverket

2. Kråkholmen

Grunduppgifter

Fornlämningsnummer: 1000014200

Fornlämningstyp: Stenkonstruktioner, stenmurar

Datering: Historisk tid

Skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 20

Koordinater: N 7069568 E 288594 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Fornminnesregistrets koordinatuppgifter, murhörn.

Z: 3 – 9 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 1,7 km nordöst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 17.-18.06.2012

Tidigare undersökningar

2009 – Inspektion, Kaisa Lehtonen och Pentti Risla

Beskrivning

Lokalen är belägen inom ett ca 1,0 x 0,5 km stort område sydöst om Kråkholmsfjärden. Inom området finns tjugo mer eller mindre välbevarade muravsnitt, vars sammanlagda längd är ca 4,5 km. I nordöst begränsas lokalen av Östanskogen och industritomter och i sydväst av Östermalms egnahemshusbebyggelse. I områdets centrala och nordöstra delar omgärdar murarna mestadels obebyggda ytor, inom vilket det finns bl.a. fotbollsplan, begravningsplan för husdjur, odlingslotter, hundskolningsplan och ängsmark. I sydväst löper murarna mestadels längs med tomtgränser genom relativt tät egnahemshusbebyggelse. Murarna bryts och är skadade på ett flertal ställen av modern bebyggelse och vägdragningar. I sydväst är murarna i regel mer fragmentariska och sämre bevarade än i den centrala och nordöstra delen. Murarna består av natursten och är i regel 2 – 3 m breda och 0,3 – 1,0 m höga. Det förekommer både välbyggda och välbevarade murar uppbyggda med större stenar längs ytterkanterna och med en kärna av mindre stenar och murar mer slarvigt sammansatta och delvis raserade. På Gutzéns karta över Jakobstads ägor från år 1754 är området still stor del ännu ouppodlat. Därefter verkar uppodlingen ha skett i rask takt och på Aspegrens karta över Jakobstads uppodlingar från år 1774, på Helsbergs karta över Jakobstads inägor från år 1797 och på Danielsons karta över Jakobstads ägor från år 1828 kan man följa hur största delen av de odlingsytorna som murarna omgärdat uppodlas. Majoriteten av odlingsytorna kan därmed dateras till andra halvan av 1700-talet och början av 1800-talet.

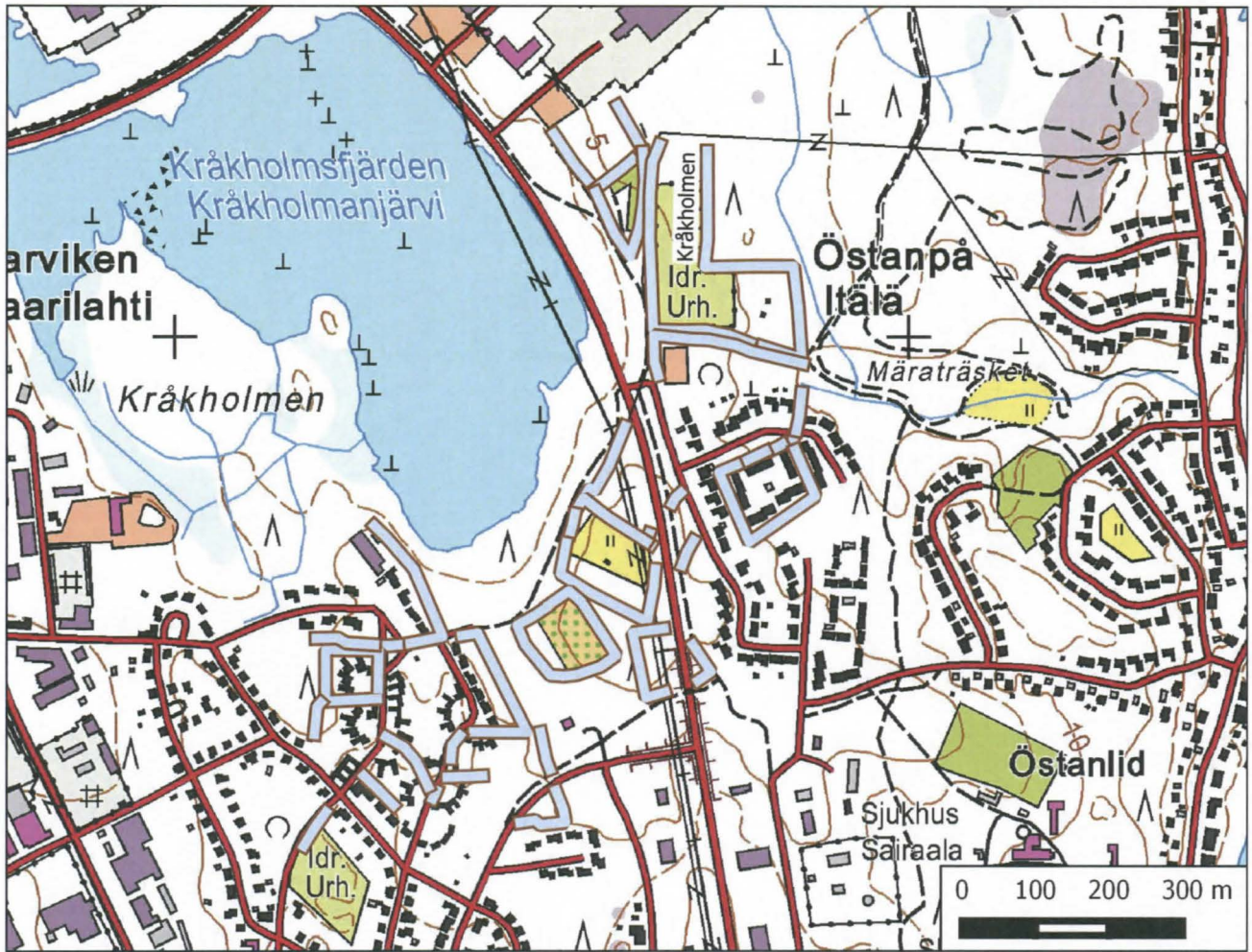

Foto 2. Stenmur, fotograferat från sydväst.

Foto 3. Stenmur, fotograferat från sydöst.

Karta 7. Kråkholmens stenvmurar markerade med grå linjer.

© Lantmäteriverket

3. Nätiskatan

Grunduppgifter

Fornlämningsnummer: 598010001

Fornlämningstyp: Kult- och traditionsplatser, skålgropsstenar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 1

Koordinater: N 7066983 E 282003 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Skålgropssten. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 4 – 5 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 5,7 km väst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 04.07.2012

Tidigare undersökningar

1987 – Inspektion, Mirja Miettinen

Beskrivning

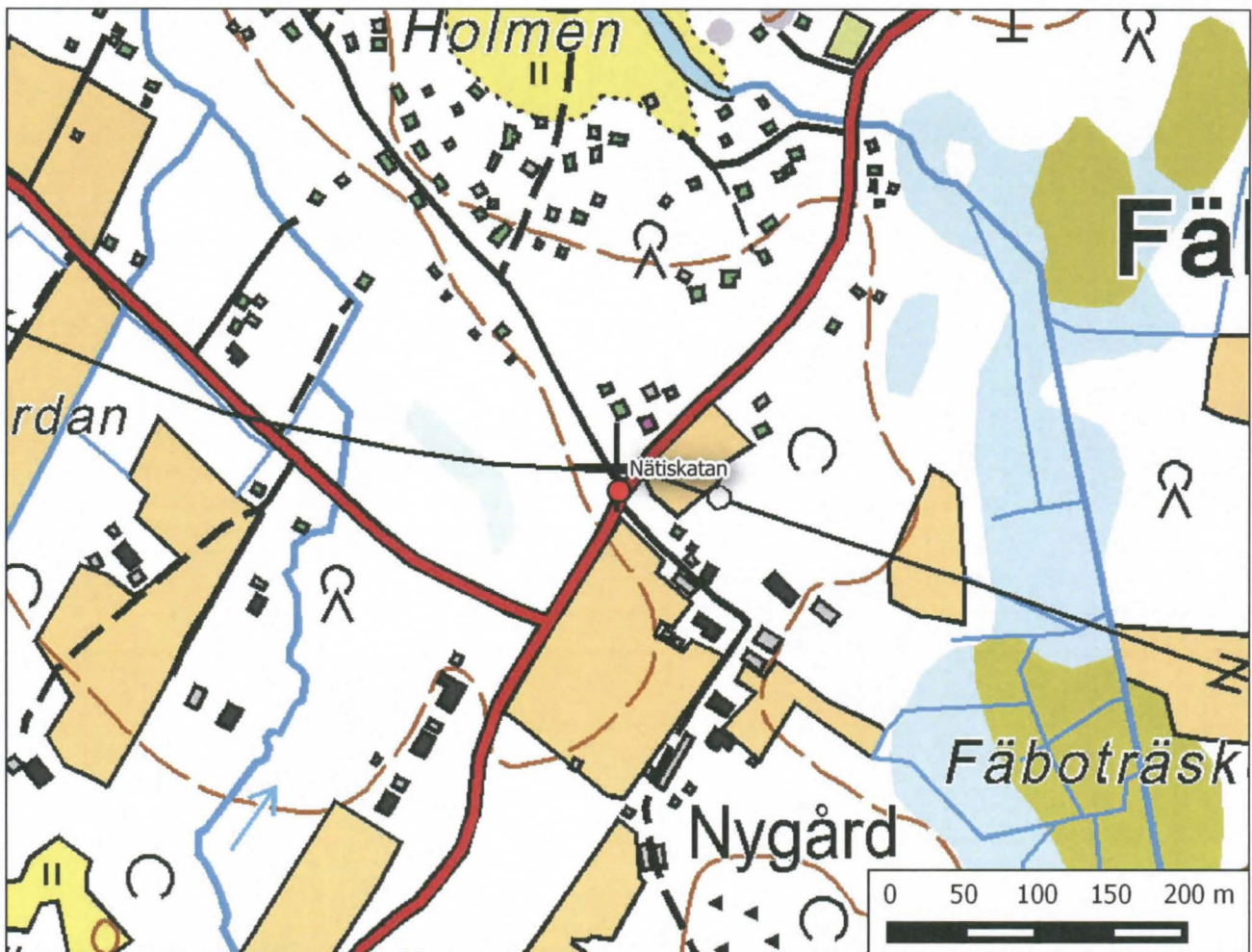
Lokalen är belägen väster om korsningen mellan Fäbodavägen och Torkholmsvägen i Fäboda. Området är svagt mot nordväst sluttande ängsmark, inom vilket det växer ett fåtal björkar. Vid inventeringstillfället var gräsvegetationen mycket frodig och högväxt, vilket försvårade märkbart observationsmöjligheterna. Enligt fornminnesregistrets uppgifter finns på platsen en skålgropssten med 6 – 7 skålgropar och 6 – 7 m norr om denna ytterligare en sten med en något osäker skålgrop. Den första av dessa stenar återfanns under 2012 års inventering. Stenen är belägen endast ca 1 m från Fäbodavägen. Stenen är 1,1 x 0,6 m stor, till formen rektangulär och har en flat ovansida. På ovansidan observerades sex stycken skålgropar, vilka är ca 5 cm i diameter och ca 2 cm djupa. Norr om denna sten finns en sten av likartad storlek, vilket kunde vara den sten som omnämns i fornminnesregistret. Dess yta var dock täckt av ett tjockt lager av torv och mossa, så några skålgropsiakttagelser kunde inte göras. Invid dessa skålgropsstenar skall det enligt uppgift i fornminnesregistret finnas byggnadslämningar från 1700-talet. Under 2012 års inventering kunde dessa byggnadslämningar ej återfinnas.

Foto 4. Överblick över platsen för skålgropsstenen, fotograferat från norr.

Foto 5. Skålgropssten, fotograferat från norr.

Karta 8. Skålgropsstenens läge markerad med en röd punkt.

© Lantmäteriverket

Nya fasta fornlämningar

4. Kyrkoby (Kjirckoby) Pirilö

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Boplatser, byaplatser

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 1

Koordinater: N 7067699 E 291709 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Husgrund. Positionen fastställd med Garmin Etrex Legend Hcx GPS-mottagare.

Z: 6 – 9 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 4,2 km öster om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 18.05.2012. Vid inventeringstillfället närvarade Jan Ehnvall.

Beskrivning

Lokalen är belägen öst om korsningen mellan Gamla Pirilövägen och Uppgårdsvägen på västra sidan av Pirilö halvö. Marken sluttar svagt mot väst-sydväst och inom den något igenväxta sydöstra halvan av bytomten växer det fullväxta björkar samt buskar och sly. Tomtens nordvästra halva består av omskött gårdsplan med gräsmatta samt två bostadshus. Bostadshuset längst till väster går under namnet Moffas eller Heselius gård och är uppförd på 1790-talet. Bostadshuset längst till öster, Villas eller Cederbergs gård, är något yngre och uppförd på 1870-talet.

I tomtens centrala del (N 7067699 E 291709) finns en 20,0 x 6,5 m stor husgrund, vars längdriktning är SV-NV. Grundens stenfoot är delvis övertorvad och beväxt med gräsväxter. Inne i grunden finns rikligt med gropar och lösa stenar. Grunden tillhör den under 1700-talet uppförda gården Tolvmans, eller Majas, som gården från mitten av 1800-talet kom att kallas. Byggnaden revs år 1956 (Pedersöre Kyrkoby byaforskare 2008:116). Heselius omnämner att det efter att gården Tolvmans rivits påträffats murade källare samt lämningar av en nord-sydlig byggnad, som han antar är lämningar av den gård som ägdes av Erik Tavaststjärna och som brann år 1692 (Heselius 1987:58). Enligt muntliga uppgifter har det grävts innanför stenfooten och då påträffats föremål som möjligen kan dateras till 1500-1600-talen. Det lär också ha påträffats silvermynt från 1500-talet i närliggande åkrar. Nordöst om husgrunden står två bodar som tillhört den rivna byggnaden.

I bytomtens norra del, strax intill Uppgårdsvägen (N 7067716 E 291680), finns en gammal jordkällare uppförd av natursten. Väst om jordkällaren finns rester av en stenfoot.

Pirilö hemman byggdes upp strax efter år 1546 och ägdes då av fogden Lars Knutsson Fordell. Hemmanet förblev odelat fram till år 1734 (Heselius 1987:55, Pedersöre Kyrkoby byaforskare 2008:115). Den äldsta under inventeringen påträffade karta som markerar gårdens läge är en skattdrägningskarta från år 1750 upprättad av Nils Roering Mattsson.

Några andra ovan mark synliga spår av äldre byggnader påträffades inte under inventeringen, men det bedöms finnas goda möjligheter till att eventuella byggnadslämningar och kulturlager har bevarats under marken. Bytomtens avgränsning bygger på inventeringsobservationer och kartmaterial från 1700- och 1800-talet.

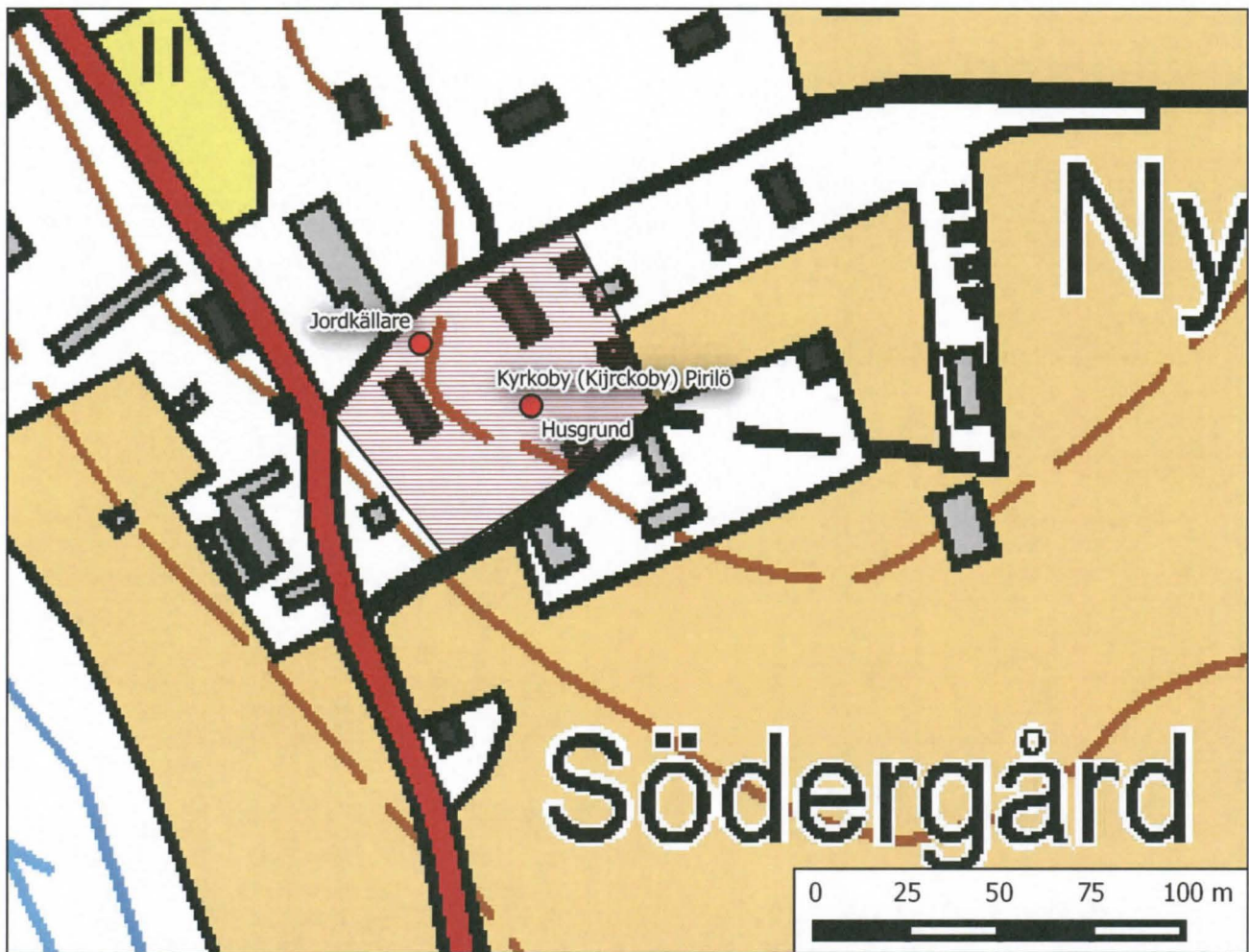
Foto 6. Överblick över bytomten. Till vänster syns Villas gård, till höger jordkällaren samt Moffas gård. fotograferat från nordväst

Foto 7. Överblick över husgrunden. I bakgrunden syns Cedersbergs gård, uppförd under 1870-talet. fotograferat från söder.

Foto 8. Överblick över husgrunden. I bakgrunden till höger syns Cederbergs gård, uppförd under 1870-talet och i mitten de två bodarna som tillhört den rivna Tolvmansgården. fotograferat från sydväst.

Karta 9. Husgrunden och jordkällaren markerad med en röd punkt och lokalens föreslagna avgränsning markerad med en streckad yta.
© Lantmäteriverket

5. Skutberget

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Arbets- och framställningsplatser, skeppsvarv

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 1

Koordinater: N 7068338 E 291054 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Röse 1. Positionen fastställd med Garmin Etrex Legend Hcx GPS-mottagare.

Z: 4 – 6 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 3,5 km öster om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 19.05. och 06.07.2012. Vid inventeringstillfället 06.07 närvarade Jan Ehnvall.

Beskrivning

Lokalen ligger på västra sidan av halvön Pirilö, ca 100 m söder om korsningen mellan Skutbergsvägen och Småholmsvägen. Den i nord-sydlig riktning löpande Skutbergsvägen korsar en barrskogsbeklädd flack kulle och på bägge sidor om vägen finns lämningar av Skutbergets skeppsvarv. De under inventeringen observerade lämningarna består av två rösen i lokalens nordöstra del uppe på kullens flacka krön. Rösena är närmast runda till formen och har en diameter mellan ca 3 – 4 m. Högarna är ca 0,5 m höga och fullständigt överväxta av ris och mossa. Provstick med jordsond visade att rösena innehåller tegel och eventuellt även natursten, vilket tyder på att rösena är spirösen. Röse 1 (N 7068338 E 291054) ligger ca 10 m väster om Skutbergsvägen. Röse 2 (N 7068344 E 291072) ligger ca 20 m öster om röse 1 på östra sidan av Skutbergsvägen. Enligt Roering Mattssons karta över Pirilö hemman från år 1760 sträcker sig varvsplatsen även till kullens sydvästra sluttning, men i detta område kunde inga ovan mark synliga lämningar observeras. När verksamheten på Skutbergets skeppsvarv inleds är ej närmare känt, men troligtvis inleddes verksamheten på 1600-talet. Verksamheten pågick fram till 1860-talet (Toivanen 1989:154-155). Lokalens avgränsning bygger på Roering Mattssons karta samt på inventeringsobservationer. Lämningen har skadats av Skutbergsvägen, som löper tvärs genom varvsplatsen. Nyligen har också ledningar grävts ner längs med den västra sidan av Skutbergsvägen, vilket ytterligare har skadat lämningen. Det finns dock fortfarande områden på bägge sidor om vägen som tycks vara orörda. Inför anläggandet av Skutbergsvägen genomfördes en ej fackmannautförd utgrävning på varvsplatsen av en närboende privatperson. Privatpersonen innehar en ansevärd mängd metallfynd från platsen.

Foto 9. Överblick över varvsplatsen, fotograferat från nordöst.

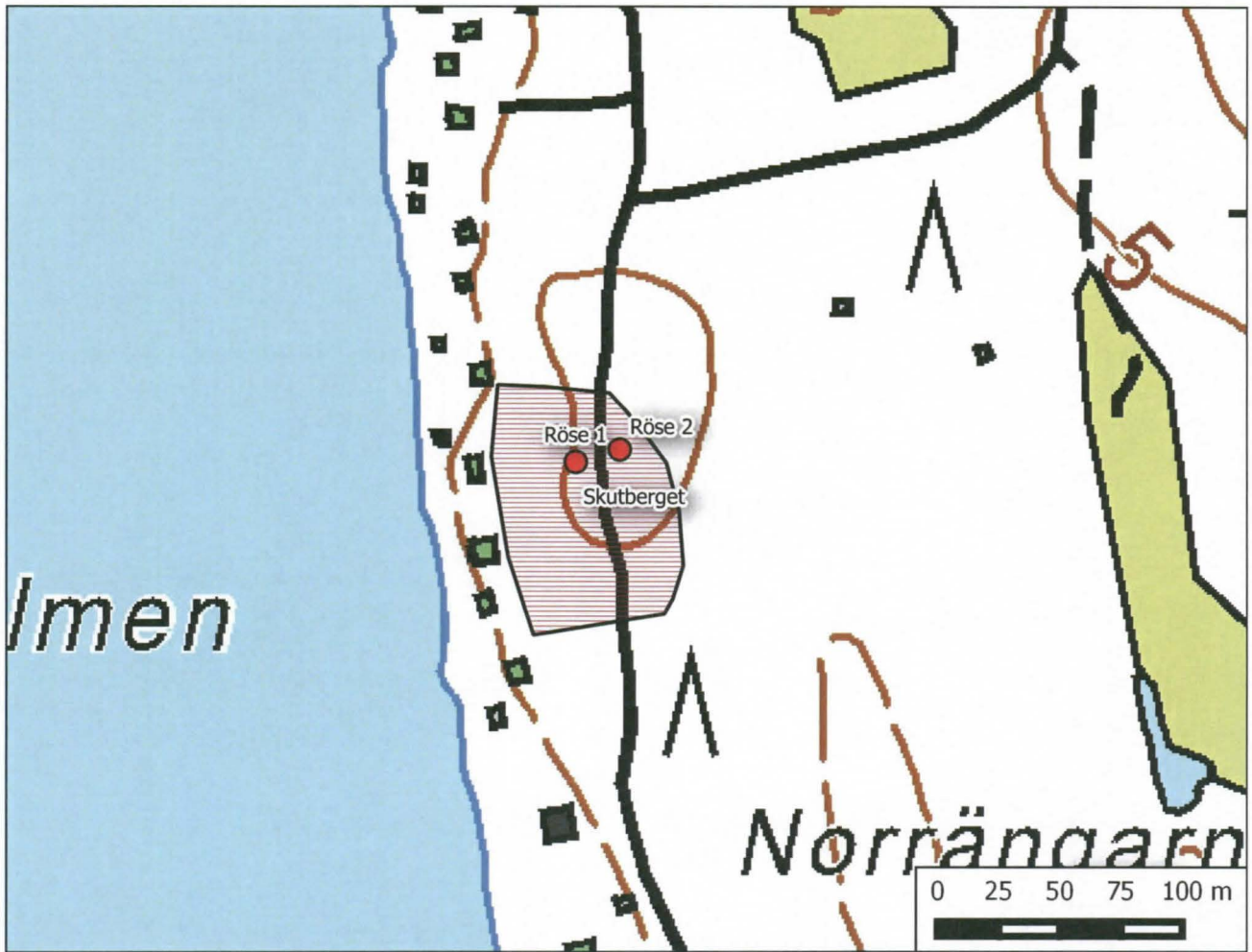

Foto 10. Röse 1, fotograferat från sydöst.

Foto 11. Röse 2, fotograferat från väst.

Karta 10. De två rösen markerade med röda punkter och lokalens föreslagna avgränsning markerad med en streckad yta.
© Lantmäteriverket

6. Surbrunnsberget

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Arbets- och framställningsplatser, skeppsvarv

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 1

Koordinater: N 7066812 E 291251 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Spisröse. Positionen fastställd med Garmin Etrex Legend Hcx GPS-mottagare.

Z: 2 – 7 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 3,9 km sydöst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 19.05.2012.

Beskrivning

Lokalen är belägen på en västsluttning nordväst om Surbrunnsberget på Pirilö halvös västra sida. I sydöst är sluttningen brant, men planar ut något mot väst och norr. I öster begränsas lokalen av Gamla Pirilövägen. På sluttningens nedre del finns fritidshus uppförda under mitten av 1900-talet. Dessa omges av omskötta gårdsplansytor med gräsmatta. På ytorna mellan gårdstomterna växer i talldominerad barrskog.

I lokalens norra del, ca 10 m väster om Gamla Pirilövägen, observerades ett spisröse (N 7066812 E 291251) i utkanten av en omskött gårdsplan. Spisröset, som är ca 3,5 x 3,5 m stort och 0,8 m högt, är fullständigt övertorvat och beväxt med gräs. Provstick med jordsond visade på att röset innehåller sten samt rikligt med sot och kol. Två björkar växer på röset.

I lokalens södra del, ca 70 m sydväst om spisröset påträffades fem närmast runda gropar som möjligtvis är lämningar av jordkällare. Fyra av dessa ligger i nära anslutning till varandra intill krönet av en brant väst-nordvästsluttning, medan den femte är belägen ca 20 m söder om de övriga. Groparna, som är fullständigt övertorvade och risbevuxna, har ett bevarat djup på mellan 0,2 – 1,0 m och är ca 3 m i diameter. I flera fall kan en svag sänka som löper ut från gropen i västlig riktning observeras. Sänkan markerar sannolikt källargroparnas ingång. Grop 5 omsluts på östra sidan av en ca 2 m bred och 0,3 m hög vall.

Groparnas koordinater är:

Grop 1: N 7066737 E 291276

Grop 2: N 7066742 E 291283

Grop 3: N 7066748 E 291286

Grop 4: N 7066753 E 291286

Grop 5: N 7066718 E 291274

På platsen har under 1800-talet funnits ett skeppsvarv, vars läge markerats på en i Pedersöre hembygdsförenings arkiv förvarad karta från år 1852-1853. Kartan ger dock inga detaljer över varvets rumsliga utbredning, så lokalens avgränsning bygger enbart på inventeringsobservationer. Lokalens avgränsning är därmed osäker och det är möjligt att lämningar kan stå att finna även på den östra sidan av Gamla Pirilövägen, där tät snårskog försvårar observationsmöjligheterna. Skeppsvarvet omnämns för första gången år 1812 och är i bruk fram till 1800-talets senare hälft (Heselius 1987:56-57).

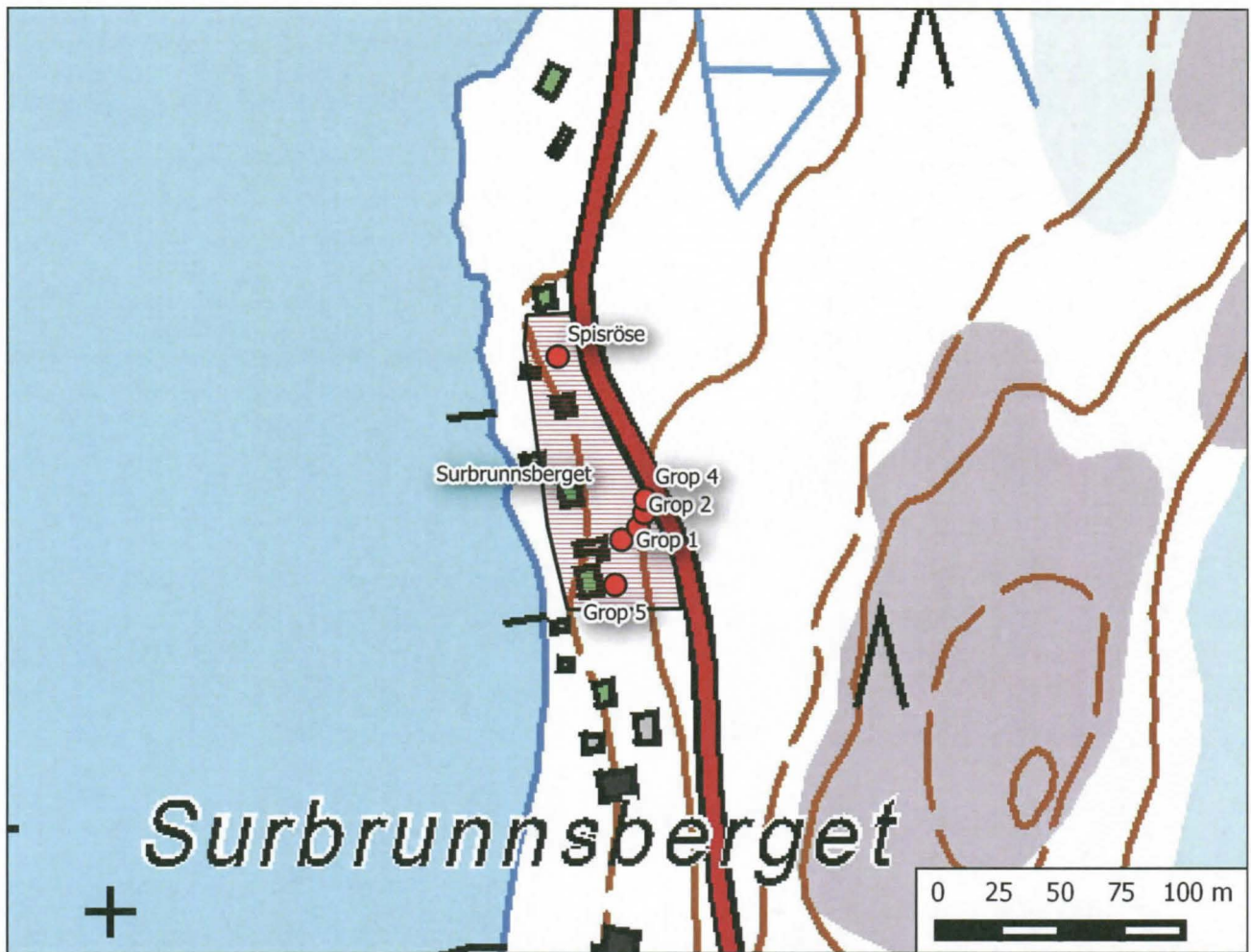
Foto 12. Överblick över lokalens centrala delar, fotograferat från sydöst.

Foto 13. Spisröse, fotograferat från sydöst.

Foto 14. Grop 1, fotograferat från nordväst.

Karta 11. Spisröset och groparna markerade med röda punkter och lokalens föreslagna avgränsning markerad med en streckad yta.
© Lantmäteriverket

7. Lillmossen

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Stenkonstruktioner, gränsmärken

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 1

Koordinater: N 7066566 E 292044 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Röse. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 9,0 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 4,8 km sydöst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 16.06.2012

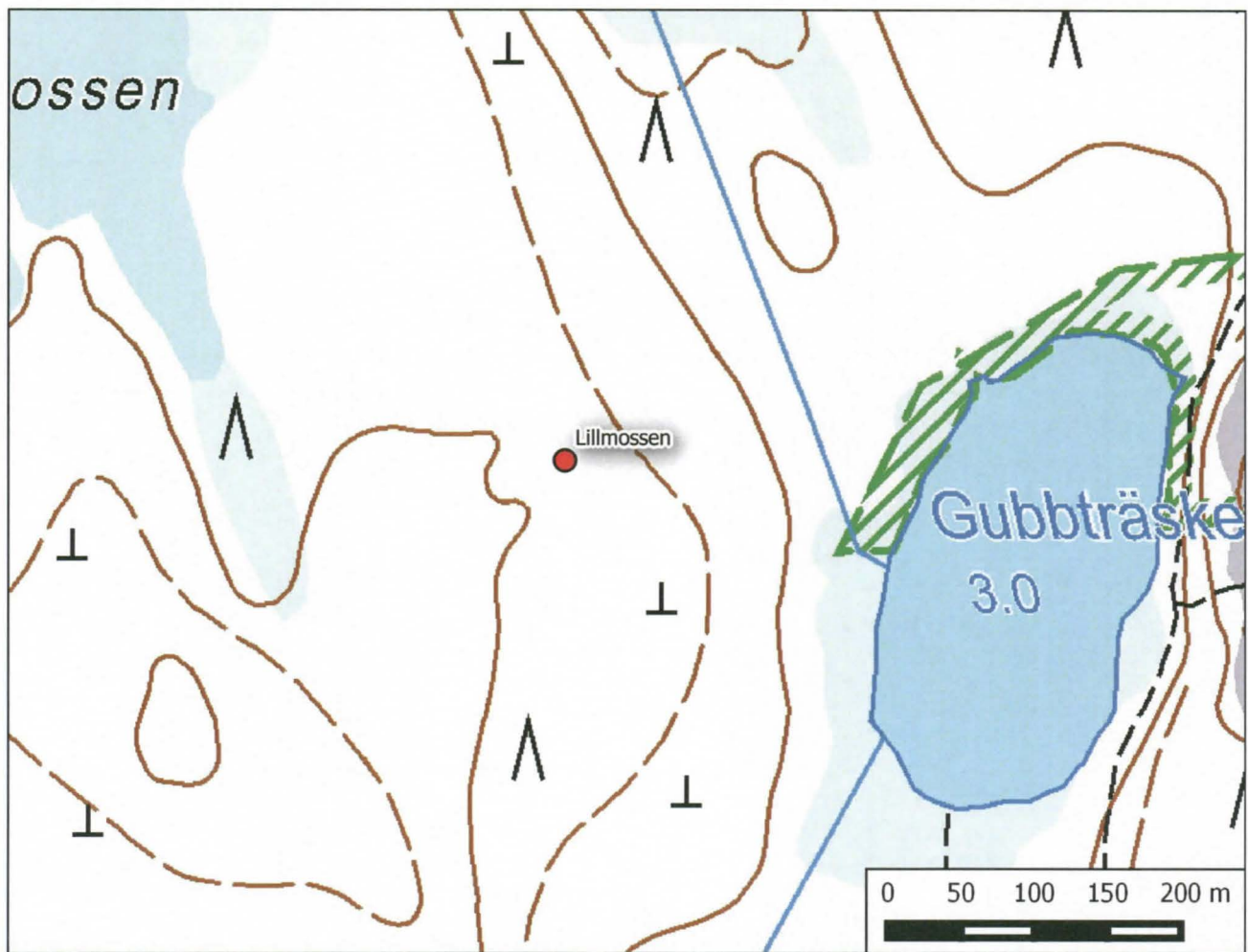
Beskrivning

Lokalen är belägen vid den nordöstra stranden av en liten mosse ca 250 m sydöst om Lillmossen och ca 250 m väst om Gubbträsket. Mossen omgärdas av ung blandskog. Vid kanten av den lilla mossen finns ett närmast kvadratisk och 1,5 x 1,5 m stort stenröse, vars höjd är 0,3 m. Röset består av 0,2 – 0,5 m stora naturstenar och mitt i röset finns en ca 0,5 m hög centralsten. Från röset löper en ca 0,5 m lång stensträng mot nordväst. Röset är delvis övertorvat och mossbevuxet.

Stenröset är ett gränsmärke, som markerar Pirilö hemmans ägogräns som den är markerad på Roering Mattssons karta över Pirilö hemman från år 1760. På kartan är gränsmärkets läge markerad med talet 17. Idag markerar gränsmärket ej längre någon officiell ägogräns.

Foto 15. Gränsröse, fotograferat från norr.

Karta 12. Gränsrösets läge markerad med en röd punkt.

© Lantmäteriverket

8. Gubbträskberget

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Stenkonstruktioner, grop i klapper

Datering: Odaterad

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 3

Koordinater: N 7066444 E 292619 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Grop 1. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 17 – 19 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 5,4 km sydöst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 16.06.2012

Beskrivning

Lokalen är belägen på en svag sydöstsluttning på den sydöstra sidan av Gubbträskbergets karga krönområde. Inom ett litet barrskogsomgärdat klapperstensfält finns tre stycken gropar i en nordvästlig-sydöstlig rad. Avståndet mellan groparna är 2 – 3 m.

Grop 1 (N 7066444 E 292619)

Gropen, som är den sydöstligaste av de tre groparna, är 4,5 x 1,5 m stor och till formen oregelbundet oval med längdriktningen sydöst-nordväst. Gropens djup är ca 0,5 m. Längs gropens östra kant finns en 1,5 m bred och 0,8 m hög vall bestående av upp till 1,5 m stora naturstenar. Längs gropens övriga kanter är vallen mer diffus och osammanhängande.

Grop 2 (N 7066446 E 292616)

Gropen, som är den mellersta av de tre groparna, är 3,5 x 1,5 m stor och till formen oregelbundet oval med en öst-västlig längdriktning. Gropens djup är ca 0,5 m. Längs gropens kanter finns uppslängda stenar, dock utan att bilda någon enhetlig och regelbunden vallformation.

Grop 3 (N 7066449 E 292613)

Gropen, som är den nordvästligaste av de tre groparna, är till formen närmast rund och har en diameter på ca 1,5 m. Gropens djup är 0,7 m och den omgärdas av en hästskoformad vall bestående av naturstenar. Vallen är ca 1 m bred och 0,3 – 0,4 m hög.

Groparnas funktion och datering är högst osäker. Vad gäller grop 1 och 2 är lav- och mossväxligheten lika riklig både i gropens botten och på de omgivande uppslängda stenarna som i det omgivande klapperstensfältet, vilket tyder på att groparna ger ett ålderdomligt intryck. I vallen kring grop 3 finns däremot ett flertal stenar som har märkbart mindre lavväxlighet än omgivande stenar, vilket kan tyda på att denna grop är yngre än de två andra eller att den har blivit störd relativt nyligen.

Foto 16. Överblick över klapperstensfältet med de där belägna groparna, fotograferat från nordväst.

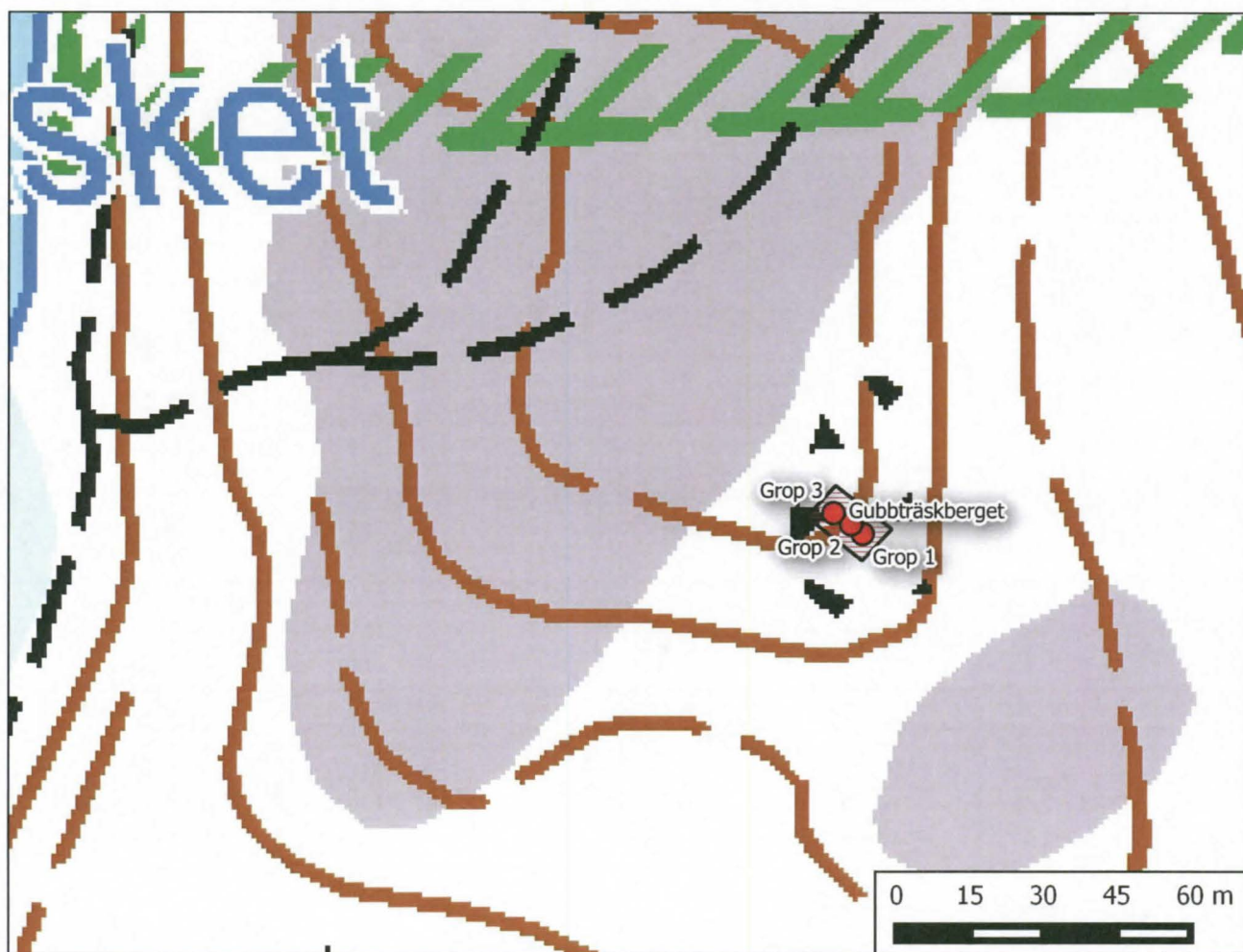
Foto 17. Grop 1, fotograferat från väst.

Foto 18. Grop 2, fotograferat från söder.

Foto 19. Grop 3, fotograferat från sydväst.

Karta 13. Groparna markerade med röda punkter och lokalens föreslagna avgränsning markerad med en streckad yta.
© Lantmäteriverket

9. Östanlid

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Stenkonstruktioner, stenmurar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 4

Koordinater: N 7068718 E 289333 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Murände. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 4 – 10 m.ö.h. (N2000)

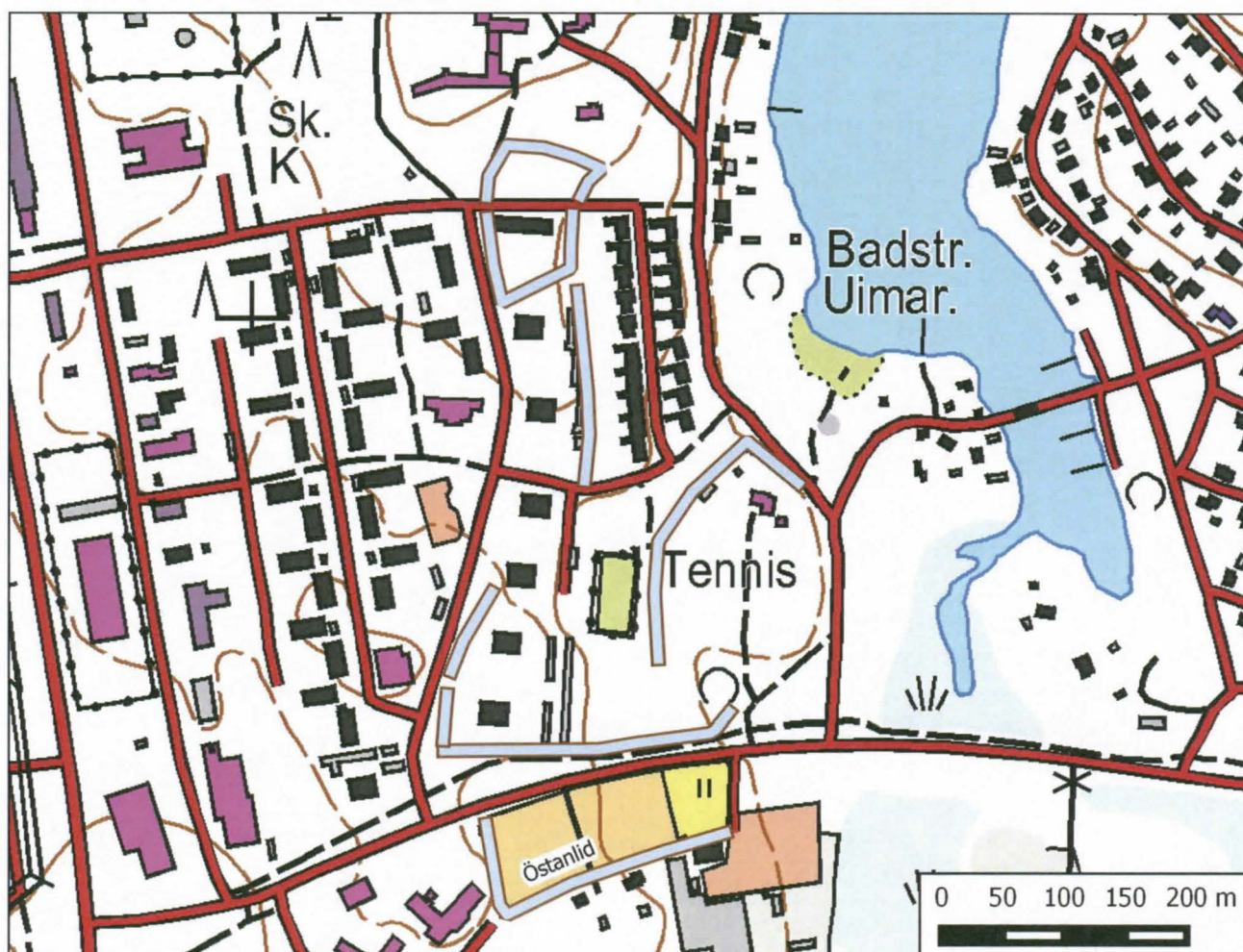
Läge: Lokalen är belägen ca 1,9 km nordöst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 17.06.2012.

Beskrivning

Lokalen är belägen i Östanlid och omges i de västra och norra delarna av modern höghusbebyggelse, i de södra delarna av ängs- och åkermark och i de östra delarna av grönområden och gårdsmiljö. I området finns fyra bevarade muravsnitt med en sammanlagd längd av ca 1,4 km. Murarna består av natursten och är 2 – 4 m breda och 0,2 – 1,2 m höga. Det förekommer både välbyggda och välbevarade murar uppbyggda med större stenar längs ytterkanterna och med en kärna av mindre stenar och murar mer slarvigt sammansatta och delvis raserade. Murpartier avbryts även av moderna gator och gårdsvägar, men överlag är murarna välbevarade och löper mellan modern bebyggelse. Söder om Svedenvägen inramar murarna ännu brukad ängs- och åkermark. Majoriteten av de odlingsytor som murarna ursprungligen inramat har uppkommit under 1700-talet. Den yta som murpartiet väster och norr om Villa Sveden inramar är den äldsta och finns markerad som åkermark redan på Gutzéns karta över Jakobstads ägor från år 1754. På 1850-talet anläggs sedermera Villa Sveden inom den gamla odlingsytan av apotekare Victor Schauman. De övriga odlingsytorna som de bevarade murarna har omgärdat uppodlas successivt under senare halvan av 1700-talet och senast år 1828 är alla de ytor som de bevarade murarna omgärdat i aktivt bruk. Hur odlingsytorna uppodlas kan följas på Albäcks karta över Jakobstad, Kyrkoby och Vestersundsby från år 1773, Aspegrens karta över Jakobstads uppodlingar från år 1774, Helsbergs karta över Jakobstads inägor från år 1797 och Danielsons karta över Jakobstads ägor från år 1828. Odlingsytorna var till största delen ännu brukade år 1967, då karteringen inför 1972 års grundkarta genomfördes. Det västsydvästligt-ösnordöstligt löpande murpartiet söder om Svedenvägen sammanfaller med gränsen mellan Jakobstads ägor och Pedersöre prästgårdsägor som den är markerad på Gutzéns karta från 1754 och på senare 1700- och 1800-talskartor.

Foto 20. Stenmur,
fotograferat från söder.

Karta 14. Östanlids stenmurar markerade med gråa linjer.

© Lantmäteriverket

10. Malmska sjukhuset

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Stenkonstruktioner, stenmurar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 8

Koordinater: N 7068637 E 288546 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Murände. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 8 – 11 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 1,1 km nordöst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 17.06.2012

Beskrivning

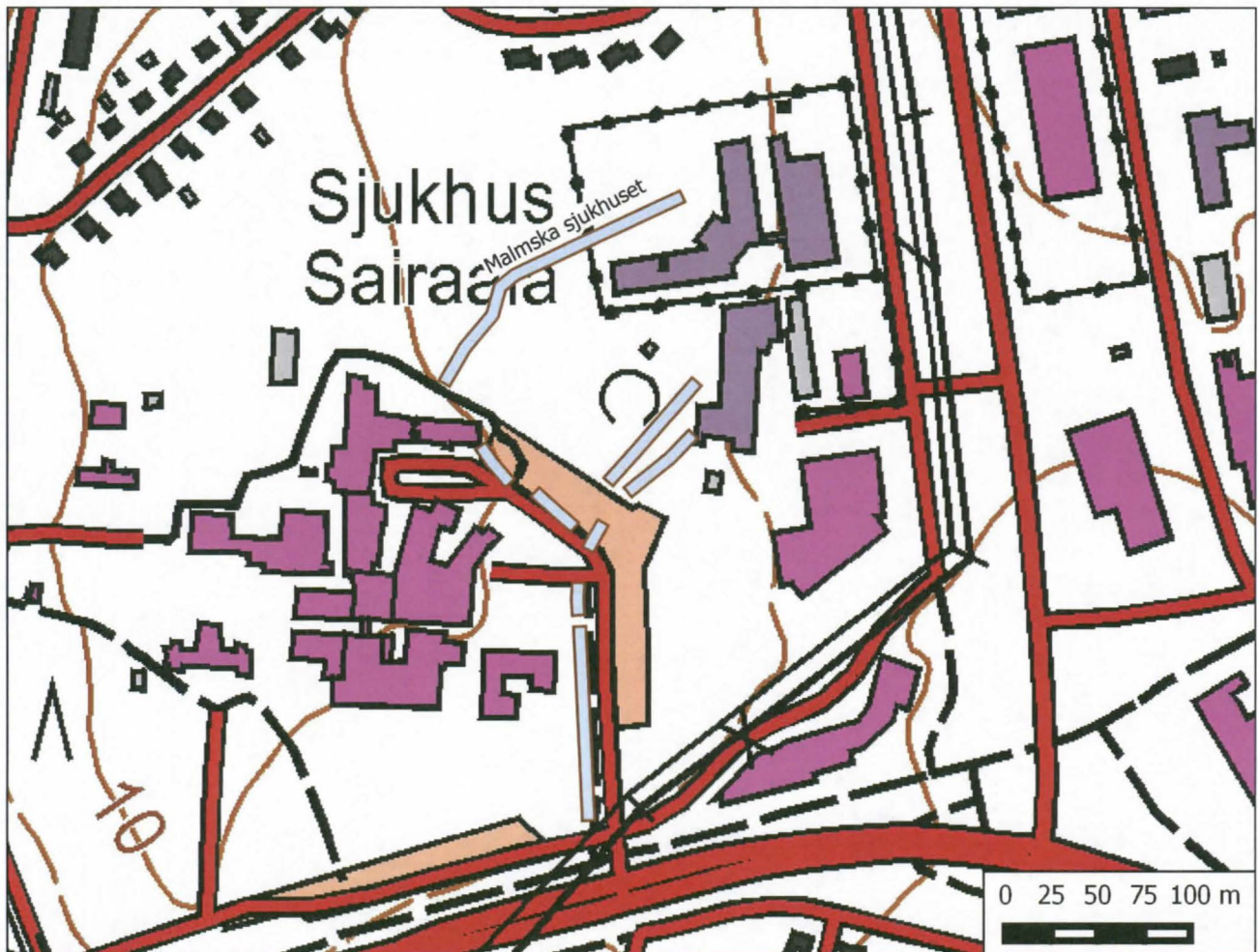
Lokalen är belägen öster om Malmska sjukhuset och sträcker sig från Källbyvägen i söder till affärstomter i nordöst. I området finns åtta bevarade muravsnitt, vars sammanlagda längd är ca 430 m. I söder löper muren parallellt med sjukhusets infartsväg tills den når ett parkeringsområde där muren blir mer fragmentarisk och sämre bevarad. Norr om parkeringsområdet löper murarna i skogsmiljö och det är dessa murpartier som är de bäst bevarade. Skogen består av blandskog. I nordväst finns asfalterade gångstigar. På ett ställe löper en asfalterad gång över en av murarna så att muren täcks av asfalteringen. Längst i norr löper en mur in på en inhägnad affärstomt. Murarna är uppbyggda av natursten och är 2,5 – 3,0 m breda och 0,3 – 0,7 m höga. Murarna är välkonstruerade med större stenar längs kanterna och mindre stenar i kärnan. Murarna är i norr välbevarade, medan de i söder och i de centrala delarna är mer eller mindre raserade. Områdets uppodling har enligt historiska kartor skett under senare halvan av 1700-talet och de odlingsytor som murarna omgärdat syns för första gången på Helsbergs karta över Jakobstads inägor från år 1797.

Foto 21. Stenmur, fotograferat från sydöst.

Foto 22. Stenmur, över vilken det löper en asfalterad gångväg, fotograferat från sydväst.

Karta 15. Malmå sjukhusets stenmurar markerade med grå linjer.

© Lantmäteriverket

11. Åkerviken

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Boplatser, torp

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Förstörd fast fornlämning

Antal: 1

Koordinater: N 7067203 E 289171 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Torpets läge enligt 1972 års grundkarta.

Z: 5 – 7 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 1,9 km sydöst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 18.06.2012

Beskrivning

Lokalen är belägen på en flack höjd väster om Jakobstads omfartsväg och ca 400 m söder om Permofladan. I området har enligt historiska källor och historiskt kartmaterial funnits två, sannolikt under första halvan av 1700-talet anlagda prästgårdstorp, som tillsammans gått under namnet Stor-Ollas (Andersson 1978). Torpen är markerade på Roering Mattssons karta över Pedersöre prästgårds skog- och hemägor från år 1756 och på Albäcks karta över Jakobstad, Kyrkoby och Vestersundsby från år 1773. På platsen för det nordvästligare av de två torpen finns idag modern radhusbebyggelse och några lämningar av detta torp finns ej bevarade. Det sydöstligare av de två torpen stod kvar fram till 1960-70-talet, varefter det revs. Torpet finns markerad på 1972 års grundkarta, som baseras på 1967 års kartering. Platsen där torpet stått är belägen uppe på den flacka höjden inom en relativt plan yta på vilket det växer ängsväxter och enstaka lövträd. I området växer även rikligt med nässlor och enstaka hallonbuskar. Syd och öst om platsen för det rivna torpet börjar terrängen slutta nedåt och busk- och trädvegetationen blir tätare. Vid inventeringstillfället var undervegetationen mycket frodig, vilket märkbart försvårade observationsmöjligheterna. Några byggnadslämningar observerades ej och i de ytor med blottat matjordslager gjordes inga fynd som kunde knytas till torpet. Provstick med jordsond visade på ett ca 20 cm tjockt matjordslager på platsen.

Vid den östra kanten av en som fotbollsplan använd öppen gräsyta ca 30 m öst-sydöst om platsen för det rivna torpet observerades en 3 x 3 m stor och 0,3 m hög och till formen fyrkantig upphöjning (N 7067196 E 289200). Upphöjningen är gräsbevuxen och kantas av naturstenar. Provstick med jordsond visade på att upphöjningens fyllning består av sand och natursten. Inget kol eller sot observerades. På östra sidan av lämningen löper en nordöst-sydvästligt riktad och något diffus och oregelbunden stenterrassering. Öst om terrasseringen börjar terrängen slutta nedåt. På 1972 års grundkarta finns en mindre byggnad markerad på platsen och de påträffade lämningarna kan sannolikt kopplas till denna byggnad.

Enligt muntliga uppgifter av en närboende transporterades stora mängder matjord bort från området i samband med att radhusbebyggelsen nordväst om lokalen anlades. Detta har sannolikt haft stor inverkan på lokalens bevarandegrad. Inventerarens bedömning är att lokalens väsentliga delar är till så hög grad skadade att lokalen bör ses som förstörd.

Foto 23. Överblick över platsen för det rivna torpet, som enligt 1972 års grundkarta har stått någonstans bakom den mitt i bilden stående björken, fotograferat från nordväst.

Foto 24. Överblick över lokalen, till vänster i bild finns den fyrkantiga upphöjningen, mitt i bild platsen för det rivna torpet och till höger i bild den moderna radhusbebyggelsen, fotograferat från norr.

Karta 16. Platsen för det rivna torpet samt den observerade stenkonstruktionen markerade med vita punkter och lokalens föreslagna avgränsning markerad med en streckad yta. © Lantmäteriverket

12. Varvet

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Arbets- och framställningsplatser, skeppsvarv

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 1

Koordinater: N 7070198 E 286250 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Röse 1. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 3 – 5 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 2,4 km nordväst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 02.07.2012.

Beskrivning

Lokalen är belägen öster om Hällviken på den västra sidan av Varvet, som tidigare har varit en från fastlandet avskild ö som gått under namnen Kalholmen och Carlholmen. På östra sidan om lokalen löper Varvsvägen. I väst sluttar terrängen ned mot Hällvikens strand, men inom lokalen och mot öster planar terrängen ut och är relativt jämn. På platsen växer gles blandskog och undervegetationen består mestadels av risväxter och liljekonvalj. I norr begränsas lokalen av modern fritidshusbebyggelse.

Inom lokalen observerades två rösen, av vilket det sydligaste röset (Röse 1, N 7070198 E 286250) ligger ca 5 m nordväst om Varvsvägen. Röset 6 x 4,5 m stor, 0,5 m hög och närmast oval till formen. Mitt i röset finns en svag sänka. Röset är fullständigt övertorvat och beväxt av liljekonvaljer. Provstick med jordsond visade på att röset innehåller rikligt med kol och sot samt sten.

Röse 2 ligger ca 35 m norr om röse 1 och ca 25 m väster om Varvsvägen (N 7070235 E 286247). Röset är 11 x 8 m stort och upp till 1,0 m högt. Mitt i röset finns en sänka, vilket ger röset en närmast hästskoformad form. Röset är fullständigt övertorvat och beväxt av liljekonvalj. På röset växer en tall. Provstick med jordsond visade på att röset innehåller kol och sot samt tegel.

Vad dessa rösen är förblir något osäkert, men möjligen rör det sig om spisirösen. På platsen anlade Jakobstads handelsmän år 1797 ett skeppsvarv som gick under namnet Carlholmens skeppsvarv. Varsverksamheten upphörde under sent 1800-tal. Fram till år 1874 hade det byggts 150 skepp på varvet (Björklund 1989:19).

Lokalens avgränsning bygger på inventeringsobservationer och bör betraktas som osäkra. Under inventeringen fanns inget historiskt kartmaterial tillgängligt som kunde belysa varvets utsträckning. Sannolikt har varvet haft en betydligt mer omfattande uträkning, men modern fritidsbebyggelse söder, öster om norr om de nu observerade lämningarna har sannolikt i hög grad skadat eller förstört eventuella lämningar. En mer ingående inventering av fritidsbebyggelsens gårdtomter öster om Varvsvägen genomfördes ej under denna inventering.

*Foto 25. Röse 1,
fotograferat från
norr.*

*Foto 26. Röse 2,
fotograferat från
sydväst.*

Karta 17. Röse 1 och Röse 2 markerade med röda punkter och lokalens föreslagna avgränsning markerad med en streckad yta.
 © Lantmäteriverket

13. Norrlötsberget

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Stenkonstruktioner, grop i klapper

Datering: Odaterad

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 2

Koordinater: N 7069452 E 285575 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Grop 1. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 11 – 12 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 2,3 km nordväst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 02.07.2012

Beskrivning

Inom ett mindre klapperstensområde på Norrlötsbergets östra krön påträffades efter tips av orsbon John Söderman två klapperstensgropar. Klapperstensområdet är plant och delvis överväxt av ris och mossa. I området växer talldominerad barrskog. Enligt Södermans tips skulle det finnas ytterligare en grop i området, men denna kunde ej lokaliseras under inventeringen.

Grop 1 (N 7069452 E 285575)

Oval, 3 x 2 m stor och 0,5 m djup grop med plan botten. Gropens längdriktning är nord-sydlig.

Gropen omgärdas av en naturstensvall, som är ca 0,5 m bred och som består av 0,3 – 1,0 m stora stenar. I gropens botten växer ris och mossa och stenarna i den omgivande vällen är lav- och mossbeväxta.

Grop 2 (N 7069445 E 285574)

Ca 6 m söder om grop 1 finns en fyrkantig, 1,5 x 1,5 m stor och 0,3 m djup grop. Gropen omgärdas av en stenram bestående av 0,3 – 0,6 m stora stenar. Gropens nordvästra sida upptas av ett större markfast stenblock. I gropens botten växer ris och mossa och stenarna i den omgivande ramen är lav- och mossbeväxta.

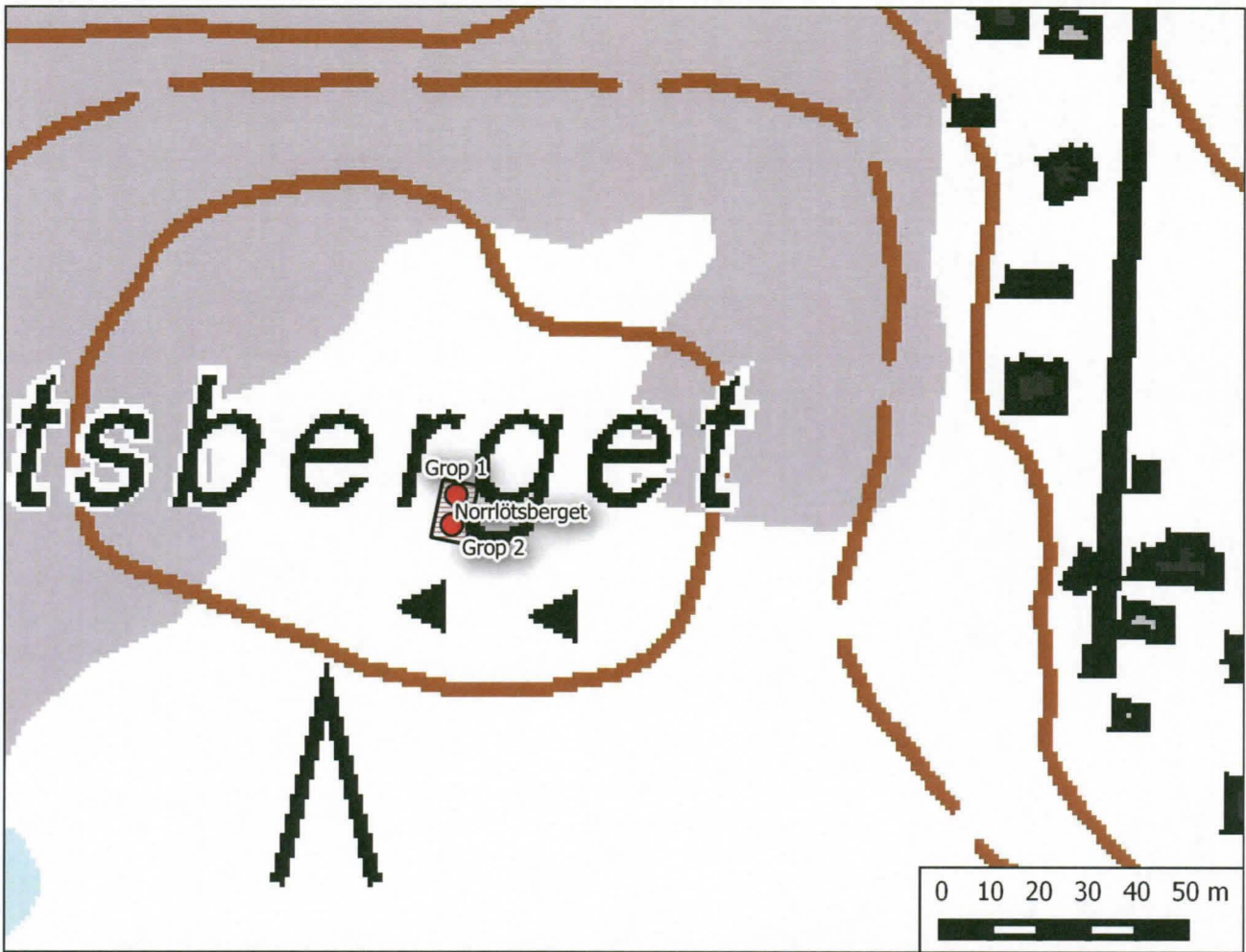
Groparnas funktion och datering är högst osäker, men den rikliga och ur omgivningen ej urskiljbara lav- och mossväxtligheten ger groparna en ålderdomlig karaktär.

*Foto 27. Grop 1,
fotograferat från
norr.*

*Foto 28. Grop 2,
fotograferat från
sydväst.*

Karta 18. Groparna markerade med röda punkter och lokalens föreslagna avgränsning markerad med en streckad yta.
© Lantmäteriverket

14. Gamla Bonäset

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Boplatser, prästgårdar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 1

Koordinater: N 7065999 E 286093 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Område med sotlager. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 6 – 9 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 2,6 km sydväst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 02.07.2012

Beskrivning

Lokalen är belägen nordväst om korsningen mellan Spovvägen och Tranevägen i Björnviken. I sydöst finns ängsmark och i nordväst blandskog. I lokalens nordvästra del finns även omskött gårdsplan. På platsen har funnits Bonäs kaplansgård från 1500-talet fram till år 1741 då gården flyttades (Rönbacka 1990:31). Gården är markerad på Mörts karta över Pedersöre socken från år 1709. På Roering-Mattssons karta över Vestersund från år 1750 finns tomten ännu markerad, trots att gården torde redan ha flyttats.

Under inventeringen påträffades en ca 7 x 5 m stor och relativt plan yta i den norra delen av ängsmarken (N 7065999 E 286093) inom vilket det observerades genom provstick med jordsond ett 10 – 15 cm tjockt sot- och kollager. Under detta lager fanns ren sand. I söder och väster avgränsades denna yta av en något diffus och oregelbunden terrasseringsliknande kant, bortom vilken marknivån ligger ca 0,5 m längre. Bortom denna kant kunde heller inget kol eller sot observeras i marken. I öst begränsas ytan av en större ansamling av natursten, vilket sannolikt är ett röjningsröse av relativt sent datum. Norr om ytan övergår ängsmarken till skogsmark inom vilket det finns rikligt med stora och markfasta stenblock. Vid inventeringstillfället försvårades observationsmöjligheterna märkbart av den mycket frodiga och högväxta gräsvegetationen.

I lokalens norra del finns ett modernt egnahemshus, vars ägare berättade att han i sitt potatisland har påträffat slagg och sotig jord (N 7066035 E 286095). I samband med byggandet av egnahemshuset hade han dock ej observerat några spår av äldre bosättning.

Några bevarade konstruktioner eller anläggningar som kunde härröra från kaplansgården kunde ej observeras under inventeringen, men den rika undervegetationen försvårade märkbart observationsmöjligheterna. Lokalens avgränsning bygger på inventeringsobservationer och topografi.

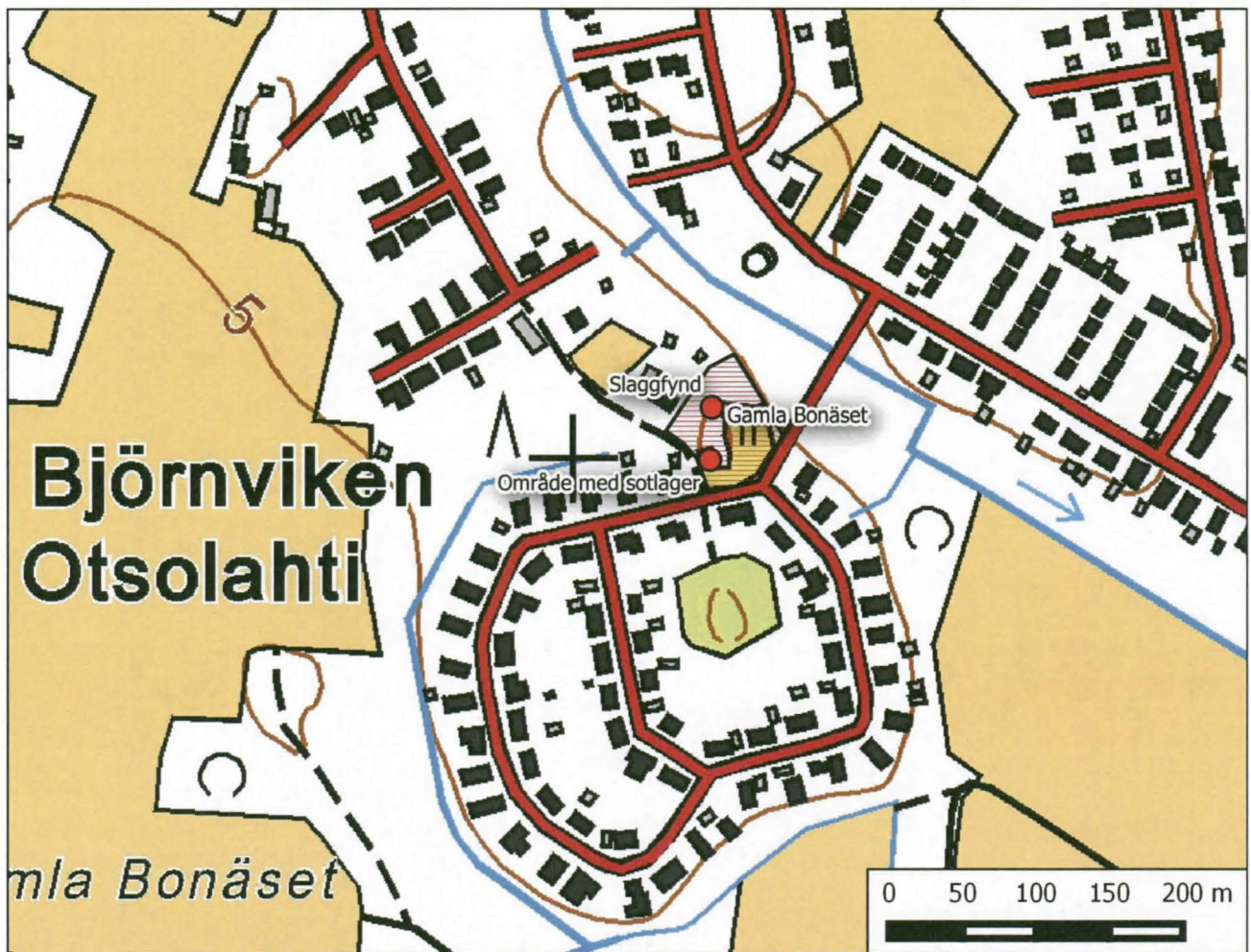

Foto 29. Överblick över den yta inom vilket det påträffades ett tjockt sot- och kollager, fotograferat från väst.

Foto 30. Potatisland i lokalens norra del i vilket det påträffats slagg och sotig jord, fotograferat från söder.

Karta 19. Positionen för området med sotlagret och potatislandet med slaggfynd markerade med röda punkter och lokalens föreslagna avgränsning markerad med en streckad yta.
© Lantmäteriverket

15. Oxmossen 1

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Arbets- och framställningsplatser, tjärdalar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 1

Koordinater: N 7064451 E 284559 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Tjärdal. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 11 – 12 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 4,8 km sydväst om Jakobstads kyrka.

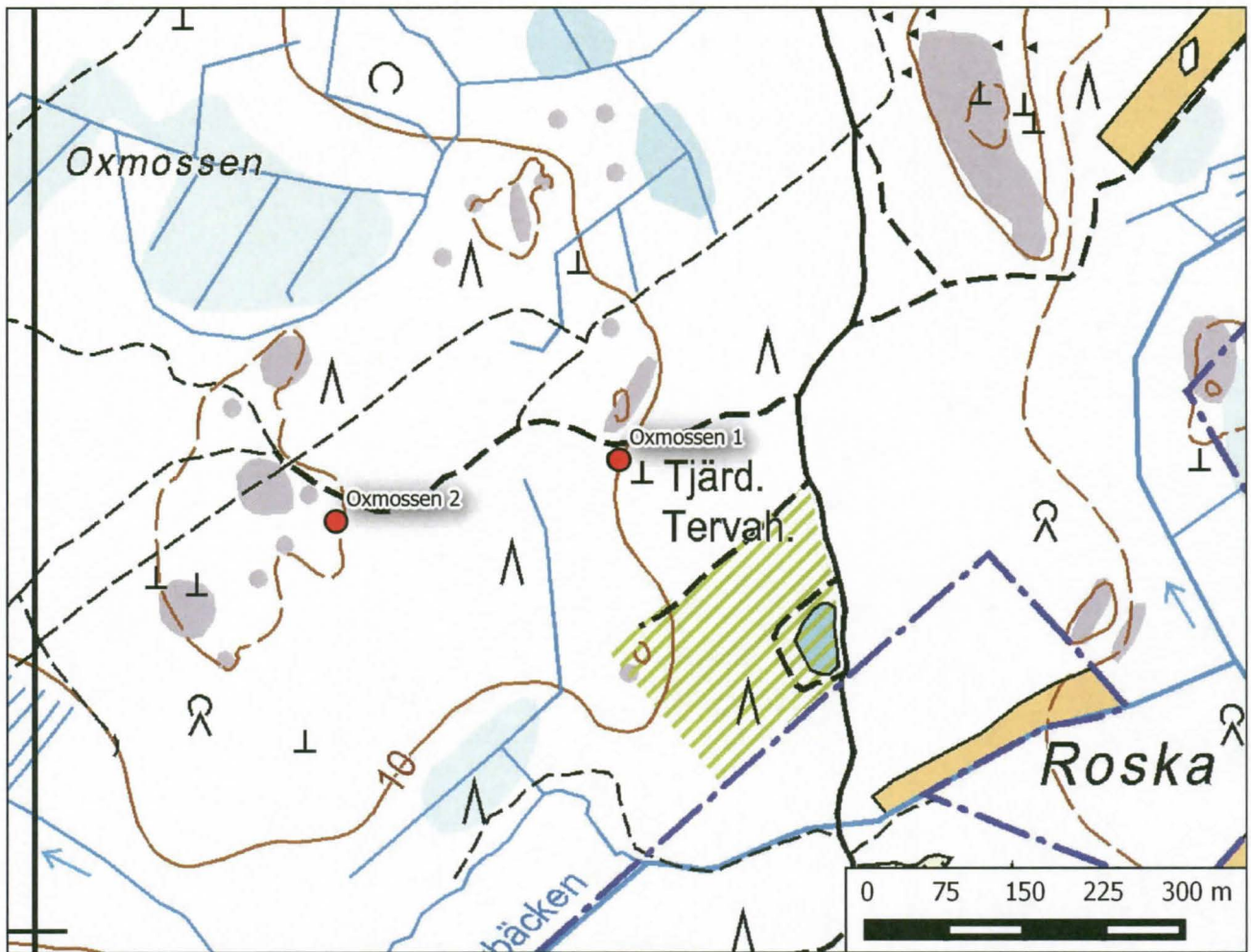
Inventeringstidpunkt: 03.07.2012

Beskrivning

Lokalen är belägen sydöst om Oxmossen och ca 10 m söder om den s.k. Mjölkvägen. Ca 300 m sydöst om lokalen löper gränsen mellan Jakobstad och Pedersöre. Terrängen sluttar svagt mot öst och i området växer tät snårskog. Undervegetationen består av risväxter. På platsen finns en rund tjärdal med en trattformad grop i mitten. Tjärdalens diameter är ca 13 m och dess vall är 3 – 4 m bred och ca 1 m hög. I öst finns en ca 3 m bred öppning i vällen. Vid den norra valänden finns en stort flyttblock. Tjärdalens brukningstid kunde ej närmare fastställas under inventeringen.

Foto 31. Överblick över tjärdalen, fotograferat från nordöst.

Karta 20. Läget för tjärdalen Oxmossen 1 markerad med en röd punkt.

© Lantmäteriverket

16. Oxmossen 2

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Arbets- och framställningsplatser, tjärdalar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 1

Koordinater: N 7064392 E 284288 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Tjärdal. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 14 – 15 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 5,0 km sydväst om Jakobstads kyrka.

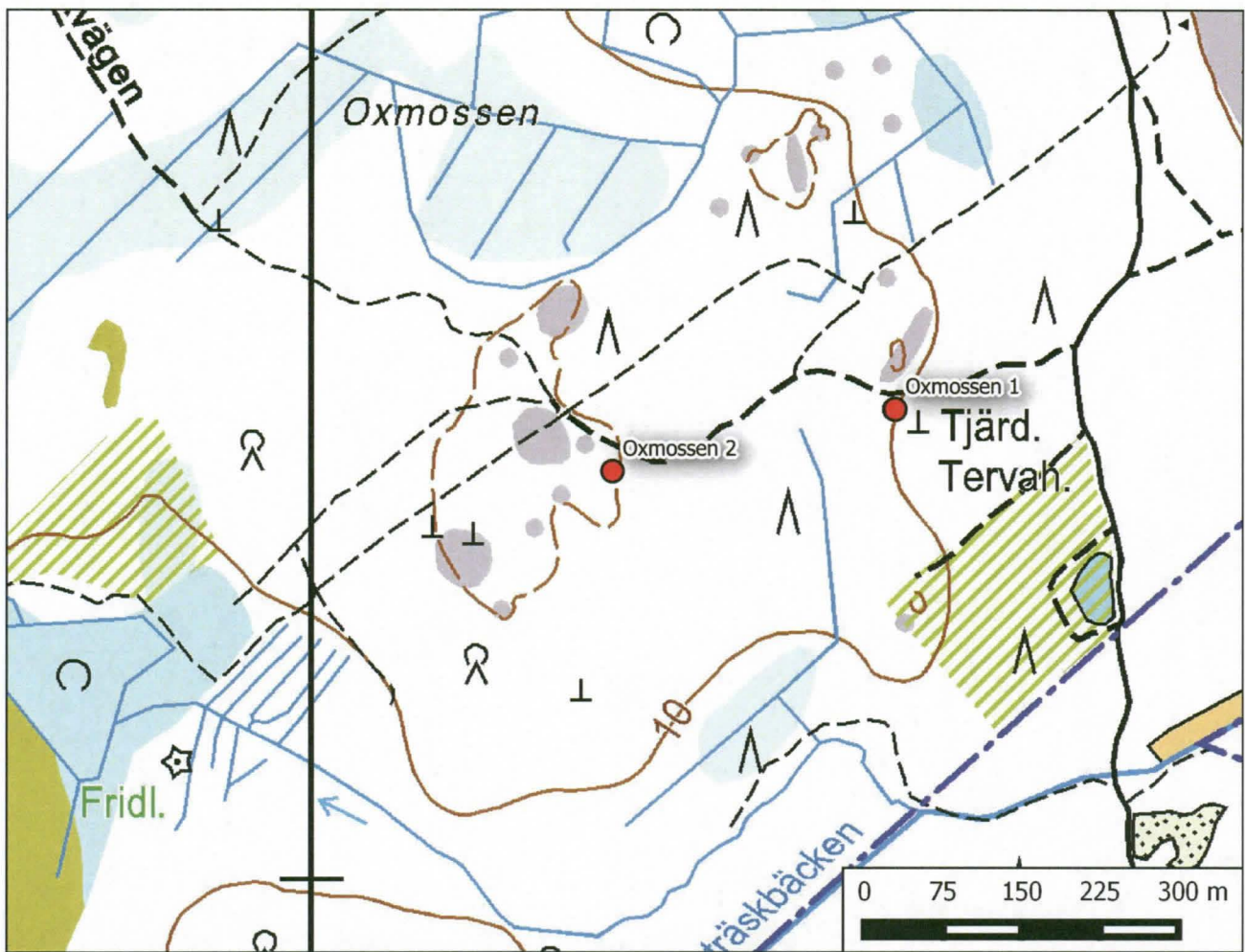
Inventeringstidpunkt: 03.07.2012

Beskrivning

Lokalen är belägen på en svag sydösts lutning söder om Oxmossen och ca 20 m sydväst om den s.k. Mjölkvägen. I området växer tallskog och undervegetationen består av risväxter. På platsen finns en rund tjärdal med en trattformad grop i mitten. Tjärdalens diameter är ca 6 m och dess vall är ca 1,5 m bred och ca 0,4 m hög. I söder finns en ca 1,5 m bred öppning i vallen. Tjärdalens brukningstid kunde ej närmare fastställas under inventeringen.

Foto 32. Tjärdal, fotograferat från söder.

Karta 21. Läget för tjärdalen Oxmossen 2 markerad med en röd punkt.

© Lantmäteriverket

17. Nyhagen

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Arbets- och framställningsplatser, tjärdalar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 1

Koordinater: N 7067285 E 284248 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Tjärdal. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 6 – 7 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 3,4 km väst om Jakobstads kyrka.

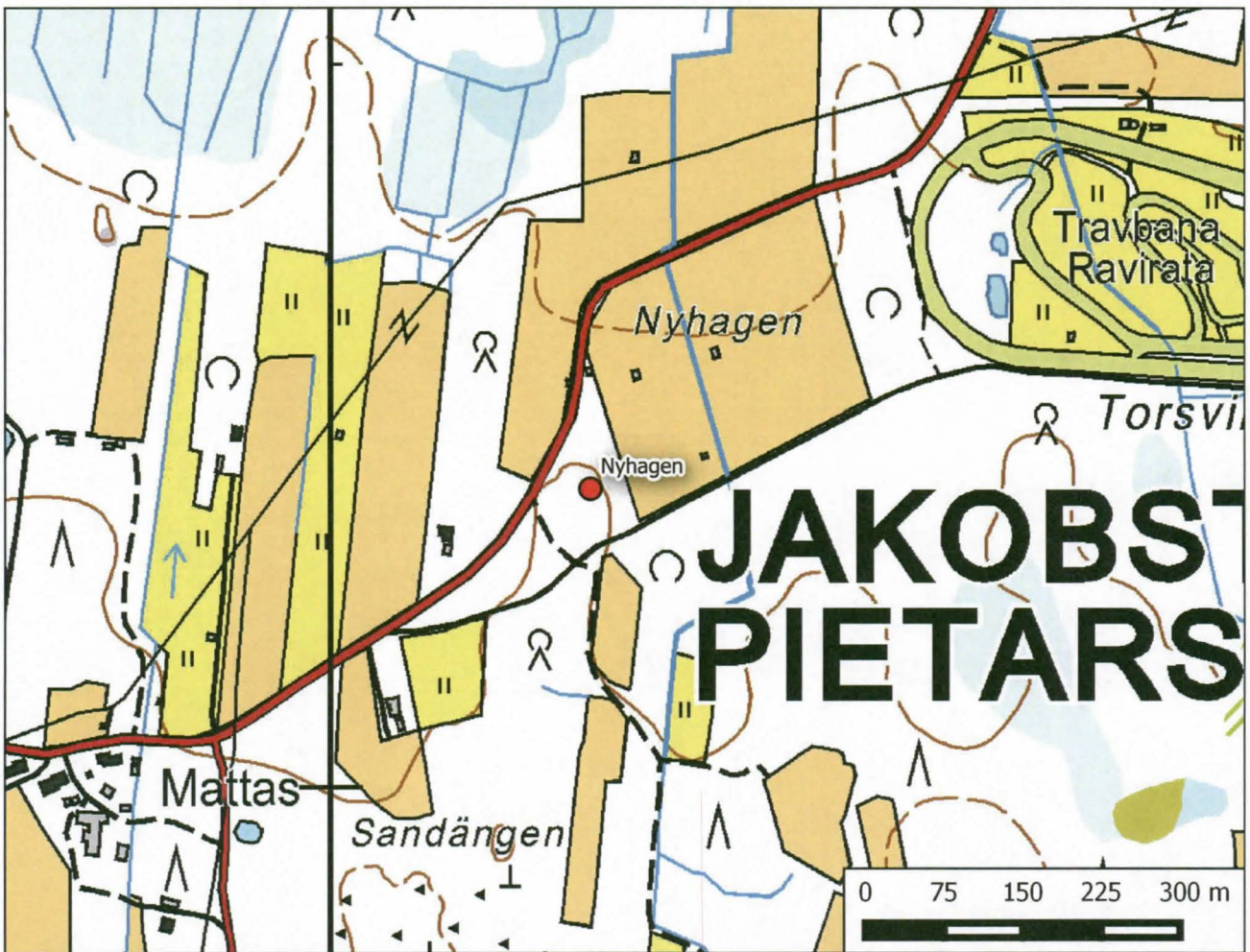
Inventeringstidpunkt: 03.07.2012

Beskrivning

Lokalen är belägen inom ett mindre skogsparti mellan Fäbodavägen och åkerytan Nyhagen på en östsluttning ca 50 m sydöst om Fäbodavägen. I området växer mycket tät snårskog och undervegetationen består av ris- och gräsväxter. På platsen finns en rund tjärdal med en trattformad grop i mitten. Tjärdalens diameter är ca 12 m och dess vall är ca 3 m bred. I vallkonstruktionen ingår kallmurad natursten. I öster finns en ca 1 m bred öppning i vällen. Öppningens väggar har förstärkts med kallmurad natursten. Tjärdalens brukningstid kunde ej närmare fastställas under inventeringen.

Foto 33. Öppningen i tjärdalens vall, fotograferat från öst.

Karta 22. Läget för tjärdalen markerad med en röd punkt.

© Lantmäteriverket

18. Vallan 1

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Arbets- och framställningsplatser, tjärdalar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 2

Koordinater: N 7065517 E 282763 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Tjärdal. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 5 – 7 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 5,5 km sydväst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 04.07.2012

Beskrivning

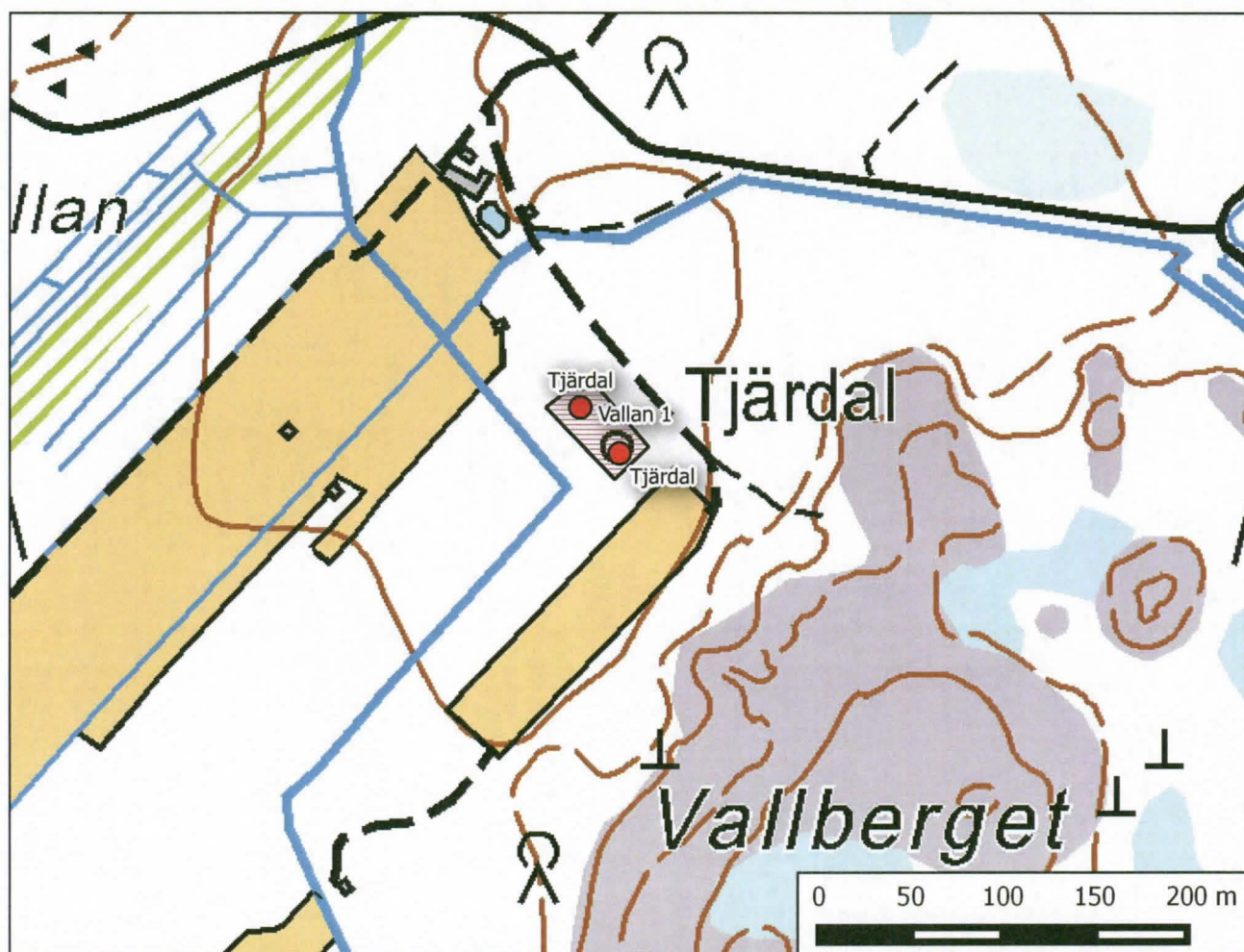
Lokalen är belägen vid Vallan ca 100 m nordväst om Vallberget och ca 150 m söder om Vallbäcksvägen. I området växer granskog och undervegetationen är stundvis frodig. På krönet av en svag sydvästsluttning finns två tjärdalar. Avståndet mellan de två tjärdalarna är ca 20 m. Ca 20 m nordöst om tjärdalarna löper en smal och igenväxande skogsväg i nordväst-sydöstlig riktning.

Den sydligare av de två tjärdalarna (N 7065517 E 282763) är till formen rund och har en trattformat grop i mitten. Tjärdalens diameter är 13,5 m och dess vall är ca 1 m hög. I sydöst finns en 3 – 4 m bred öppning i vällen. Tjärdalen är beväxt av nässlor och vinbärsbuskar.

Den nordligare av de två tjärdalarna (N 7065542 E 282742) är till formen rund och har en ca 1 m djup oregelbunden grop i mitten. Tjärdalens diameter är ca 13 m och den omges av en osammanhängande och delvis svåravgränsad vall. I sydväst finns en öppning i vällen. Ca 5 m norr om tjärdalen finns två stycken 2 x 3 m stora och och 1 m djupa rektangulära gropar.

Enligt muntlig uppgift av en ortsbo har en av lokalens tjärdalar skadats genom grävande med grävmaskin. Detta kunde också bekräftas under inventeringen. Den skadade tjärdalen är uppenbarligen den nordligare av de två. Tjärdalarnas brukningstid kunde ej närmare fastställas under inventeringen.

Foto 34. Den sydligare tjärdalen, fotograferat från söder.

Karta 23. Tjärdalarna markerade med röda punkter och lokalens föreslagna avgränsning markerad med en streckad yta.

© Lantmäteriverket

19. Vallan 2

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Arbets- och framställningsplatser, tjärdalar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 1

Koordinater: N 7065796 E 282602 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Tjärdal. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 5 – 6 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 5,5 km sydväst om Jakobstads kyrka.

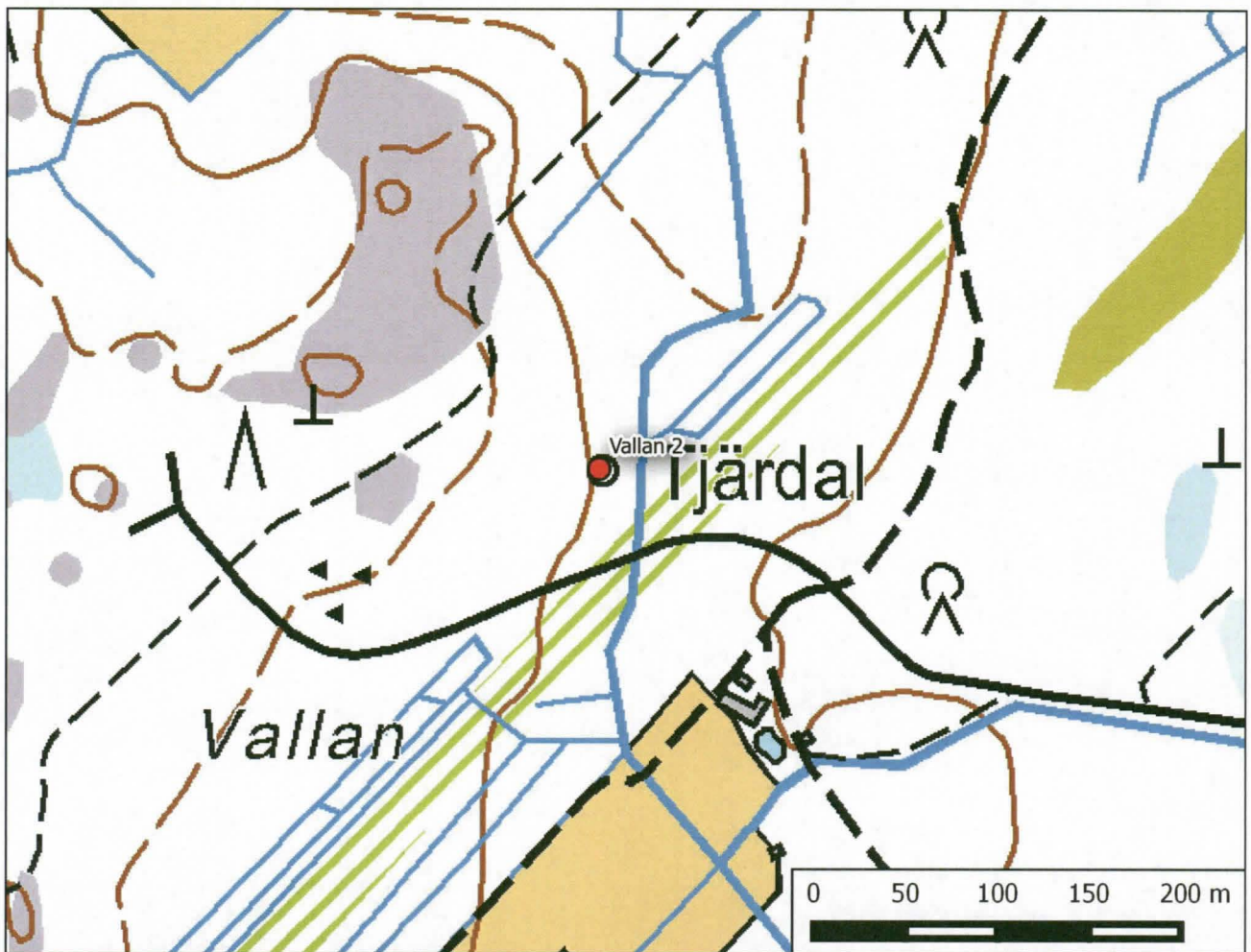
Inventeringstidpunkt: 04.07.2012

Beskrivning

Lokalen är belägen på en svag östsluttning ca 50 norr om Vallbäcksvägen. I området växer tät ungskog och undervegetationen består av gräsväxter. På krönet av sluttningen finns en rund tjärdal med en trattformad grop i mitten. Tjärdalens diameter är 13 m och dess vall är ca 3 m bred och 0,8 m hög. I öster finns en ca 3 m bred öppning i vallen. Tjärdalen är beväxt av gräs och enstaka unga granar och tallar. Tjärdalens brukningstid kunde ej närmare fastställas under inventeringen.

Foto 35. Tjärdal, fotograferat från öst.

Karta 24. Tjárdalens läge är markerad med en röd punkt.

© Lantmäteriverket

20. Fäboträsket

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Arbets- och framställningsplatser, tjärdalar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 1

Koordinater: N 7066611 E 282223 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Tjärdal. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 5 – 6 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 5,5 km väst om Jakobstads kyrka.

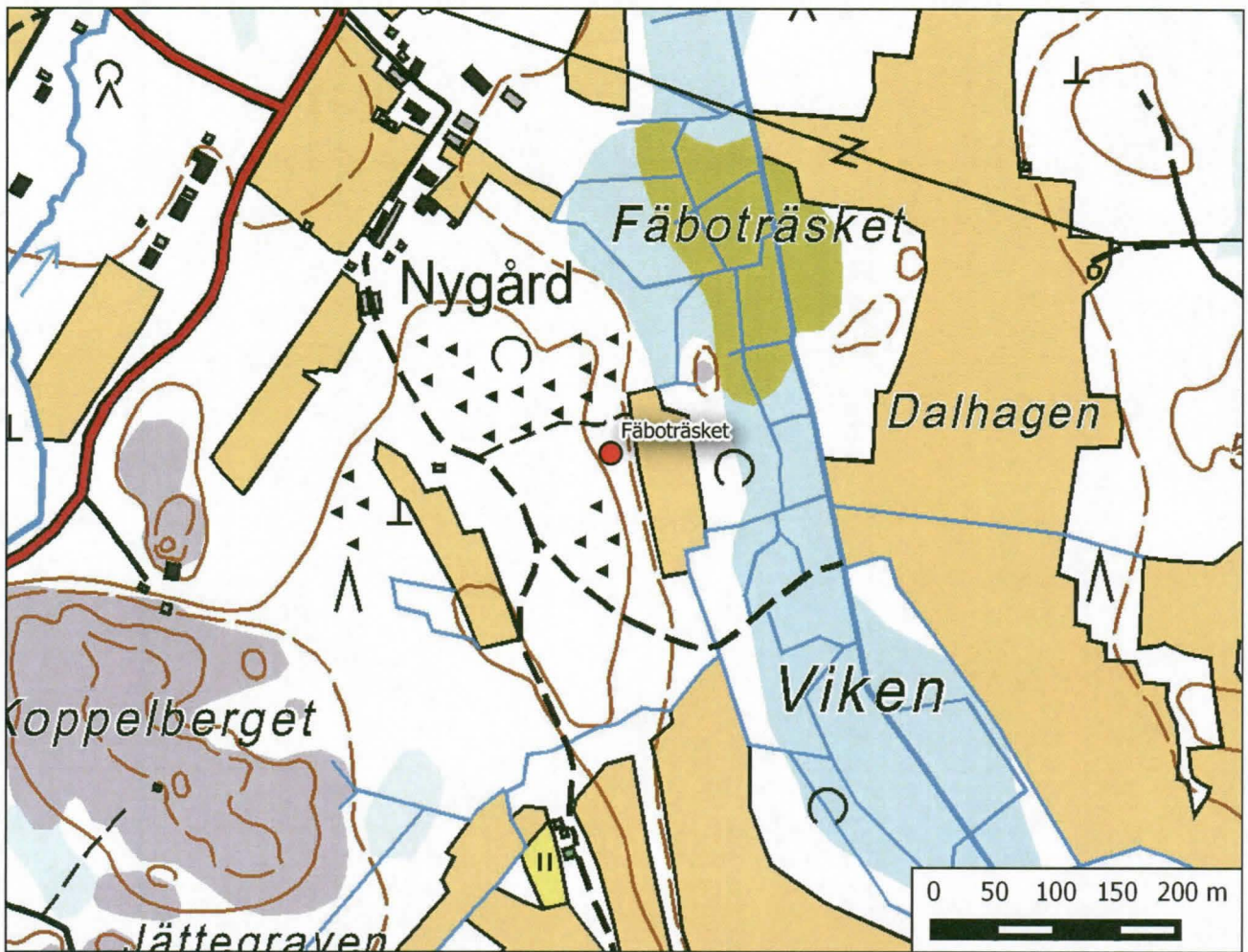
Inventeringstidpunkt: 04.07.2012

Beskrivning

Lokalen är belägen på en flack östsluttning sydväst om Fäbodträsket. Ca 80 m väst om lokalen löper Fäbodabyvägen i en nordväst-sydöstlig riktning. I området växer tät och snårig blandskog. Undervegetationen består mestadels av risväxter. På platsen finns en rund tjärdal med en trattformad grop i mitten. Tjärdalens diameter är 8,5 m och dess vall är 2,5 m bred och 0,5 m hög. I nordöst finns en ca 1 m bred öppning i vällen. Öppningens väggar är stenskodda och över öppningen ligger en kantig stenhäll som tak. I stenhällen finns borrhål synliga. Det mycket välbevarade öppningens höjd är 0,9 m. Från öppningen löper en ca 2 m bred och 7 m lång ränna mot nordöst. Tjärdalens brukningstid kunde ej närmare fastställas under inventeringen.

Foto 36. Tjärdalens stenskodda öppning, fotograferat från nordöst.

Karta 25. Tjárdalens läge är markerad med en röd punkt.

© Lantmäteriverket

21. Brunniberget

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Arbets- och framställningsplatser, tjärdalar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 1

Koordinater: N 7067330 E 280757 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Tjärdal. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 6 – 7 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 6,8 km väst om Jakobstads kyrka.

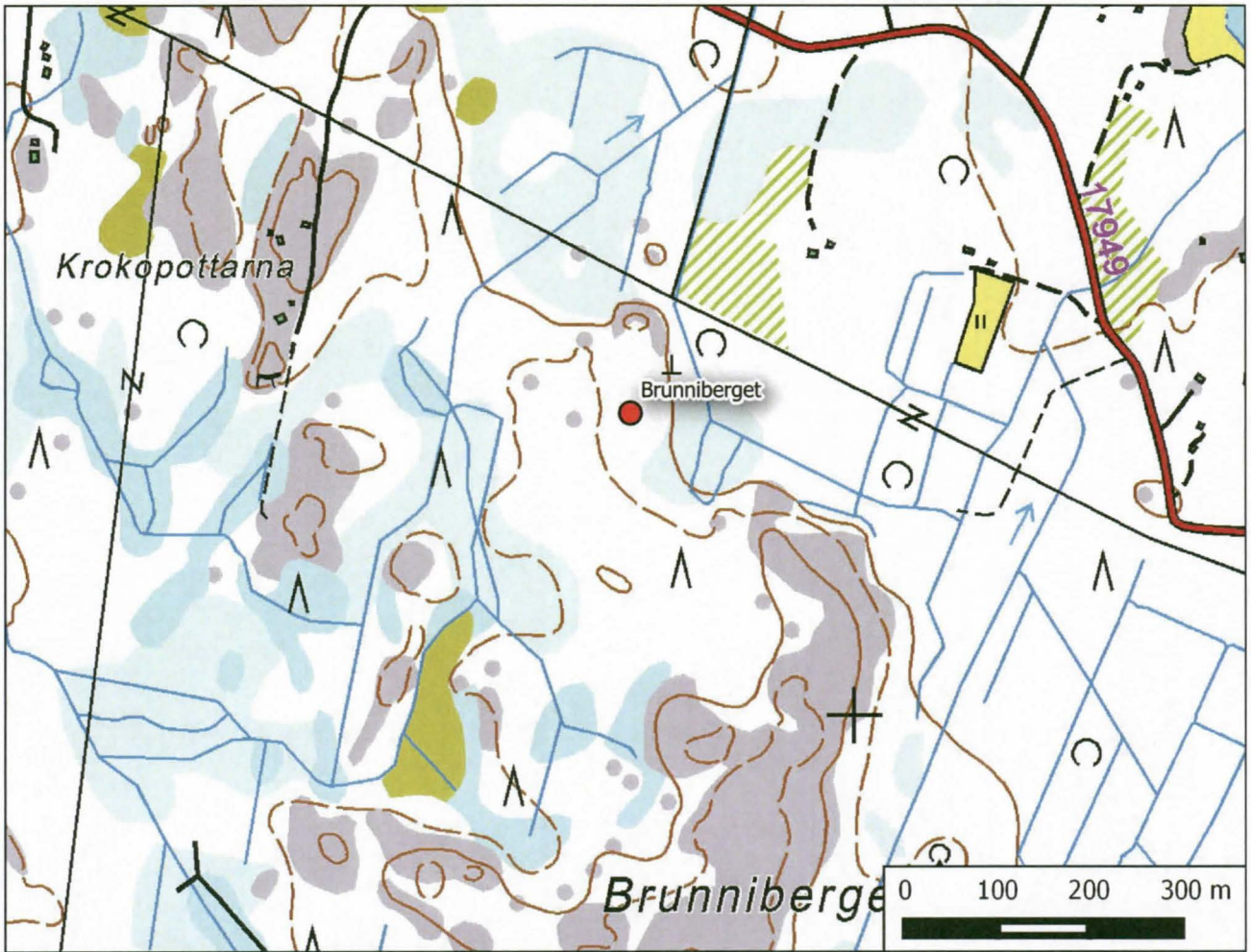
Inventeringstidpunkt: 05.07.2012

Beskrivning

Lokalen är belägen norr om Brunniberget och ca 400 m söder om Lillsandsvägen på en svag sydöstlig sluttning. I området växer tät blandskog och undervegetationen är frodig och består av risväxter. På platsen finns en rund tjärdal med en trattformad grop i mitten. Tjärdalens diameter är 6,5 m och dess vall är 2 m bred och 0,4 m hög. I sydöst finns en öppning i vällen. Tjärdalens brukningstid kunde ej närmare fastställas under inventeringen.

Foto 37. Överblick över tjärdalen, fotograferat från nordöst.

Karta 26. Tjärdalens läge är markerad med en röd punkt.

© Lantmäteriverket

22. Dalpottberget

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Fornlämningsgrupper

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 5

Koordinater: N 7065187 E 281547 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Stenmur. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 16 – 22 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 6,7 km sydväst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 05.07.2012

Beskrivning

Lokalen är belägen inom den södra delen av Dalpottberget ca 250 m nordöst om Lövbacka skogsväg. Terrängen består av torr och stenig bergsmark inom vilket det finns ett mindre klapperstensfält. I området växer gles tallskog och berghällen täcks av risväxter och lavar. På platsen finns en stenmur, tre stycken klapperstensgropar samt ett litet röse. Platsen är markerad på grundkartan om forngrav, en tolkning som dock uppenbart är felaktig.

Stenmur (N 7065187 E 281547)

En rak och ca 280 m lång stenmur, som löper i en nordöst-sydvästlig riktning. I nordöst blir muren under de sista ca 100 m allt mer osammanhängande och fragmentarisk. Muren upphör i bägge riktningar när bergsmarken övergår till fuktig skogsmark. Muren är ca 1 m bred och 0,3 – 0,5 m hög och uppbyggd av rund natursten. Med 1,5 – 2 m intervall förekommer små röseartade förtjockningar i muren, vilka kunde vara fundament till resta stolpar. Muren har vid dess mitt skadats genom att ett skidspår dragit tvärs genom muren. Ca 4 m av muren har på vid denna punkt röjts bort.

Grop 1 (N 7065216 E 281537)

Gropen, som är den nordligaste av de tre groparna, är 2,7 x 2,0 m stor och till formen oregelbundet oval med en nord-sydlig längdriktning. Gropens djup är ca 0,8 m. Längs gropens kanter finns en något oregelbunden stenvall, som är som tydligast längs gropens bägge kortsidor.

Grop 2 (N 7065213 E 281543)

Gropen, som är den sydligaste av de tre groparna, är 3,0 x 1,7 m stor och till formen oregelbundet oval med en nordväst-sydöstlig längdriktning. Gropens djup är ca 0,4 m. Runt gropens finns uppslängda stenar, dock utan att bilda någon egentlig vall. I gropen växer två unga björkar.

Grop 3 (N 7065217 E 281541)

Gropen, som är den mellersta av de tre groparna, är 2,8 x 1,8 m stor och till formen oregelbundet oval med en nord-sydlig längdriktning. Gropens djup är ca 0,2 m. Gropen omges av en låg stenvall.

Röse (N 7065218 E 281539)

Det lilla röset är 1,0 x 0,8 m stort och 0,7 m högt. Till formen är det snarast koniskt.

Stenmuren är med största sannolikhet en gränsmarkering mellan Kyrkobys och Vestersundsby marker som upprättats under storskiftet. Stenmuren löper exakt längs med denna gräns som den är markerad på bland annat Albäcks karta över Jakobstad, Kyrkoby och Vestersundsby från år 1773.

Groparnas och rösets datering och funktion kunde dock ej närmare fastställas under inventeringen. En möjlig förklaring är att groparna uppkommit genom insamling av stenmaterial till stenmuren. Lavväxtligheten i groparnas bottenpartier och vallar skiljer sig inte från omgivande klapperstensfält. Bland rösets stenar finns det däremot stenar med betydligt mindre lavväxtlighet, vilket indikerar att röset är märkbart yngre än klapperstensgroparna och stenmuren.

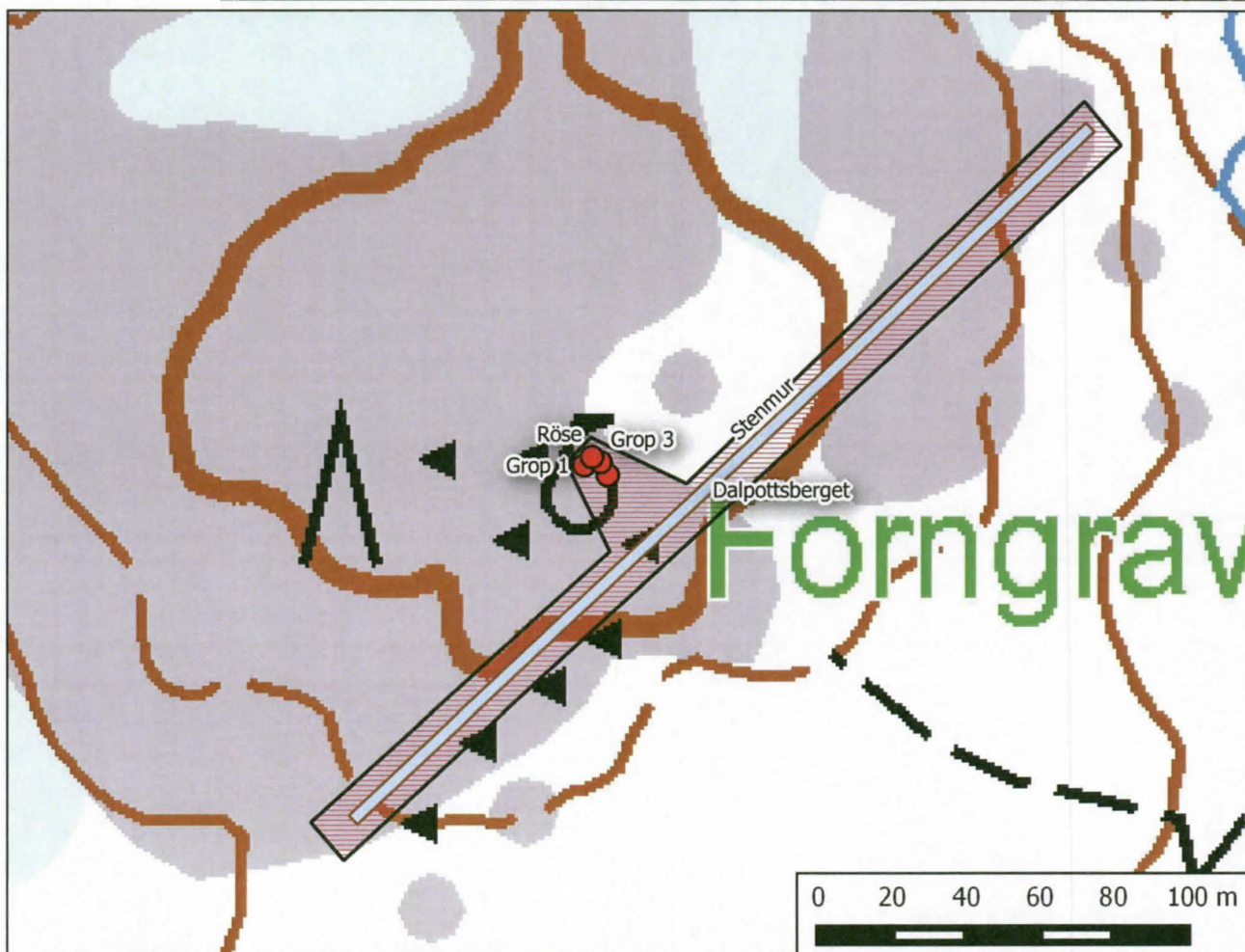

Foto 38. Överblick över klapperstensfältet med de där belägna groparna och röset, fotograferat från öst.

Foto 39. Grop 1, fotograferat från norr.

Foto 40. Stenmur,
fotograferat från
nordöst.

Karta 27. Groparna och röset markerade med röda punkter, stenmuren med en grå linje och lokalens föreslagna avgränsning markerad med en streckad yta.
© Lantmäteriverket

23. Sammetsskogen 1

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Arbets- och framställningsplatser, tjärdalar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 1

Koordinater: N 7066734 E 279693 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Tjärdal. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 9 – 10 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 8,0 km väst om Jakobstads kyrka.

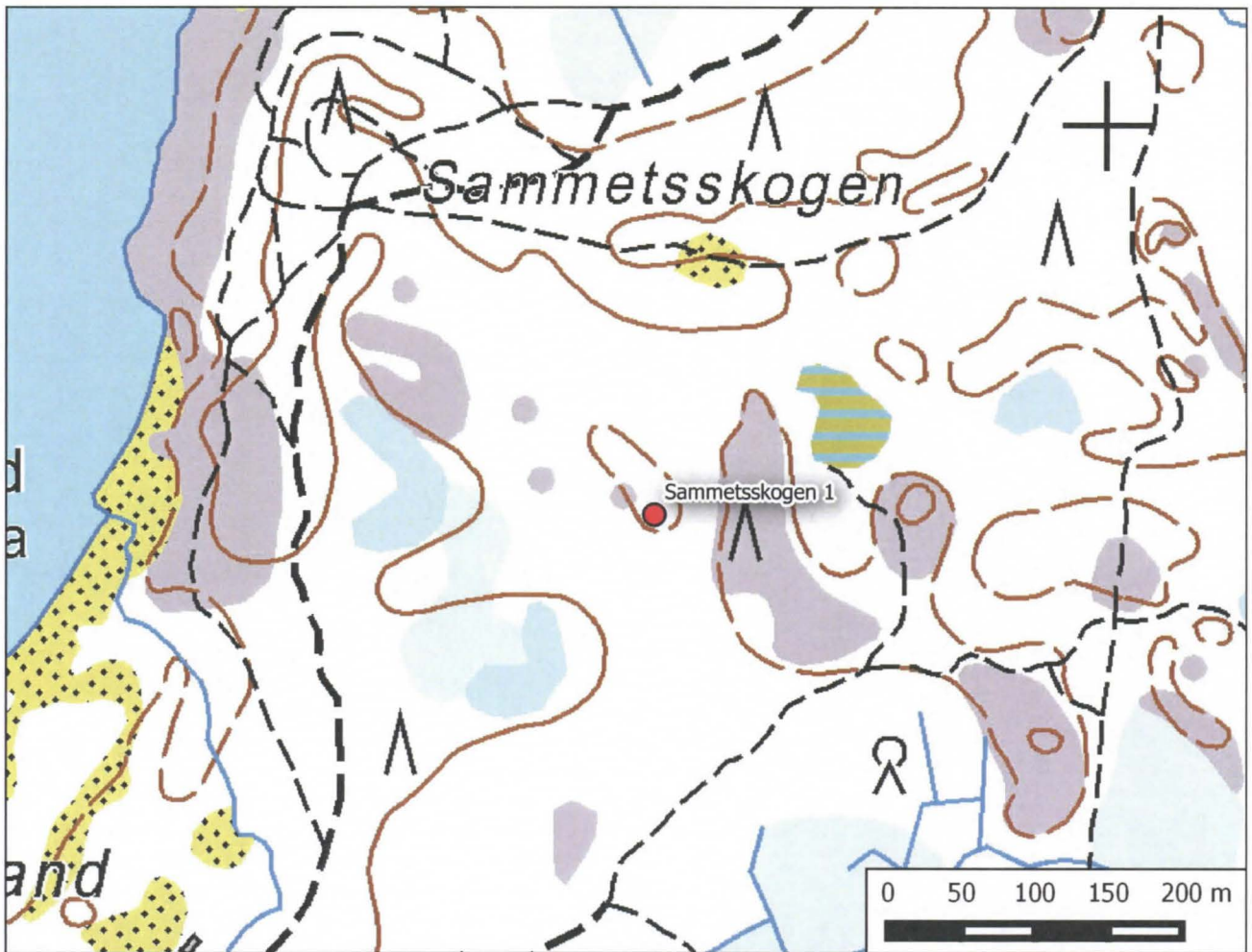
Inventeringstidpunkt: 05.07.2012

Beskrivning

Lokalen är belägen i Sammetsskogen nordöst om Storsand. I området växer tallskog och undervegetationen består av risväxter. På platsen finns en rund tjärdal med en trattformad grop i mitten. Tjärdalens diameter är 7 m och dess vall är 2,5 m bred och 0,5 m hög. I sydväst finns en 2 m bred öppning i vallen. Tjärdalens brukningstid kunde ej närmare fastställas under inventeringen.

Foto 41. Tjärdal, fotograferat från sydväst.

Karta 28. Tjárdalens läge är markerad med en röd punkt.

© Lantmäteriverket

24. Sammetsskogen 2

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Boplatser, husgrunder

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 2

Koordinater: N 7067108 E 279492 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Spisröse. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 3 – 5 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 8,1 km väst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 22.10.2012

Beskrivning

I Sammetsskogen i Fäboda mittemellan Lillsand och Storsand finns ca 30 m från strandlinjen två spisrösen. Terrängen är torr och bergig och i området växer tallskog. Undervegetationen består av risväxter. Det nordligaste av de två spisrösen (spisröse 1 N 7067108 E 279492) är ca 2 x 2 m stort och 0,3 m högt. Röset är till största delen överväxt av ris och mossa, men på sina ställen finns gråsten och tegelkross synligt. Enligt uppgift från Jakobstads stadsmuseum har en metalldetektorhobbyist hittat bland annat knappar och ett mynt från mitten av 1700-talet i eller intill spisröset. Under inventeringen observerades ytterligare ett spisröse ca 15 m söder om det till museet anmälda röset. Detta röse (spisröse 2 N 7067094 E 279492) är av samma storlek, men är fullständigt övertorvat och på röset växer en tall. Genom provstick med jordsond kunde det konstateras att även detta röse innehöll tegel. På de historiska kartor över området som varit tillgängliga under inventeringen finns inga markeringar som kunde indikera fast bosättning på platsen. Spisrösen kan enligt myntfyndet dateras till 1700-talet.

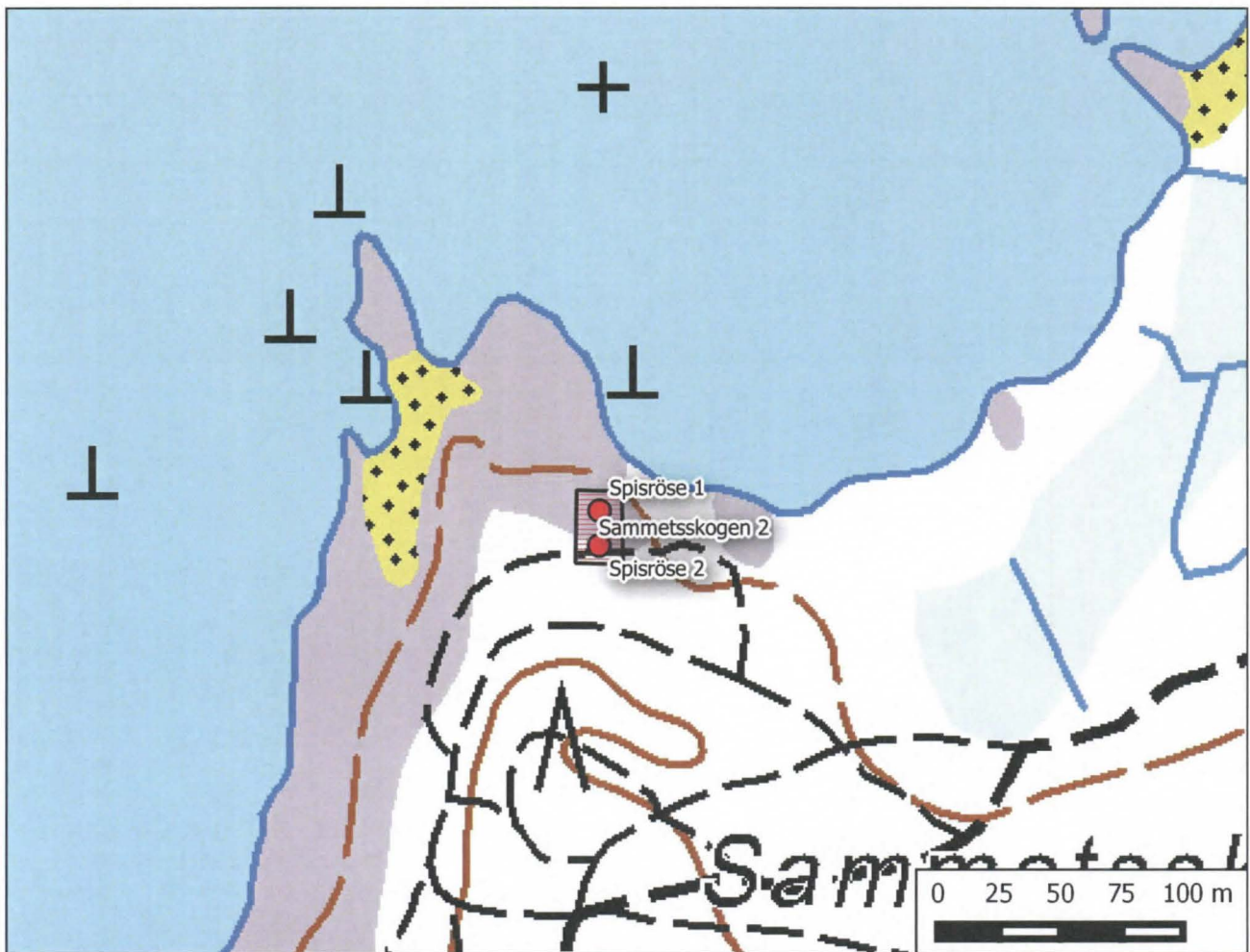
Foto 42. Vy över lokalen med spisrösen. Spisröse 1 finns till vänster i bild medan spisröse 2 finns mitt i bild, fotograferat från väst.

Foto 43. Spisröse 1, fotograferat från sydväst.

Foto 44. Spisröse 2, fotograferat från sydväst.

Karta 29. Spisrösetna markerade med röda punkter, stenmuren med en röd linje och lokalens föreslagna avgränsning markerad med en streckad yta. © Lantmäteriverket

25. Kråkträsket

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Arbets- och framställningsplatser, tjärdalar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 1

Koordinater: N 7066028 E 279165 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Tjärdal. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 5 – 6 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 8,7 km väst om Jakobstads kyrka.

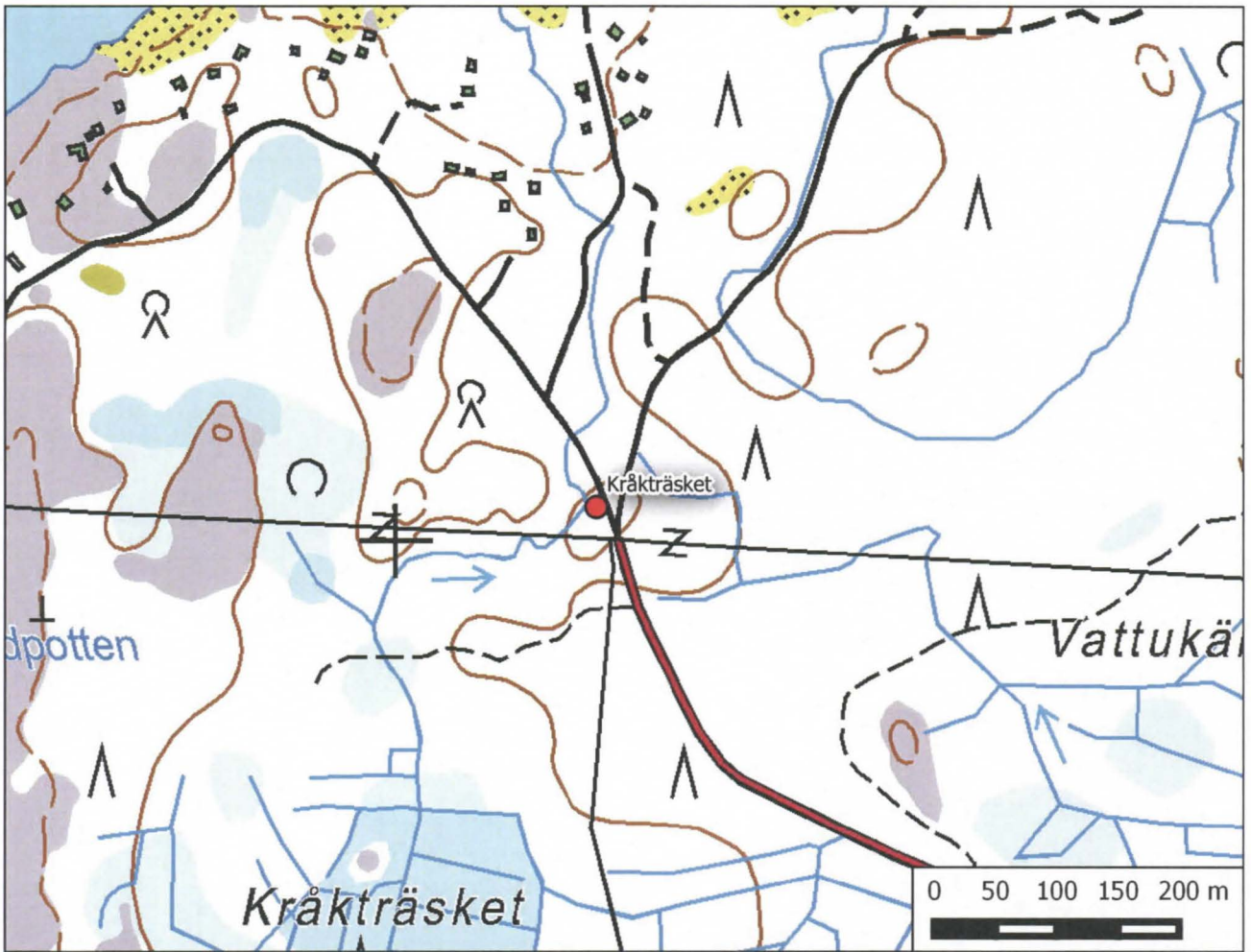
Inventeringstidpunkt: 05.07.2012

Beskrivning

Lokalen är belägen ca 20 m nordväst om korsningen mellan Tailodsvägen och Storsandsvägen. Terrängen sluttar mot nordväst ned mot en liten skogsbäck. I området växer blandskog och undervegetationen består av risväxter. På platsen finns en rund tjärdal med en trattformad grop i mitten. Tjärdalens diameter är 5,5 m och dess vall är 1,5 – 2,0 m bred och 0,8 m hög. I väst finns en ca 2 m bred öppning i vällen. Tjärdalens brukningstid kunde ej närmare fastställas under inventeringen.

Foto 45. Tjärdal, fotograferat från sydöst.

Karta 30. Tjárdalens läge är markerad med en röd punkt.

© Lantmäteriverket

26. Kvarnstensberget

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Arbets- och framställningsplatser, tjärdalar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 1

Koordinater: N 7065336 E 280436 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Tjärdal. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 13 – 14 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 7,7 km sydväst om Jakobstads kyrka.

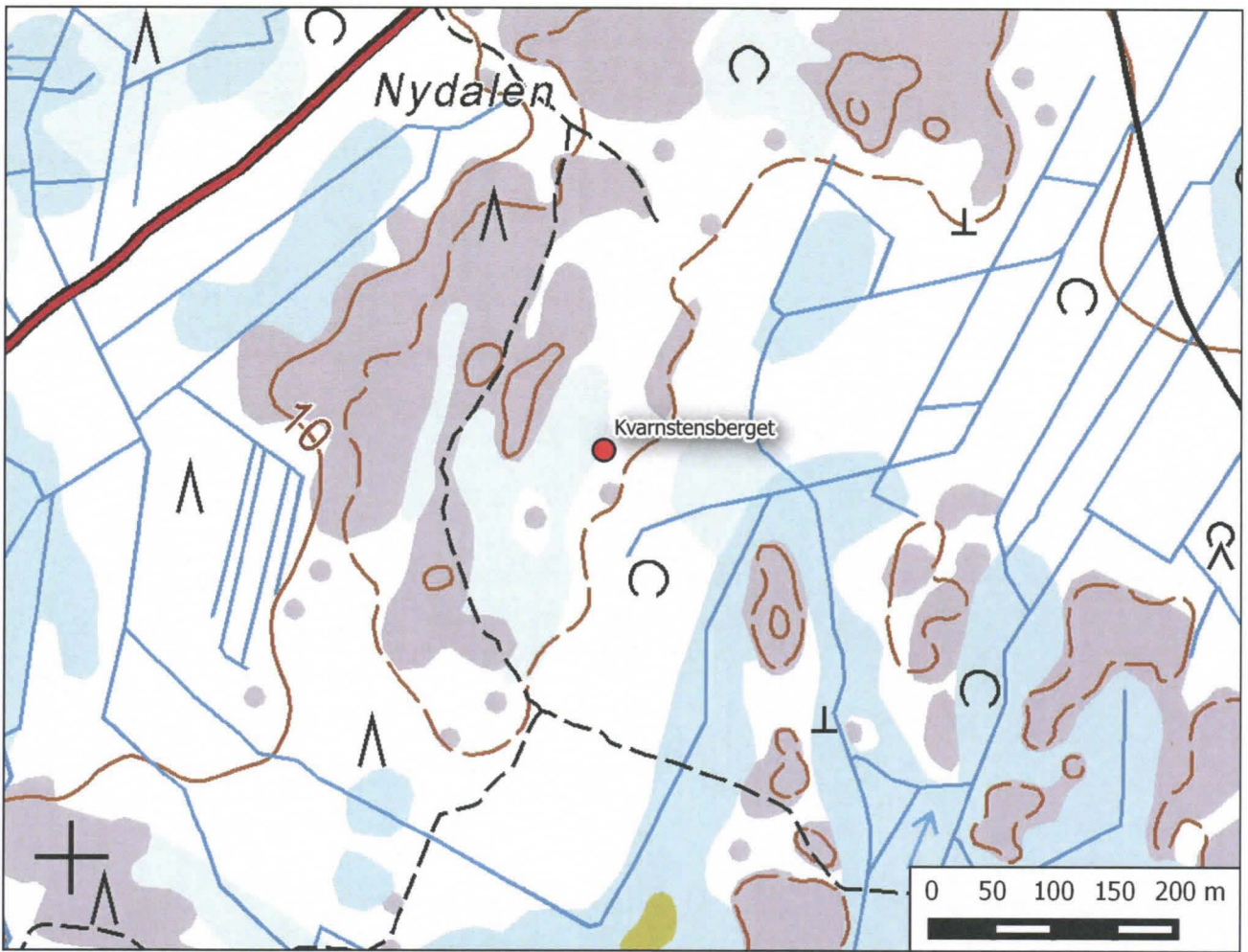
Inventeringstidpunkt: 05.07.2012

Beskrivning

Lokalen är belägen söder om Kvarnstensberget i Fäboda på en svag östsluttning. I området växer tät blandskog och den frodiga undervegetationen består av risväxter. På platsen finns en rund tjärdal med en trattformad grop i mitten. Tjärdalens diameter är 7,5 m och dess vall är 2 m bred och 0,5 m hög. I öster finns en ca 2 m bred öppning i vallen. Tjärdalens brukningstid kunde ej närmare fastställas under inventeringen.

Foto 46. Tjärdal, fotograferat från nordväst.

Karta 31. Tjárdalens läge är markerad med en röd punkt.

© Lantmäteriverket

27. Mjölkhamn

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Konst och minnesmärken, inhuggningar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 1

Koordinater: N 7065544 E 278041 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Inhuggning. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 0 – 5 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 9,9 km väst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 07.07.2012

Beskrivning

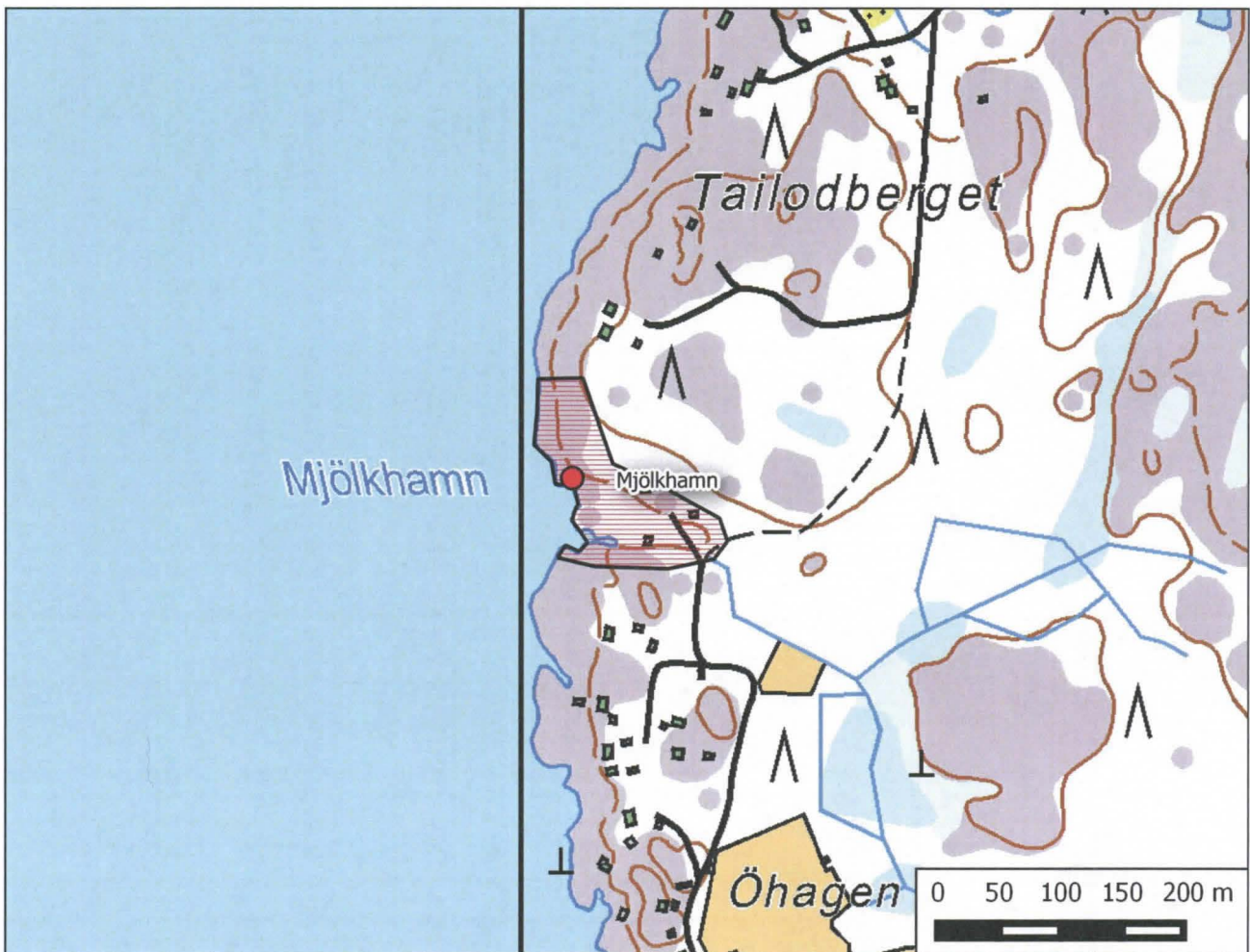
Lokalen är belägen på strandklipporna vid Mjölkhamn i Pörkenäs. Öster om de kala strandklipporna växer tallskog. Vid Mjölkhamn finns en sommarstuga och två uthus. I området finns rikligt med inhuggningar på strandklipporna. Inhuggningarna koncentrerar sig till den norra sidan av den grunda vik, som finns på platsen. Inhuggningarna består mestadels av initialer, bomärken och årtal. Under inventeringen observerades inhuggningar från 1800- och 1900-talet, men enligt ägaren av den intilliggande sommarstugan finns det i området även inhuggningar från sent 1700-tal. Dessa är dock idag överväxta av lav och mossa. Mjölkhamn är en historisk hamnplats, vars användning kan enligt Åkerblom kan gå tillbaka till 1500-1600-talen (Åkerblom 1950:101)

Foto 47. Inhuggning från år 1836, fotograferat från söder.

Foto 48. Vy över Mjölkhamn, fotograferat från söder.

Karta 32. Lokalens föreslagna avgränsning markerad med en streckad yta.

© Lantmäteriverket

28. Kittholmen 1

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Försvarsanläggningar, kanonställningar

Datering: Historisk

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 2

Koordinater: N 7069286 E 286936 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Skans. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 3 – 10 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 1,3 km nordväst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 07.07. och 22.10.2012

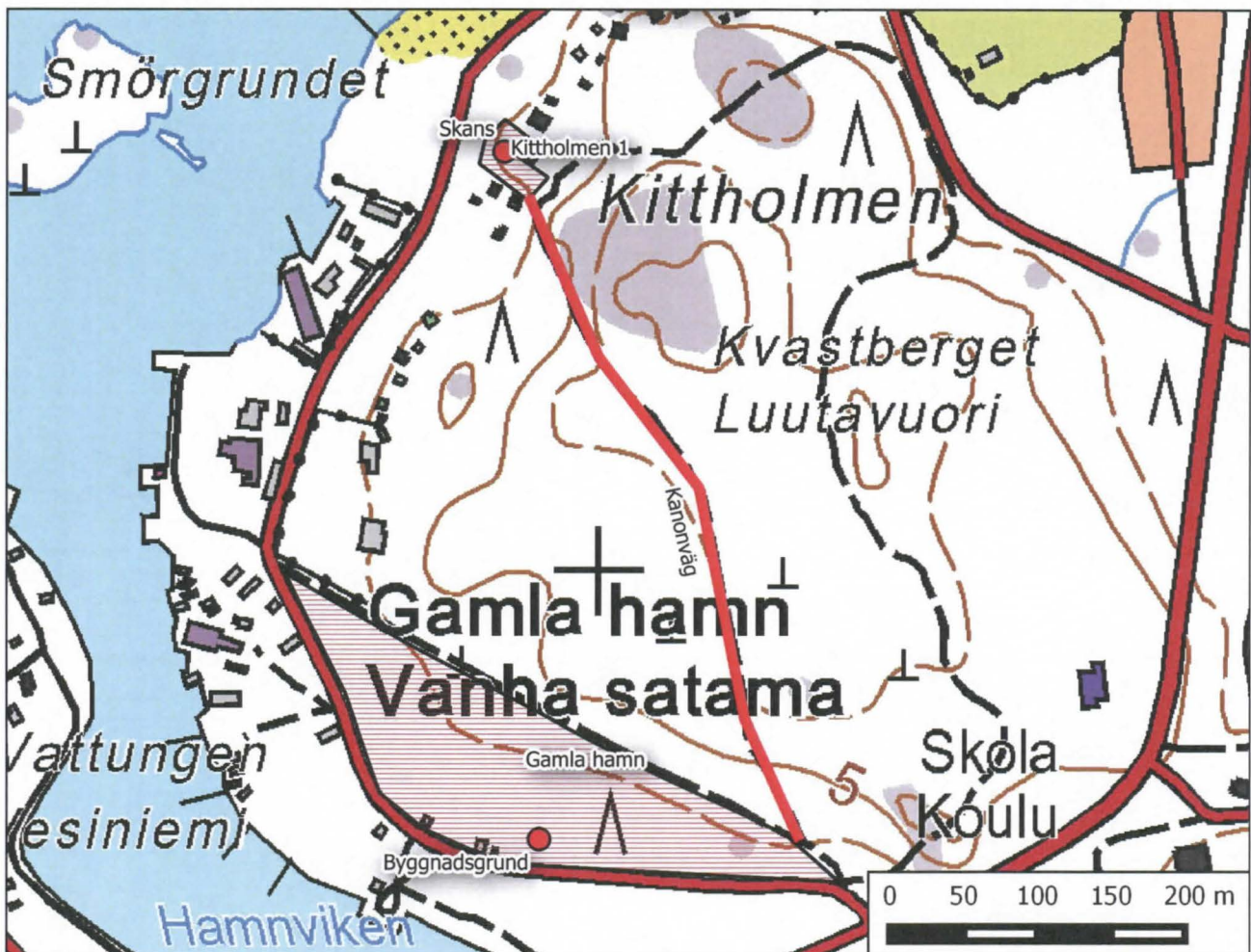
Beskrivning

Lokalen är belägen på Kittholmen i Jakobstad. Vid Kittholmens nordvästra sida ca 40 m från Gamla Hamnsvägen finns intill ett fritidshus lämningen av en skans. Lämningen består av ett ca 25 x 20 m stort vallområde, vars höjd är som mest ca 1,5 m. På vallarna växer gräs och buskar. Anläggandet av fritidshuset har möjligtvis skadat delar av vallen. Det har även funnits en kanonväg som lett fram till skansen. Kanonvägen har sin början vid Kittholmens södra sida, varifrån vägen löper i nordvästlig riktning rakt över Kittholmen. Vägen är idag omvandlad till motionsspår och huruvida det finns något bevarat av den ursprungliga kanonvägen kunde ej fastställas under inventeringen. Skansen och kanonvägen byggdes under Krimkriget år 1853 (Björklund 1989:20).

Foto 49. Skans, fotograferat från söder.

Foto 50. Den forna
kanovägen,
fotograferat från sydöst.

Karta 33. Skansen vid Kittholmen 1 markerad med en röd punkt, kanovägen markerad med en röd linje och lokalens föreslagna avgränsning markerad med en streckad yta.

© Lantmäteriverket

29. Gamla hamn

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Kommunikationsleder, hamnar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 1

Koordinater: N 7068818 E 286960 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Byggnadslämning. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 2 – 5 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 0,9 km nordväst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 08.07. och 21.10.2012

Beskrivning

Lokalen är belägen på Kittholmens södra sida mellan Gamla hamnvägen och Repslagarbanan. I området växer barrskog och undervegetationen domineras av risväxter. I väst och öst finns något blötare områden, medan terrängen det centrala området är något högre och torrare. På platsen har Jakobstads hamn varit belägen från åtminstone 1600-talet fram till 1800-talets mitt. I hamnen hade stadens borgare bodar och tjärmagasin. Vid 1700-talets mitt flyttades stadens tullstuga från Stadssundet till hamnen. Under senare halvan av 1600-talet har möjligtvis även ett skeppsvarv varit beläget i området (det s.k. bröderna Mommas skeppsvarv). Den i norr belägna repslagarbanan anlades omkring år 1800. I området centrala del, strax intill Gamla hamnvägen, finns en ca 20 x 20 m stor utjämnad terrass, på vilket det finns ytor med torkad tjära. Dessa är lämningar av på platsen belägna tjärbodar. På terrassen finns även en svagt urskiljbar byggnadsgrund som enligt tradition anses vara lämningen av stadens tullhus. Vid terrassens västra del står ett par gamla bodar kvar. I området mellan Gamla hamnvägen och Repslagarbanan finns ett stort antal både små och stora gropar, varav några är mer regelbundna till form medan andra är mer oregelbundna och diffusa. En del av dessa gropar är sannolikt små sandtäktsgropar och andra är recenta lämningar, men en del kan mycket väl vara samtida med hamnen. Under inventeringen kunde majoriteten av dessa gropars funktion inte närmare fastställas, men provstick med jordsond visade på att åtminstone ett par innehöll sot. Lokalens avgränsning grundar sig både på fältobservationer under inventeringen och på historiskt kartmaterial (bl.a. Gutzens karta över Jakobstad från år 1754, Albäcks karta över Jakobstad, Kyrkoby och Vestersundsby från år 1773 och Holms karta över Jakobstads hamn från år 1886)

Foto 51. Vy över terrass med lämningar av tjär- och hamnbodar, fotograferat från nordöst.

Foto 52.
Tjärbodsgrunder,
fotograferat från
sydväst

Karta 34. Terrassen med byggnadsgrunder markerad med en röd punkt och lokalens föreslagna avgränsning markerad med en streckad yta.
© Lantmäteriverket

30. Batteriudden

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Försvarsanläggningar, kanonställningar

Datering: Historisk

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 1

Koordinater: N 7070616 E 287409 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Löpgrav. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 3 – 4 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 2,5 km norr om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 08.07.2012

Beskrivning

Lokalen är belägen på östra sidan av Alholmsvägen ca 350 m norr om korsningen mellan Alholmsvägen och Larsmovägen. I området växer mycket tät och snårig blandskog, vilket under inventeringstillfället försämrade märkbart observationsmöjligheterna. Terrängen är flack och något fuktig. Inom ett 70 x 50 m stort område finns 1,0 – 1,5 m höga jord- och stenvallar, uppemot 10 x 5 m stora och 1 m djupa rektangulära gropar med plant bottenplan och 1,0 – 2,5 m breda och 0,5 – 1,0 m djupa löpgravar.

Under Krimkriget vid mitten av 1800-talet anlades på platsen en skans. Platsen kom senare att kallas för Batteriudden (Björklund 2004:14).

Foto 53. Löpgrav, fotograferat från sydväst.

Karta 35. Lokalens föreslagna avgränsning markerad med en streckad yta.

© Lantmäteriverket

31. Korsgrundet

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Försvarsanläggningar, löpgravar

Datering: Historisk

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 1

Koordinater: N 7070299 E 287441 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Löpgrav. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 5 – 6 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 2,1 km norr om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 08.07.2012

Beskrivning

Lokalen är belägen på den östra sidan av korsningen mellan Alholmsvägen och Larsmovägen. Larsmovägen har förstört en stort parti av lokalens centrala del, men bevarade lämningar står ännu att finna både norr och söder om Larsmovägen. I området växer blandskog som framför allt nordöst om korsningen är mycket tät och snårig, vilket under inventeringstillfället märkbart försämrade observations- och fotodokumentationsmöjligheterna. Inom ett 90 x 40 m stort område i norr och inom ett 30 x 30 m stort område i söder finns lämningar av försvarsverk från första världskriget. Lämningarna är bäst bevarade i norr, där det förutom ca 2 – 3 m breda och ca 1 – 2 m djupa löpgravar finns 10 – 20 x 10 m stora och uppemot 3 – 4 m djupa groplämningar av vad som möjligen varit skyddsrum. Groparna omges av 1 – 2 m höga vallar. Söder om Larsmovägen kunde endast ett stycke löpgrav observeras.

Foto 54. Löpgravar och skyddsvallar, fotograferat från sydväst

Karta 36. Lokalens föreslagna avgränsning markerad med en streckad yta.

© Lantmäteriverket

32. Nätinabba 1

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Industrilokaler, beckbruk

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 1

Koordinater: N 7068576 E 287035 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Beckbrukets ugnsanläggning. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 2 – 6 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 0,6 km nordväst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 08.07.2012 och 21.10.2012

Beskrivning

Lokalen är belägen ca 200 m sydöst om korsningen mellan Briggvägen och Strandvägen i ett område av frodig och ställvis tät och snårig lövskog. I norr och väst finns svaga nord- och östsluttningar och i nordöst en kraftig sluttning ned mot ett i Hamnviken utmynnande dike, den s.k. Rapakanalen. På platsen, som under 1800-talet kallats Beckbruksbacken, finns lämningarna av ett under mitten av 1700-talet grundat beckbruk. Beckbruket grundades av Jakobstads borgare och dess produktion var som störts under 1700-talet och början av 1800-talet. Från och med 1830-talet är verksamheten mer småskalig och sporadisk och under 1880-talet används bruket för sista gången. Beckbrukets läge är markerat på Gutzens karta över Jakobstad från år 1754 och Gyllenborgs karta över Jakobstad från år 1794. Lämningen av beckbrukets ugnsanläggning är belägen intill den branta nordöstsluttningens krön består av en rund och ca 1 m djup grop, vars diameter är ca 6 m. Gropen omges av en ca 1,5 m bred och 0,2 – 0,3 m hög vall. Från gropen leder en ca 2,0 – 2,5 m bred, ca 1 m djup och ca 15 m lång ränna ned för sluttningen mot nordöst. Strax norr om ugnsanläggningen parallellt med rännan löper också en delvis igenväxt väg nedför sluttningen. Norr om ugnsanläggningen finns även minst tre mindre gropar av oklar funktion (grop 1. 7068613 / 287011, grop 2. 7068595 / 287026 och grop 3. 7068593 / 287031). Ca 20 m söder om ugnsanläggningen finns två, ca 5 x 5 m stora, husgrunder med spisrösen (husgrund 1. 7068554 / 287042 och husgrund 2. 7068546 / 287034). Husgrunderna är belägna ca 10 m ifrån varandra och de är näst intill fullständigt övertorvade. Vid inventeringstillfället hade en stor björk fallit över husgrund 1, vilket försvårade observationsmöjligheterna. Under inventeringen observerades inga lämningar av de strandbodnar som på Gutzens karta från år 1754 finns markerade norr och nordöst om beckbruket.

Foto 55. Vy över beckbrukets läge, fotograferat från öst.

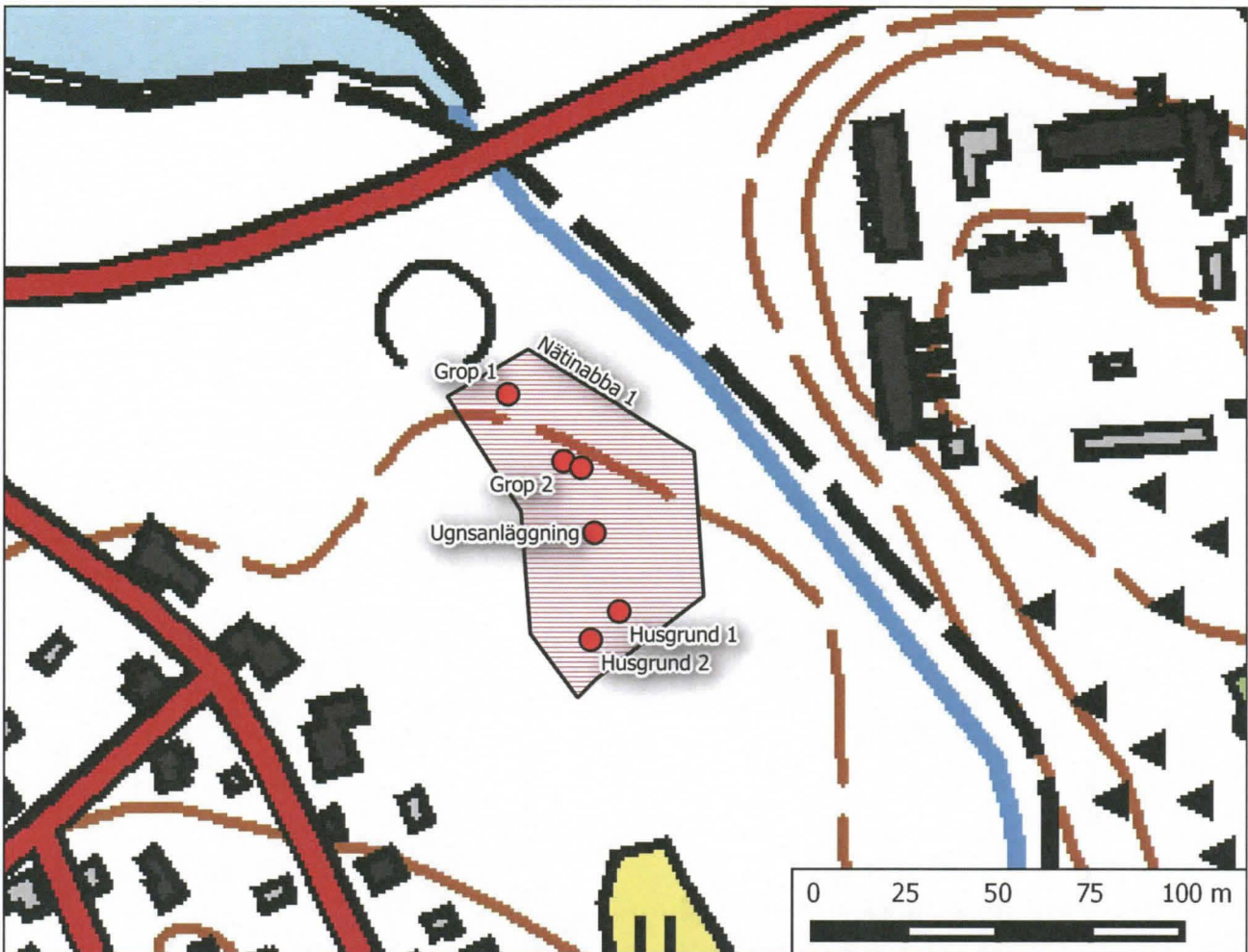

Foto 56. Beckbrukets ugnsanläggning, fotograferat från söder

Foto 57. Husgrund 2, fotograferat från norr.

Karta 37. Beckbrukets ugnsanläggning, husgrunderna och groparna markerade med röda punkter och lokalens föreslagna avgränsning markerad med en streckad yta. © Lantmäteriverket

33. Pederstad

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Boplatser, prästgårdar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 1

Koordinater: N 7067160 E 288115 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Uppskattad mittpunkt för prästgården. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 5 – 9 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 1,2 km sydöst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 19.10.2012

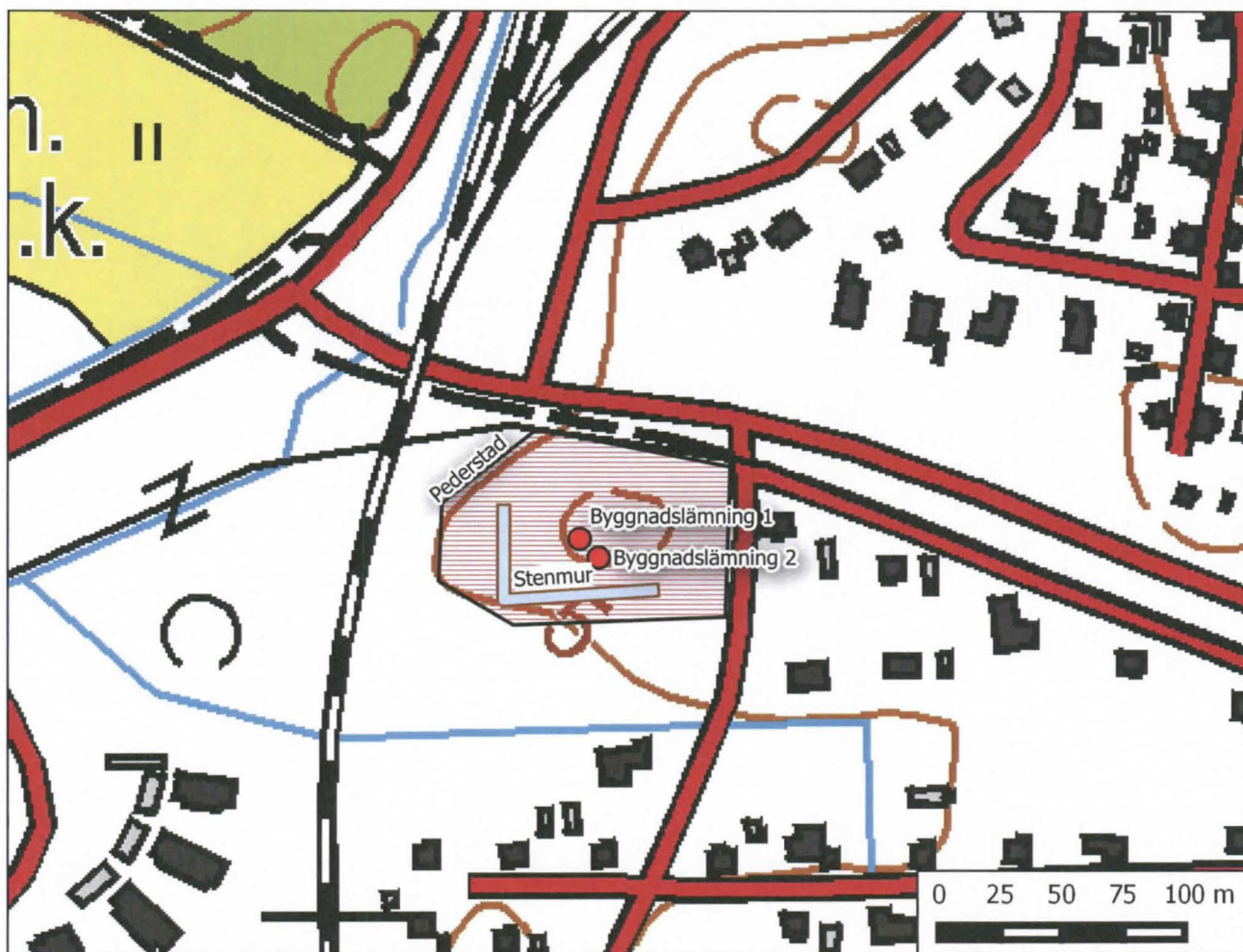
Beskrivning

Lokalen är belägen på en liten och flack höjd sydväst om korsningen mellan Pedersvägen och Pederstadsgatan. På höjdens topp och västra sluttning växer enstaka lövträd och buskar samt mycket frodig undervegetation, medan det i övriga områden växer snårig blandskog. På platsen har Pedersöre prästgård varit belägen fram till att prästgården flyttades under senare delen av 1700-talet till det nuvarande läget på Rosenlund, ca 300 m mot nordväst. På 1860-talet anlades på den forna prästgårdsplatsen en dövstumskola. Lämningarna av denna dövstumskolas byggnader lokaliserades under inventeringen på höjdens krön (byggnadslämning 1. 7067155 / 288100 och byggnadslämning 2. 7067147 / 288108) där två ca 18 x 8 m stora stenfotsgrunden står i vinkel mot varandra. Den vid höjdens södra och västra fot belägna stenmur kan möjligtvis också knytas till dövstumsskolans verksamhet. Stenmuren består av både kantig och rund natursten och är 1,5 – 2,0 m bred och 0,5 – 0,8 m hög. Vid inventeringstillfället grävdes inga provgropar på lokalen, men lokalen bedöms som relativt välbevarad trots 1800-talets byggnadsverksamhet. Arkeologiska provundersökningar krävs för att utröna om det finns äldre bevarade lämningar under markytan. Lokalens avgränsning bygger på fältobservationer, topografi och på Rörings karta över Pedersöre prästgårds ägor från år 1751, där prästgårdens läge är markerad.

Foto 58. Våg mot prästgårdens forna läge, fotograferat från väst.

Foto 59.
Byggnadslämning av
dömskolskola,
fotograferat från
nordväst.

Karta 38. Dömskolskolans byggnadslämningar markerade med röda punkter, stenmuren med en grå linje och lokalens föreslagna avgränsning markerad med en streckad yta.
© Lantmäteriverket

34. Kvarnbacken

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Konst och minnesmärken, inhuggningar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 1

Koordinater: N 7067689 E 287775 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Inhuggning. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 10 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 0,5 km sydöst om Jakobstads kyrka.

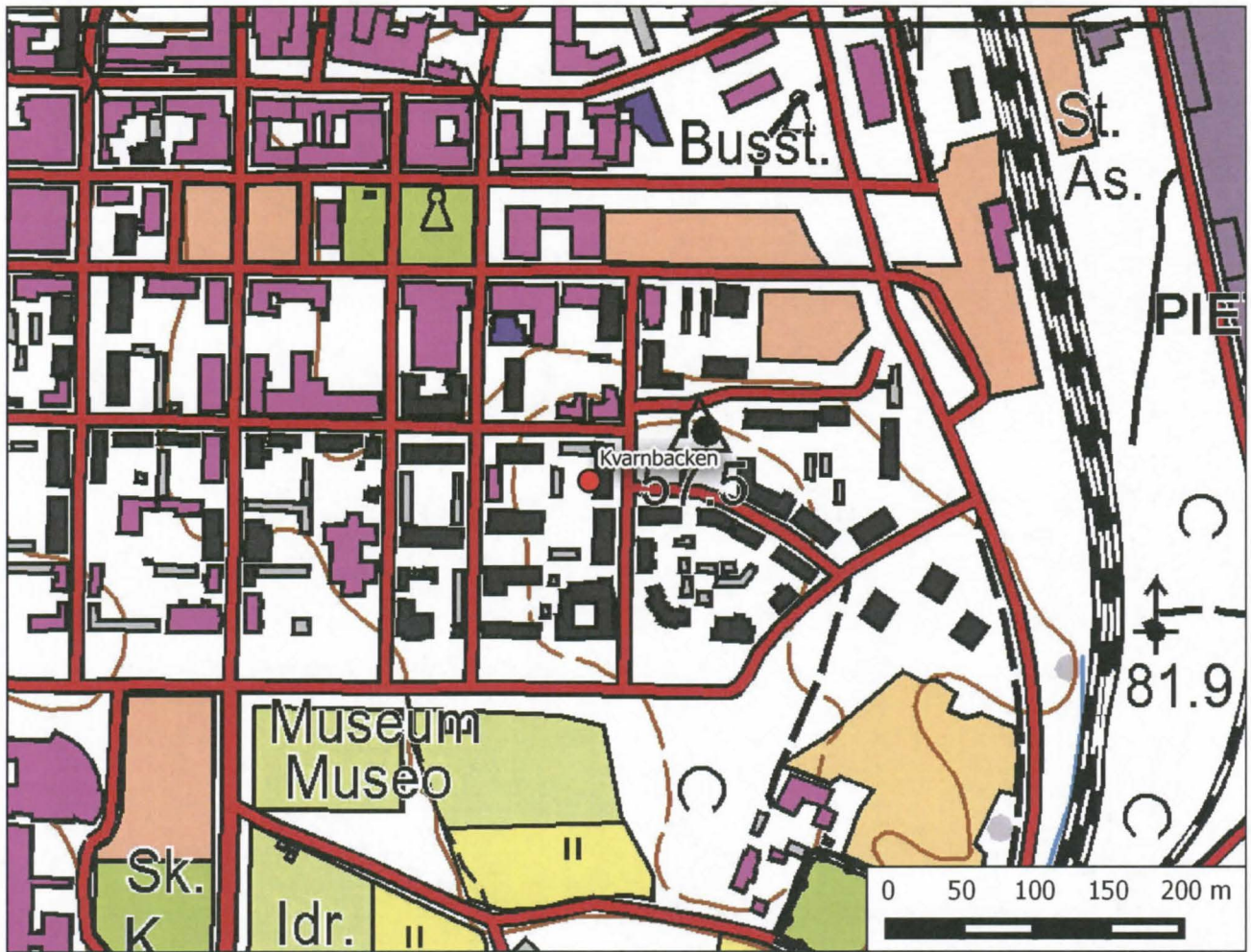
Inventeringstidpunkt: 19.10.2012

Beskrivning

Lokalen är belägen på en liten och svagt mot nordöst sluttande berghäll sydväst om korsningen mellan Kvarnbacksgatan och Södermalmsgatan. Den blottade berghällen finns på en innergård omgiven av höghusbebyggelse. På hällen finns minst nio inhuggningar bestående av initialer och/eller bomärken samt året 1698.

Foto 60. Vy mot hällen med inhuggningarna, fotograferat från nordväst.

Karta 39. Inhuggningarnas läge markerad med en röd punkt.

© Lantmäteriverket

35. Masaholmen

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Stenkonstruktioner, stenmurar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 9

Koordinater: N 7067503 E 287815 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Murände. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 4 – 11 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 0,7 km sydöst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 19.10.2012

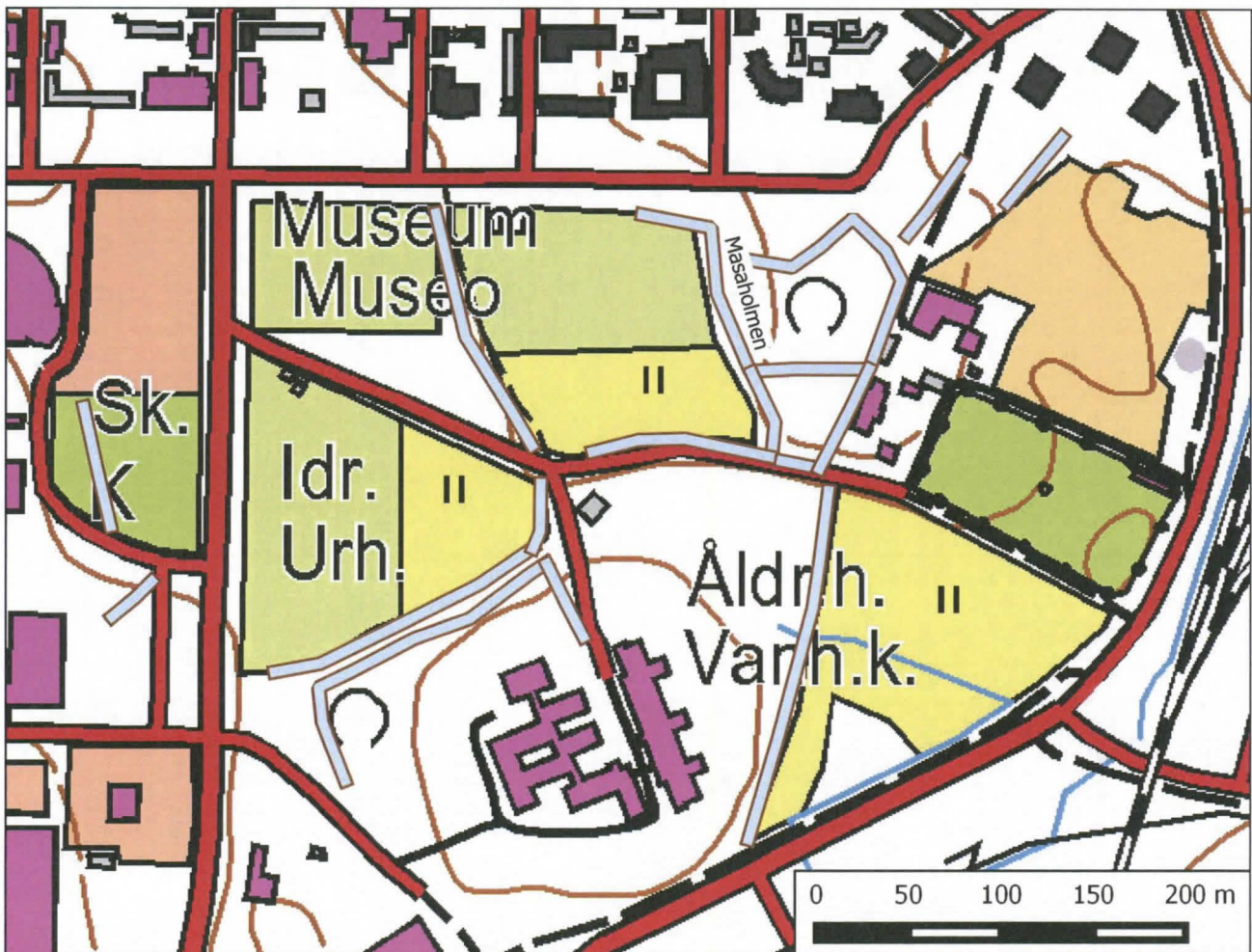
Beskrivning

Lokalen är belägen sydöst om Jakobstads centrum inom ett område som avgränsas i öster av Rosenlunds prästgård, i väst av skolbyggnaderna väster om Parentesen, i söder av Björkbacka åldringshem och i norr av Trädgårdsgatan. Inom området finns nio mer eller mindre välbevarade stenmurspartier med en sammanlagt längd på ca 1,5 km. Stenmurarna är 1,5 – 3,0 m breda, 0,5 – 1,2 m höga och består både av runda och kantiga naturstenar. Bäst bevarade är murarna i nordöst intill Rosenlunds prästgård, medan de i nordväst är till största delen raserade. På de forna odlingsytorna som murarna inhägnat finns idag idrottsplaner och parkeringsytor i väst och snårig lövskog i öst. I sydöst löper två murar längs den forna kyrkvägen till Pedersöre kyrka, som idag finns bevarad som en smal stig (fornminnesregistret: nr 1000015494, Rackartåget). På Gutzéns karta över Jakobstads ägor från år 1754 är de ytor murarna inhägnar redan uppodlade. Murarna representerar således ett odlingslandskap som är äldre än mitten av 1700-talet och det är möjligt att åtminstone en del av de bevarade murarna är uppförda redan under 1700-talet.

Foto 61. Stenmur, fotograferat från nordväst.

Foto 62. På bågge sidor om den forna kyrkvägen löper stenvmurar, fotograferat från nordöst.

Karta 40. Masaholmens stenvmurar markerade med gråa linjer.

© Lantmäteriverket

36. Galgbacken

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Stenkonstruktioner, stenmurar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 3

Koordinater: N 7067184 E 287358 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Murände. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 5 – 12 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 1,0 km söder om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 19-20.10.2012

Tidigare undersökningar

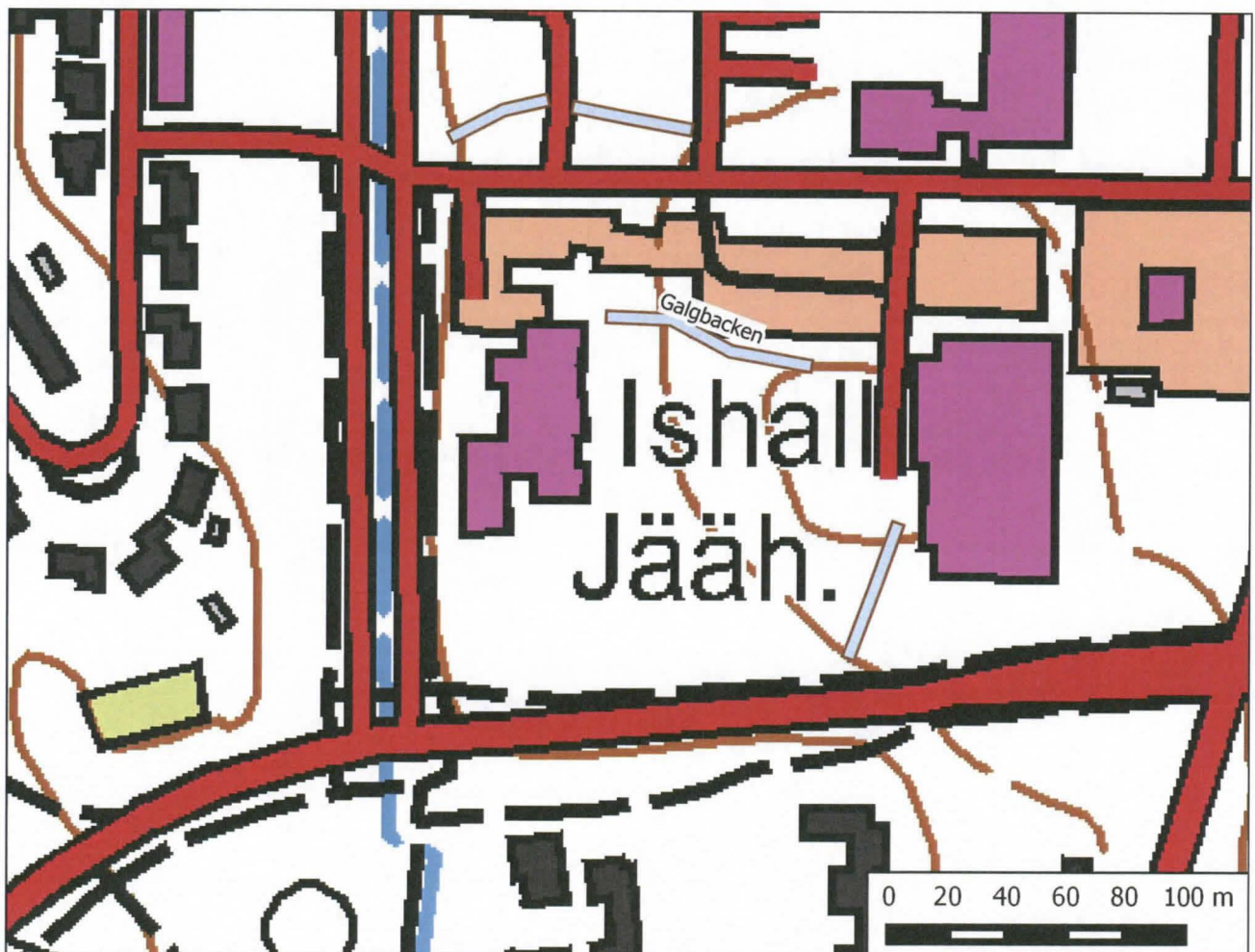
1989 – Grävning, Derek Fewster

Beskrivning

Lokalen är belägen på en flack moränkulle på bägge sidor om Paul Hallvars gata och avgränsas i norr av Oxhamns skola, i söder av Västerleden, i väster av Pedersesplanaden och i öster av Parentesen. En av de bevarade murpartierna ligger norr om Paul Hallvars gata och två finns söder om denna gata. Totalt finns ca 180 m stenmur bevarat. Murarna är ca 2,0 – 3,0 m breda och 0,7 – 1,3 m höga och delvis raserade. De odlingsytor som murarna inhägnat är dåligt bevarande och har till största delen schaktats bort i samband med modern byggnadsverksamhet, vägdragningar och anläggandet av parkeringsplatser. Under 1989 års arkeologiska undersökningar på galgbacken dokumenterades ett antal murpartier sydväst om ishallen. Dessa murarna är idag till största delen bortschaktade med undantag för det murparti som löper från Västerleden fram till ishallen. De utförda arkeologiska undersökningarna hade som mål att finna spår av stadens avrättningsplats som funnits på kullen, men av allt att döma har dessa lämningar schaktats bort i samband med byggandet av ishallen. På Gutzéns karta över Jakobstads ägor från år 1754 är det område som inhägnas av de bevarande murarna delvis uppodlat. De ytor som murdragningarna inhägnat syns tydligt först på Danielsons karta över Jakobstads ägor från år 1828. Murarna representerar ett odlingslandskap som sannolikt tagit form under senare halvan av 1700-talet eller början av 1800-talet.

Foto 63. Stenmur,
fotograferat från öst.

Karta 41. Galgbackens stenmurar markerade med gråa linjer.

© Lantmäteriverket

37. Nynäsbacken 1

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Boplatser, husgrunder

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 1

Koordinater: N 7067024 E 287081 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Husgrund. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 7 – 12 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 1,2 km sydväst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 20.10.2012

Tidigare undersökningar

1989 – Grävning, Derek Fewster

Beskrivning

Lokalen är belägen på en syd- och sydvästsluttning norr om korsningen mellan Västra Ringvägen och Västerleden. I sydöst och öst finns röjd ängsmark och väst och norr om lokalen löper en smal grusväg som enligt historiskt kartmaterial är äldre än mitten av 1700-talet. På bägge sidor om denna grusväg finns igenväxande gamla sandtäckter. I norr har lokalen skadats den på södra sidan av den smala grusvägen belägna sandtäckten. I området växer lövskog. På sluttningens nedre del finns en ca 10 x 8,5 m stor husgrund i SV-NÖ längdriktning (N 7067024 E 287081). Husgrunden har stenfot och är övertorvad. I sydväst är husgrunden skadad av en mindre sandtäcktsgrop. Under inventeringen observerades även ett möjligt spisiröse ca 30 m väster om husgrunden (N 7067026 E 287053). Röset är närmast runt till formen, ca 3 m i diameter och ca 0,5 m högt. Röset är övertovat. Ytan mellan röset och husgrunden tycks vara stenröjd, medan området nordväst om röset är märkbart stenigare. Under 1989 års arkeologiska utgrävningar på Nynäsbacken undersöktes den kvarvarande delen av husgrunden. Husgrunden daterades till senare halvan av 1600-talet. Intill husgrunden undersöktes även en möjlig tegelugn, ytterligare en möjlig husgrund samt två gropar av något oklar funktion och datering. Inga anläggningar kunde med säkerhet dateras till äldre än senare halvan av 1600-talet, men som lösfynd i närheten av husgrunden påträffades svenskt silvermynt från 1590-talet. Bland fynden från lokalen finns enligt undersökningsrapporten keramikskärvor som möjligtvis kan dateras till senmedeltid. På Nynäsbacken har möjligtvis den från historiska källor kända Pinnonäs kungsladugård varit belägen. Kungsladugården grundades år 1556. Vid tiden för Jakobstads grundande är gården öde och den sista mangårdsbyggnaden flyttas från Pinnonäs till Jakobstad på 1660-talet, för att där fungera som skolhus. Det finns inga historiska kartor som med säkerhet visar var gården har funnits, men på Gutzéns karta över Jakobstads ägor från år 1754 är Nynäsbacken försedd med beskrivningen "Ladugårds gamla tomt är stenig och torr". Det är med andra ord högst sannolikt att Pinnonäs gård har varit belägen på Nynäsbacken.

Foto 64. Den av Fewster undersökta husgrunden, fotograferat från norr.

Foto 65. Möjligt spisröse, fotograferat från sydöst.

Karta 42. Det möjliga spisröset och den av Fewster undersökta husgrunden markerade med röda punkter och den föreslagna avgränsningen för lokalen Nynäsbacken 1 markerad med en streckad yta. © Lantmäteriverket

38. Västermalm

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Stenkonstruktioner, stenmurar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 8

Koordinater: N 7067127 E 286966 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Murände. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 5 – 11 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 1,2 km sydväst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 20.10.2012

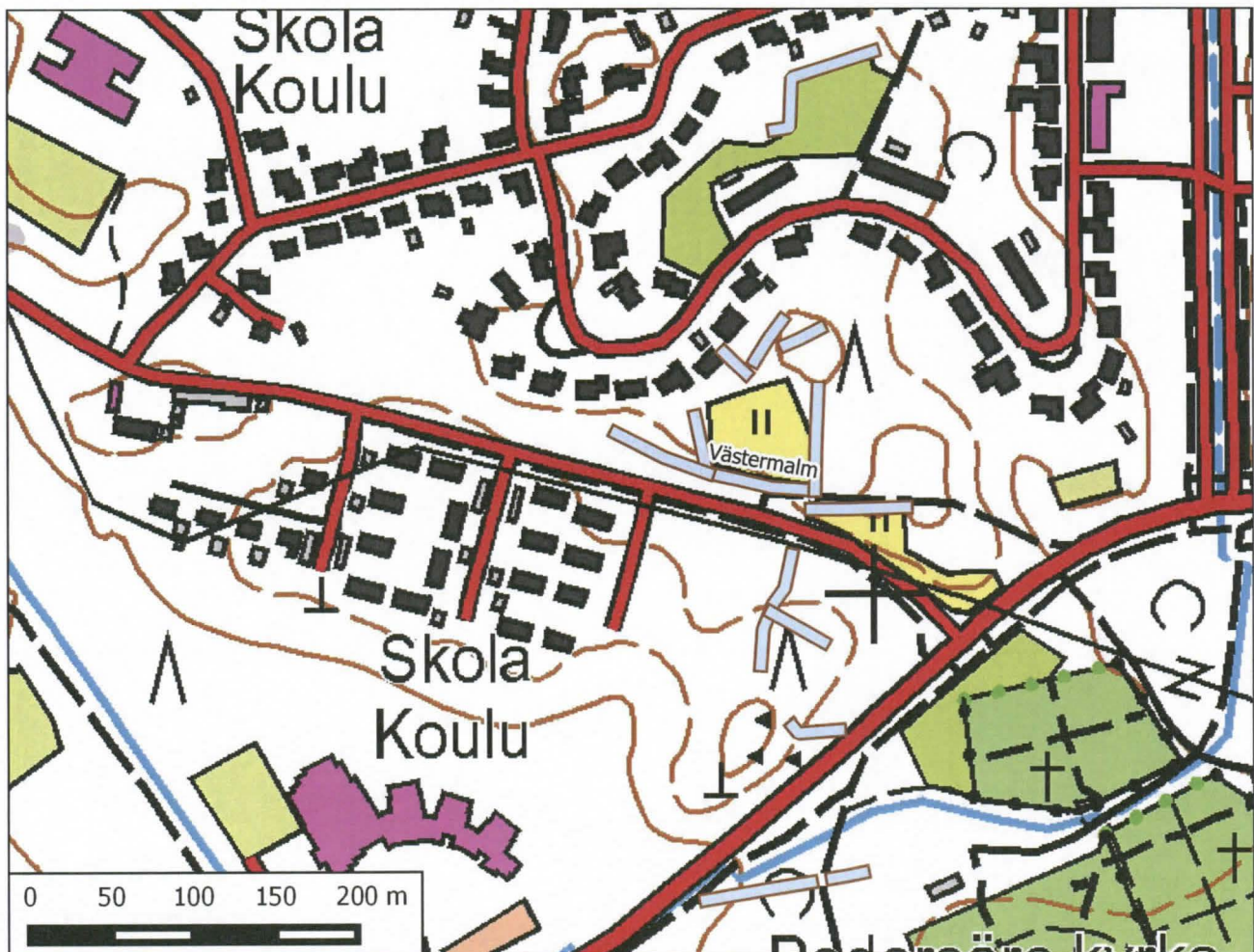
Beskrivning

Lokalen är belägen sydväst om Jakobstads centrum i Västermalm och sträcker sig från Oxhamnsgatan i norr till Västerleden i söder. Inom ett ca 500 x 200 m stort område finns åtta bevarade stenmurspartier. De mestadels rätt välbevarade och vällagda stenmurarna är 2,0 – 3,5 m breda och 0,5 – 1,2 m höga och den totala längden på stenmurarna är ca 670 m. De odlingsytor som murarna inhägnat är i norr mestadels omvandlade till gårdsplaner och parker, medan de i söder är igenväxta med mestadels snårig löv- och blandskog. Strax norr om Västra Ringvägen löper murar på bägge sidor om en smal grusväg, som enligt historiska kartor är äldre än mitten av 1700-talet. På Gutzéns karta över Jakobstads ägor från år 1754 är området delvis uppodlat, men de ytor som murarna inhägnat tycks forma sig något senare och börjar synas tydligt först på Danielsons karta över Jakobstads ägor från år 1828. Murarna torde därmed representera ett odlingslandskap som formats under senare halvan av 1700-talet eller början av 1800-talet.

Foto 66. Stenmur vid sidan av en gammal vägsträckning, fotograferat från nordöst.

Foto 67. Stenmur,
fotograferat från sydöst.

Karta 43. Västermalms stennurar markerade med grå linjer.

© Lantmäteriverket

39. Lannäslund

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Stenkonstruktioner, stenmurar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 3

Koordinater: N 7065937 E 287149 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Murände. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 5 – 10 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 2,3 km söder om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 20.10.2012

Beskrivning

Lokalen är belägen på bägge sidor om Vasavägen vid Lannäslund. Öster om Vasavägen finns två bevarade murpartier på vardera sida om ett dike som i nordväst rinner ut den forna Lappfjärden. På den västra sidan om vägen finns ett bevarat murparti. Murarna är 1,0 – 3,5 m breda, 0,3 – 0,8 m höga och uppbyggda av mestadels rund natursten. Den sammanlagda längden på murarna är ca 750 m. Murarna ligger mestadels i vägrenar och mitt bland modern bebyggelse och de forna odlingsytorna är till största delen omvandlade till gårdsplaner. På Albäcks karta över Jakobstad, Kyrkoby och Vestersundsby från år 1773 finns odlingsmark till nordöst om murarna och den mur som löper längst till nordöst har därmed kantat odlingsmark äldre än senare halvan av 1700-talet. De övriga murarna tycks enligt tillgängligt historiskt kartmaterial kanta något yngre odlingsmark som sannolikt röjts under loppet av 1800-talet.

Foto 68. Stenmur, fotograferat från nordöst.

Karta 44. Lannäslunds stenmurar markerade med gråa linjer.

© Lantmäteriverket

40. Kyrkoby (Kijrckoby) Lannäs

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Boplatser, byaplatser

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Fast fornlämning

Antal: 1

Koordinater: N 7065952 E 287078 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Källargrund. Positionen fastställd med hjälp av flygfoton och LiDAR-data.

Z: 5 – 10 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 2,3 km söder om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 20.10.2012.

Beskrivning

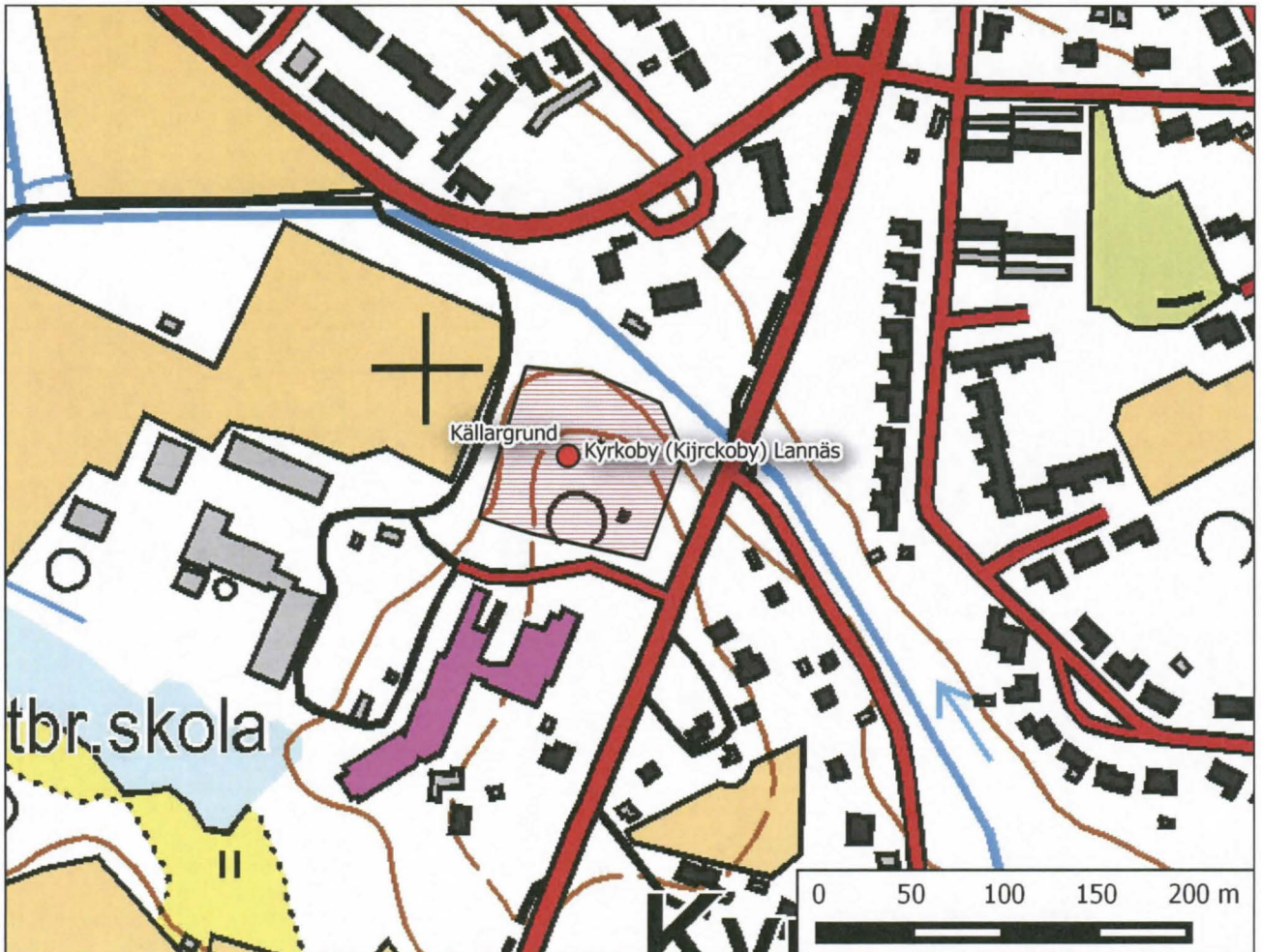
Lokalen är belägen på den nordvästra delen av en moränkulle som finns väst om Vasavägen och strax norr om Lannäslunds lantbruksskola. I väst och nordväst sluttar kullen ner mot den torrlagda sjön Lappfjärden. Vid kullens krön och nordsluttning finns en inhägnad som brukas för fårbeta. Terrängen är mestadels öppen med ängsväxtlighet som täcker kullens krön och sluttningar. I området växer också sporadiskt gles blandskog. Söder om kullens krön finns en utjämnad parkeringsyta, vilken torde ha skadat lämningen något. På moränkullen har Lannäs gård stått, som bygges av kapellan Hans Preutz under mitten av 1680-talet (Åkerblom 1950:599). Gården brändes ner under Stora ofreden, men gårdens läge är fortfarande markerad på Albäcks karta över Jakobstad, Kyrkoby och Vestersundsby från år 1773. På senare kartor är gården ej längre markerad. Under inventeringen hade jag ej tillträde till fårinhägnaden, men på platsen finns en tydlig källargrund, som möjligtvis kan vara samtida med Lannäs gård. På källargrunden har det rests en takkonstruktion som tjänar som regn- och vindskydd för fåren. Källarens läge har under rapportarbetet fastställts genom flygfoton och med hjälp av LiDAR-data. Några andra ovan mark synliga lämningar av Lannäs gård kunde ej observeras under inventeringen.

Foto 69. Vy mot Lannäs forna gårdsläge, fotograferat från nordväst.

Foto 70. Källargrunden på Lannäs gårdstomt, fotograferat från sydväst

Karta 45. Källargrunden markerad med en röd punkt och lokalens föreslagna avgränsning markerad med en streckad yta.
© Lantmäteriverket

Nya övriga kulturarvslämningar

41. Pirilö 1

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Boplatser, husgrunder

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Övrig kulturarvslämning

Antal: 1

Koordinater: N 7067824 E 291641 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Husgrund. Positionen fastställd med Garmin Etrex Legend Hcx GPS-mottagare.

Z: 8 – 9 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 4,1 km öster om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 18.05.2012. Vid inventeringstillfället närvarade Jan Ehnvall.

Beskrivning

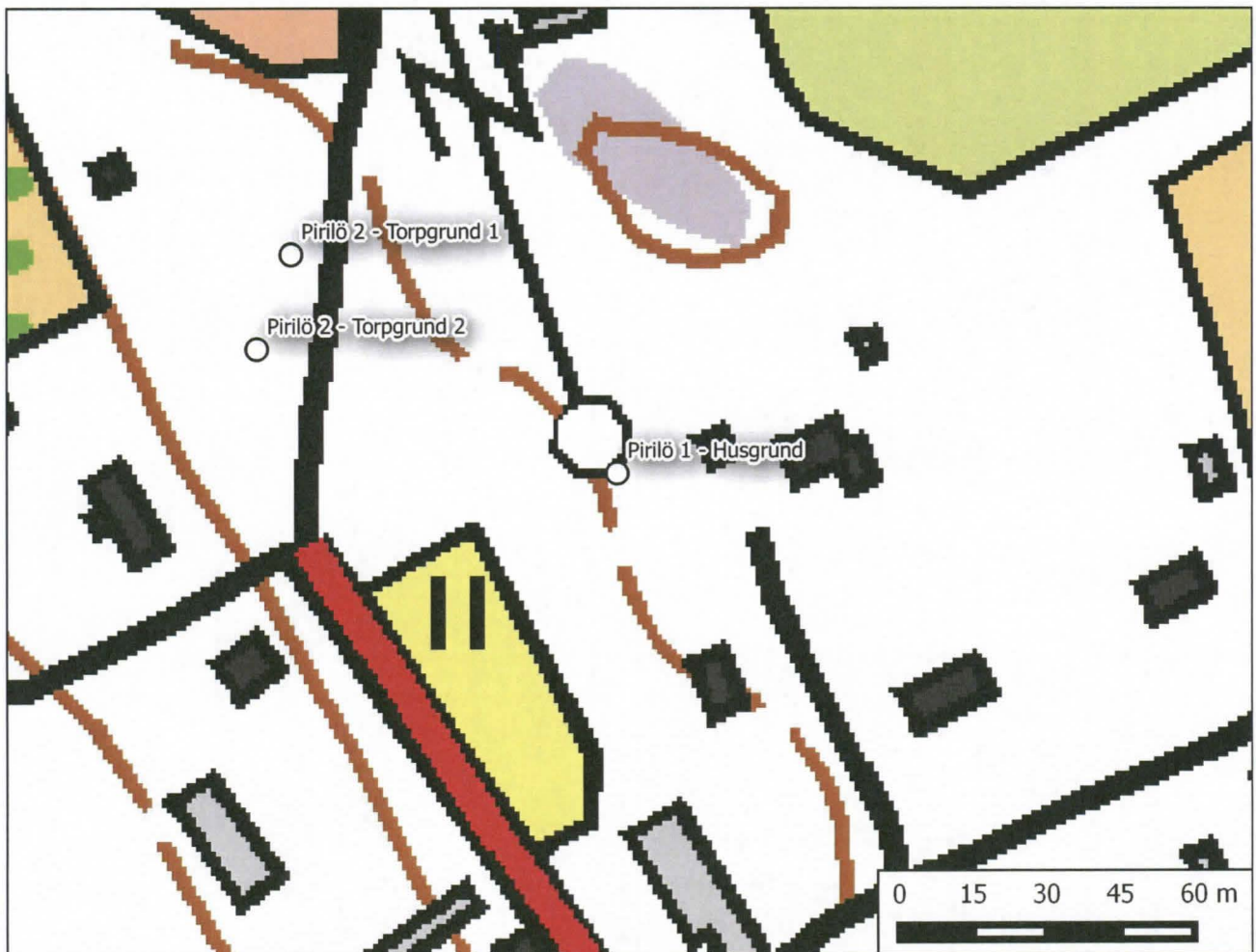
Lokalen är belägen ca 60 m öst om korsningen mellan Gamla Pirilövägen och Kaningsholmsvägen på västra sidan av Pirilö halvö. Terrängen består av plan ängsmark, omgiven i norr av barrskog, i söder och öster av modern bebyggelse och i väster av Gamla Pirilövägen.

På platsen finns en näst intill fullständigt övertorvad och gräsbevuxen stenfotsgrund (N 7067824 E 291641), vars storlek är 15,5 x 7,5 m. Byggnadslämningen har en NV-SÖ längdriktning. Ovanpå byggnadslämningen växer det gran, björk och sly. Den nordvästra delen av byggnadslämningen är något störd av en på platsen rest transformatorstolpe.

Gården som stått på platsen kallades för Britas och uppfördes av Johan Persson och Christina Johansdotter Granroth under början av 1800-talet. Byggnaden förstördes i en brand år 1899. Ett nytt hus köptes från Purmo och uppfördes år 1900 på samma plats som det tidigare. På 1920-talet såldes huset och flyttades till Svedjenabba, varifrån det år 2008 flyttades till Vasatrakten (Pedersöre Kyrkoby byaforskare 2008:121).

Under inventeringen observerades inte några andra ovan mark synliga byggnadslämningar och på historiska kartor över området finns inga markeringar som kunde indikera på en äldre bebyggelse på platsen.

Foto 71. Överblick över husgrunden, fotograferat från öst.

Karta 46. Husgrunden Pirilö 1 markerad med en vit punkt.

© Lantmäteriverket

42. Pirilö 2

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Boplatser, torp

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Övrig kulturarvslämning

Antal: 2

Koordinater: N 7067869 E 291575 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Torpgrund 1. Positionen fastställd med Garmin Etrex Legend Hcx GPS-mottagare.

Z: 6 – 7 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 4,0 km öster om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 18.05.2012. Vid inventeringstillfället närvarade Jan Ehnvall.

Beskrivning

Lokalen är belägen på västra sidan av halvön Pirilö på en svag väst-sydvästsluttning väster om Gamla Pirilövägen och ca 50 m norr om korsningen mellan Gamla Pirilövägen och Kaningsholmsvägen. I området växer blandskog. Inom lokalen finns två torpgrunder, vilka ligger ca 15 m ifrån varandra.

Torpgrund 1 (N 7067869 E 291575)

Den nordligare av de två torpgrunderna består av en delvis övertorvad och gräsbevuxen stenfotsgrund, vars storlek är 9,0 x 5,0 m. Grundens längdriktning är NV-SÖ. På grunden växer det tätt med sly och innanför grunden finns två stora och murkna stubbar.

På platsen har det enligt Pedersöre Kyrkoby byaforskares publikation funnits ett eller två torp, ”Backens” och ”Linas-Hanns”. Det är möjligt att namnen hänvisar till ett och samma torp.

”Backens” torp uppfördes på 1850-talet då Gustaf Back och Anna Lisa Annansdotter Pirilö blev torpare år ”Pirilö-Karl” Granroth. Innan år 1914 avlägsnades torpet. År 1905 flyttar Anna Johanna Pettersson till Pirilö efter att hennes man emigrerat till Amerika och flyttar då in i ett torp som kallas ”Linas-Hanns”. Torpet flyttas före år 1910 till Svedjenabba. Det är alltså möjligt att det är ”Backens” torp som Anna Johanna Pettersson flyttar in i och som därefter även börjar kallas för ”Linas-Hanns” (Pedersöre Kyrkoby byaforskare 2008:123).

Torpgrund 2 (N 7067850 E 291568)

Den sydligare av de två torpgrunderna består av en 6,0 x 3,5 m stor stenfotsgrund. Stenfotsgrunden, som till största delen är övertorvad och mossbevuxen, har en NV-SÖ längdriktning. På grunden växer det granar. Grunden är indelad i två rum, varav det i sydöst är det större. Det sydöstra rummet har ett något försänkt golvplan, vilket indikerar på förekomsten av en källare.

Torpet som stått på platsen uppfördes under senare halvan av 1800-talet åt Brita Johansdotter Bonäs. Byggnaden stod kvar fram till 1920-talet, då den såldes och flyttades till Skutnäs (Pedersöre Kyrkoby byaforskare 2008:123)

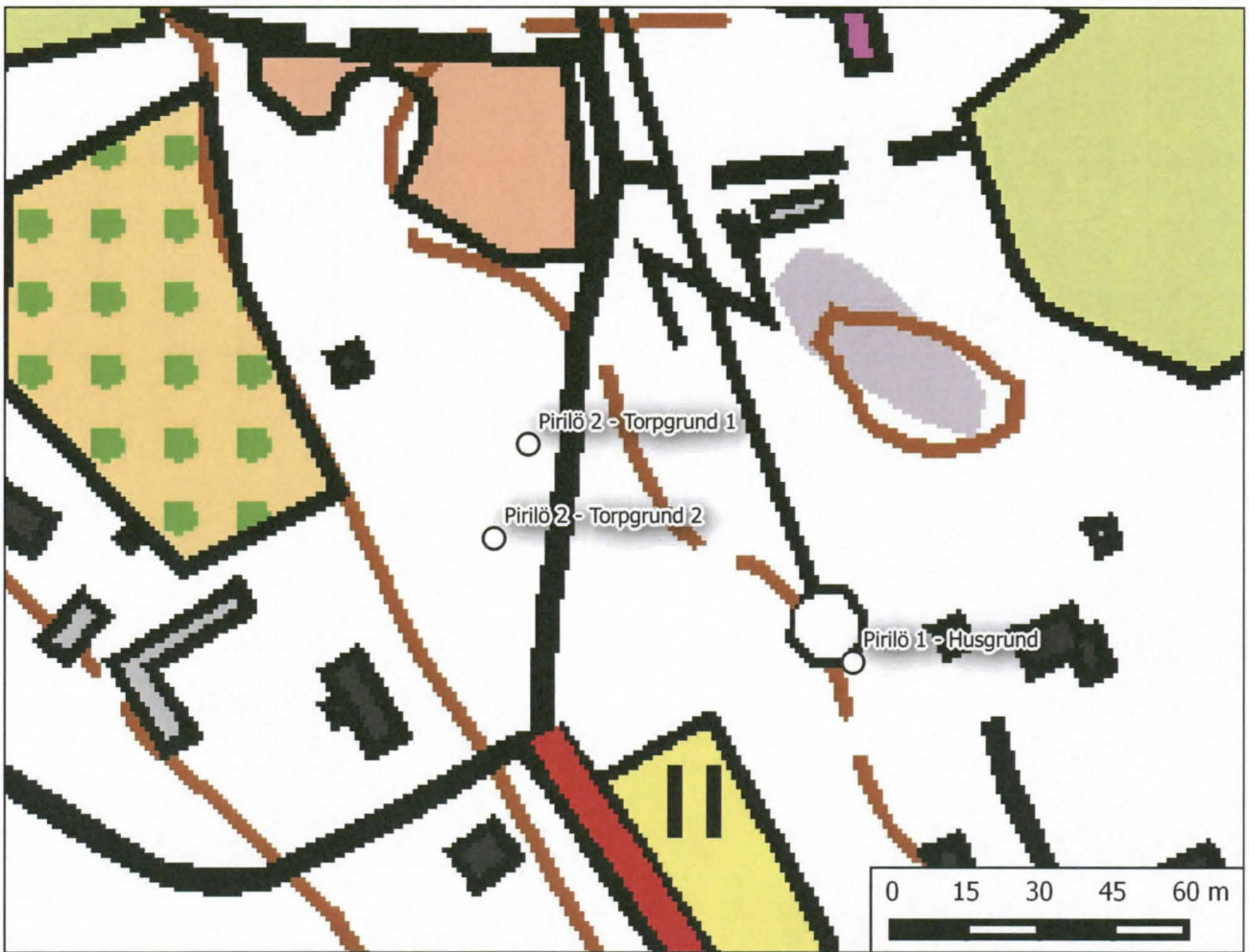
Under inventeringen observerades inte några andra ovan mark synliga byggnadslämningar och på historiska kartor över området finns inga markeringar som kunde indikera på en äldre bebyggelse på platsen.

Foto 72.
Torpgrund 1,
fotograferat
från nordväst.

Foto 73.
Torpgrund 2,
fotograferat
från nordväst.

Karta 47. Torpgrunderna vid lokalen Pirilö 2 markerade med vita punkter.

© Lantmäteriverket

43. Pirilö 3

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Boplatser, torp

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Övrig kulturarvslämning

Antal: 1

Koordinater: N 7067889 E 291459 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Husgrund. Positionen fastställd med Garmin Etrex Legend Hcx GPS-mottagare.

Z: 4 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 3,9 km öster om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 18.05.2012. Vid inventeringstillfället närvarade Jan Ehnvall.

Beskrivning

Lokalen är belägen på plan mark bland modern bostadshusbebyggelse i utkanten av en omskött gårdsplan öster om Kaningholmsvägen och ca 140 m nordväst om korsningen mellan Kaningholmsvägen och Gamla Pirilövägen.

Ca 5 m öster om ett modernt (byggt någon gång efter år 1967 enligt 1972 års grundkarta) egnahemshus finns en nästan fullständigt övertorvad och gräsbevuxen stenfotsgrund. Grunden är rektangulär och ca 6,0 x 6,5 m stor. Inne i grunden finns en 2 x 2 m stor och 1 m djup källargrop. På grunden växer det björkar och enbuskar.

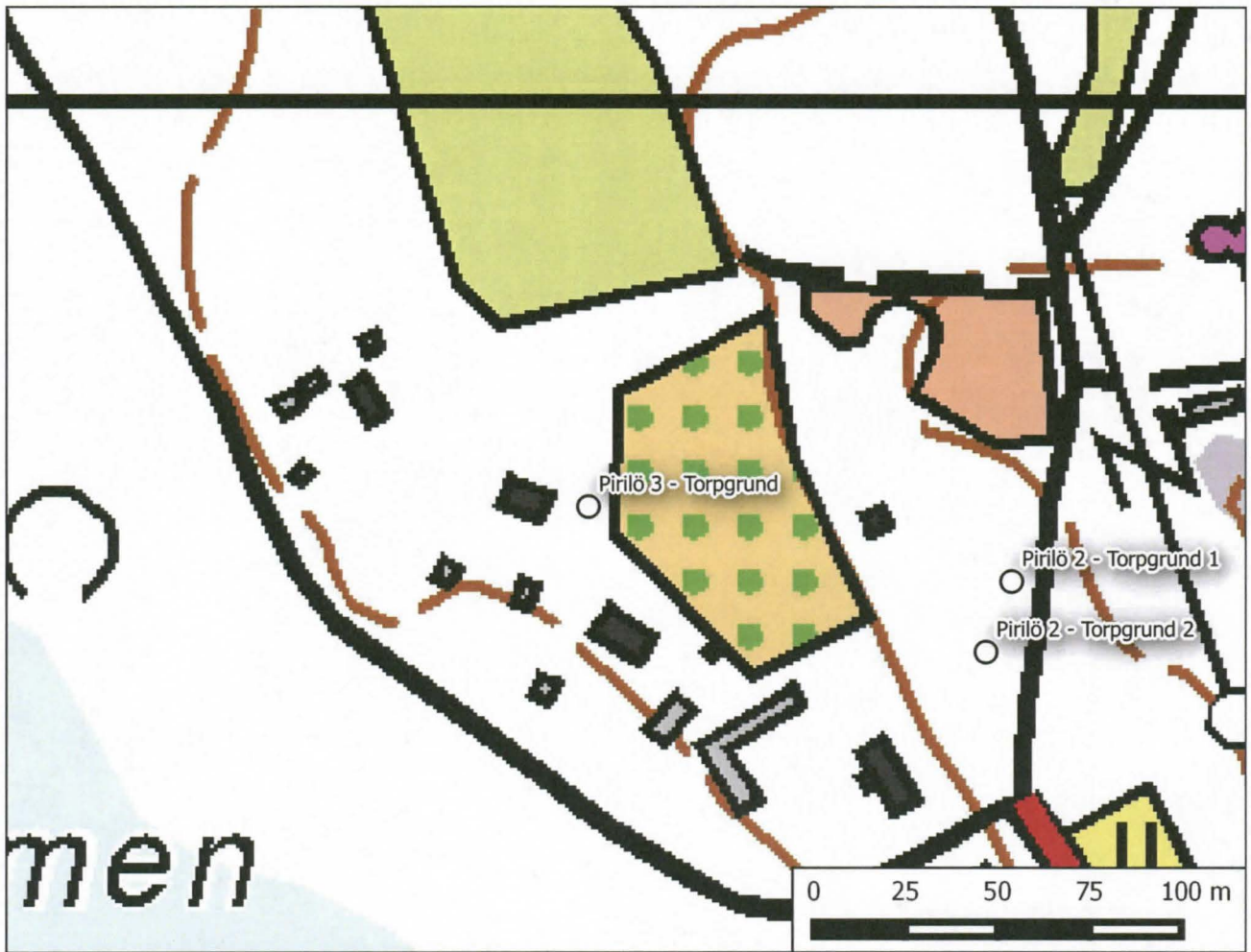
Torpet som funnits på platsen uppfördes under första halvan av 1800-talet av Lars Johan Eliasson Granroth och hans hustru Brita Kajsa Andersdotter Timonen. Efter Lars död år 1867 revs torpet (Pedersöre Kyrkoby hembygdsforskare 2008:122).

Under inventeringen observerades inte några andra ovan mark synliga byggnadslämningar och på historiska kartor över området finns inga markeringar som kunde indikera på en äldre bebyggelse på platsen.

Foto 74. Torpgrund, fotograferat från nordväst.

Karta 48. Torpgrunden Pirilö 3 markerad med en vit punkt.

© Lantmäteriverket

44. Pirilö 4

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Stenkonstruktioner, stenmurar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Övrig kulturarvslämning

Antal: 31

Koordinater: N 7067788 E 292151 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Murände. Positionen fastställd med Garmin Etrex Legend Hcx GPS-mottagare.

Z: 0 – 11 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 4,6 km öster om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 18. och 19.05.2012.

Beskrivning

I den nordvästra delen av Pirilö halvö finns rikligt med bevarade gamla stenmurar. Murarna förekommer i två kluster och den totala längden bevarad stenmur uppgår till ca 5,6 km. Det ena klustret ligger öst-sydöst om Pirilö hemman där murarna löper mestadels längs med ännu brukad odlingsmark. Det andra klustret ligger nord-nordväst om Pirilö hemman, var odling idag har upphört och murarna löper mestadels genom ung löv- eller blandskog. Detta klusters östra del kantas av golvbanor, vilka också delvis har skadat eller förstört murar. Murarna är dock överlag relativt oskadade. Skador har framför allt orsakats av vägdragningar och dikesgrävning. I sydöst har murpartier även skadats genom körning med skogsmaskin.

Murarna är i regel 1,0 - 4,0 m breda och 0,5 - 1,0 m höga. I sydöst (N 7067656 E 292217) finns en ovanligt brett murparti som löper i nord-sydlig riktning parallellt med en ännu brukad åker.

Murpartiet är som bredast ca 8 m. Det förekommer både vällagda murar med en kärna av mindre stenar som kantas på bägge sidor av större stenblock och murar slarvigt sammansatta av sprängsten. Stenstorleken varierar mellan 0,1 - 0,8 m. I regel är det de vällagda murarna som är de bredaste och de högsta. Inom ett murparti inom det nord-nordvästra klustret (N 7068082 E 291368) finns murkna rester av en trädgårdsgård som stått ovanpå den ca 3 m breda och 1 m höga stenmuren. I sydväst sträcker sig tre murar långt ut i Gäddviken och deras funktion torde därför ha varit en annan än att hägna in odlingsmark. Möjligen kan dessa murar ha fungerat som bryggor.

Ett mindre antal muravsnitt inom både det nord-nordvästra och det öst-sydöstra klustret följer åkermarkens gränser som de markerats på Roering Mattsons kartor över Pirilö från år 1750 och från år 1760. Dessa muravsnitt kunde därmed vara äldre än mitten av 1700-talet, men det finns ingenting i murarnas konstruktion som kunde stärka detta antagande. Majoriteten av de odlingsytor som murarna inhägnat har varit i bruk åtminstone fram till år 1967, vilket framgår av 1972 års grundkarta. Inventerarens bedömning är att murarna har anlagts under 1800-talet eller 1900-talets första hälft.

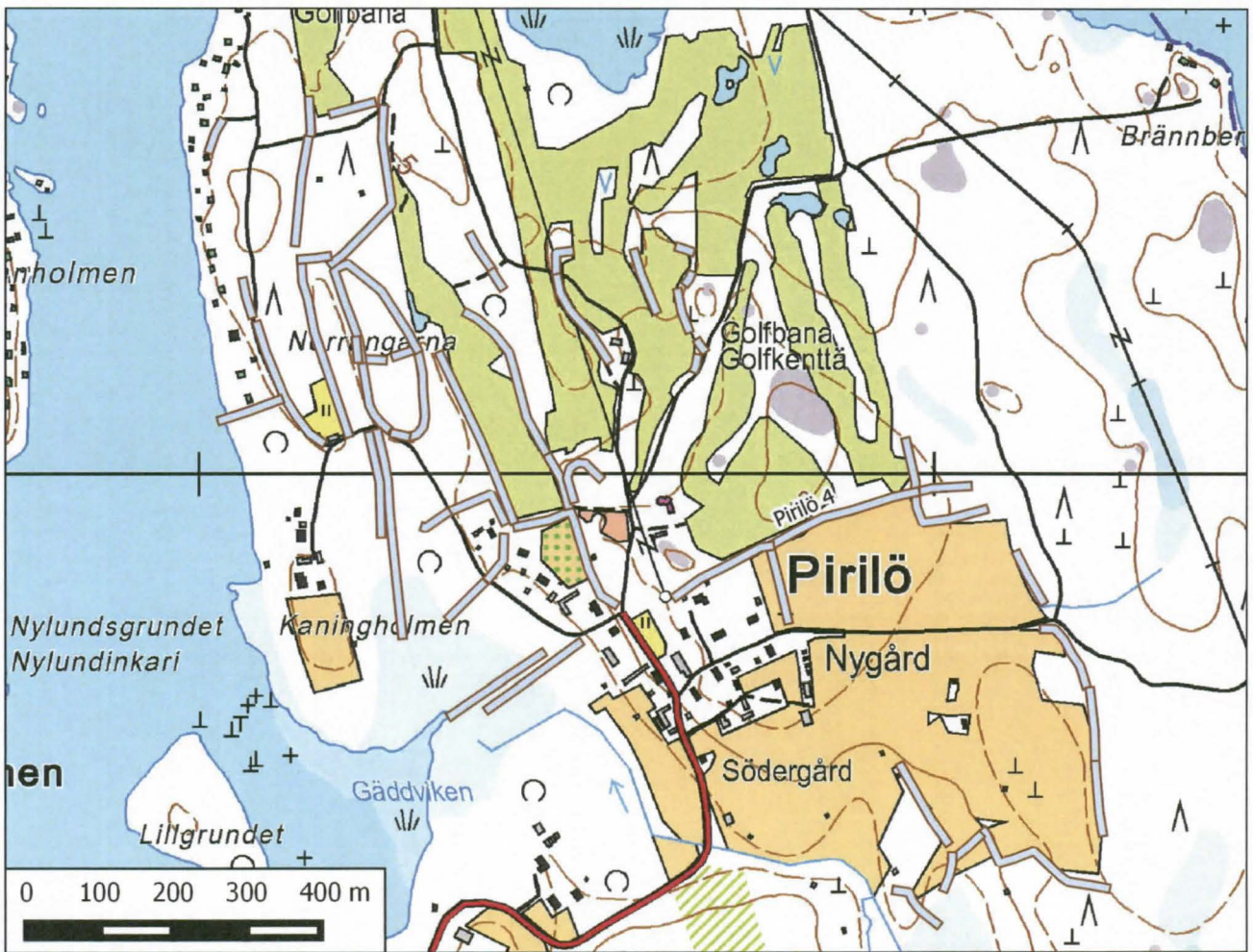
*Foto 75. 8 meter
bred mur,
fotograferat från
söder.*

*Foto 76. Stenmur
ovanpå vilken det
finns murkna rester
av en trädgårdes-
gård, fotograferat
från nordväst.*

Foto 77.
Stenmurar som
sträcker sig ut i
Gäddviken,
fotograferat från
nordöst.

Karta 49. Pirilös stenmurar markerade med grå linjer.

© Lantmäteriverket

45. Norrängarna

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Arbets- och framställningsplatser, odlingar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Övrig kulturarvslämning

Antal: 1

Koordinater: N 7068163 E 291254 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Byggnadsgrund. Positionen fastställd med Garmin Etrex Legend Hcx GPS-mottagare.

Z: 5 – 6 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 3,7 km öster om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 18.05.2012.

Beskrivning

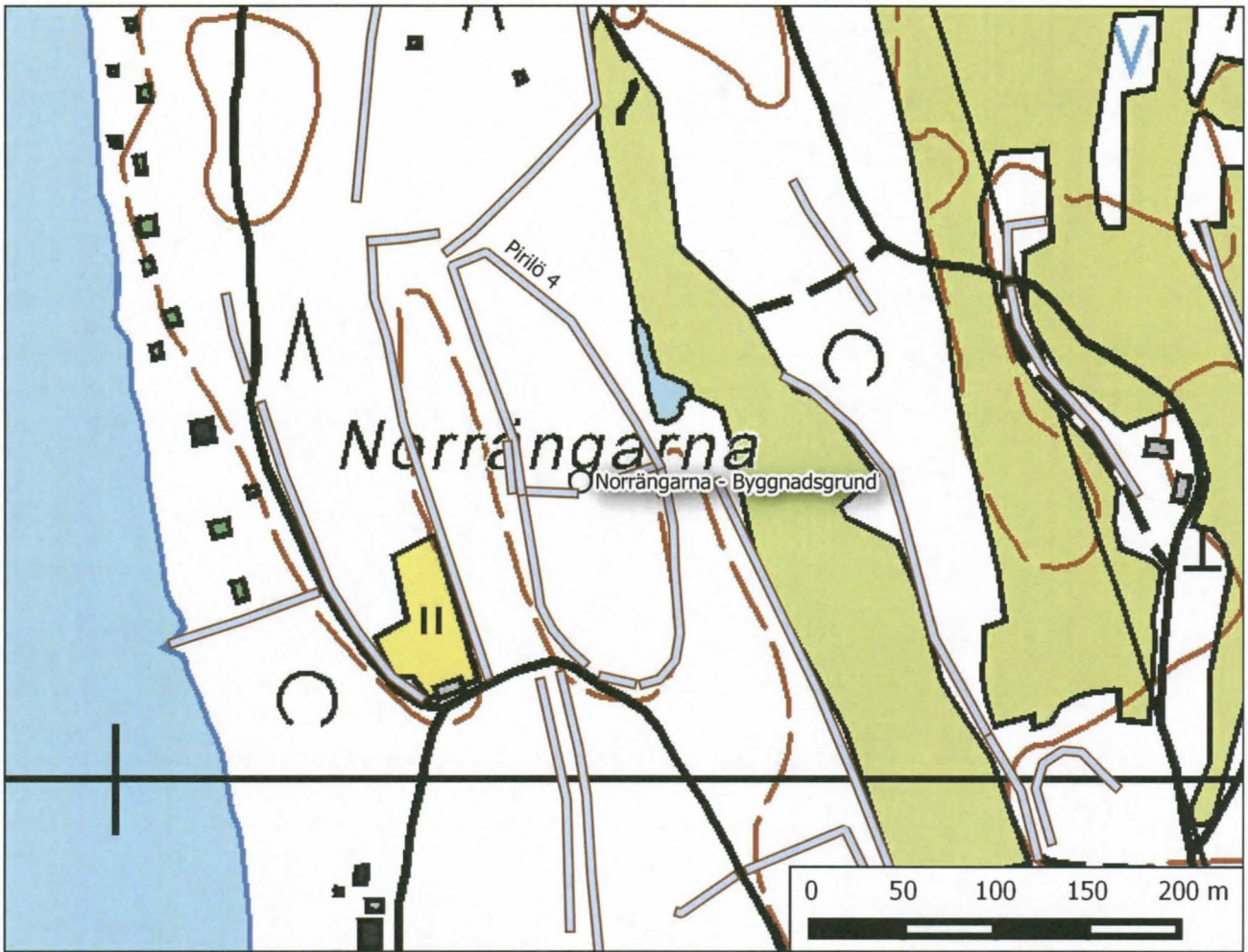
Lokalen är belägen ca 140 m nordöst om korsningen mellan Skutbergsvägen och Kaningholmsvägen på den västra sidan av halvön Pirilö. Terrängen är flack och i området, som består av igenväxande odlingsmark, växer det ung blandskog.

På platsen finns en 4,5 x 3,5 m stor stenfotsgrund, vars längdriktning är NÖ-SV. I byggnadens sydvästra del står en 2,5 x 2,5 m stor och 0,9 m hög ugnslämning av kantig sten. Inga rester av byggnadens träkonstruktion kunde observeras. Byggnadslämningen är kraftigt övertorvad och på den växer björk och gran.

Lämningen är sannolikt av en ria, vars närmare datering ej kunde fastställas under inventeringen. På Roering Mattsons karta från år 1760 och på 1845 års sockenkarta är den aktuella platsen belägen mitt på ett litet skogsområde omgivet på alla sidor av åkermark. Skogsområdet är uppodlat år 1943, vilket syns på 1946 års sockenkarta. Rian härrör sannolikt från 1800-talet eller första halvan av 1900-talet.

Foto 78. Byggnadslämning, fotograferat från nordväst.

Karta 50. Byggnadslämningen markerad med en vit punkt.

© Lantmäteriverket

46. Gäddviken 1

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Boplatser, torp

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Övrig kulturarvslämning

Antal: 1

Koordinater: N 7067378 E 291518 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Torpgrund. Positionen fastställd med Garmin Etrex Legend Hcx GPS-mottagare.

Z: 4 – 5 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 4,0 km öster om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 19.05.2012

Beskrivning

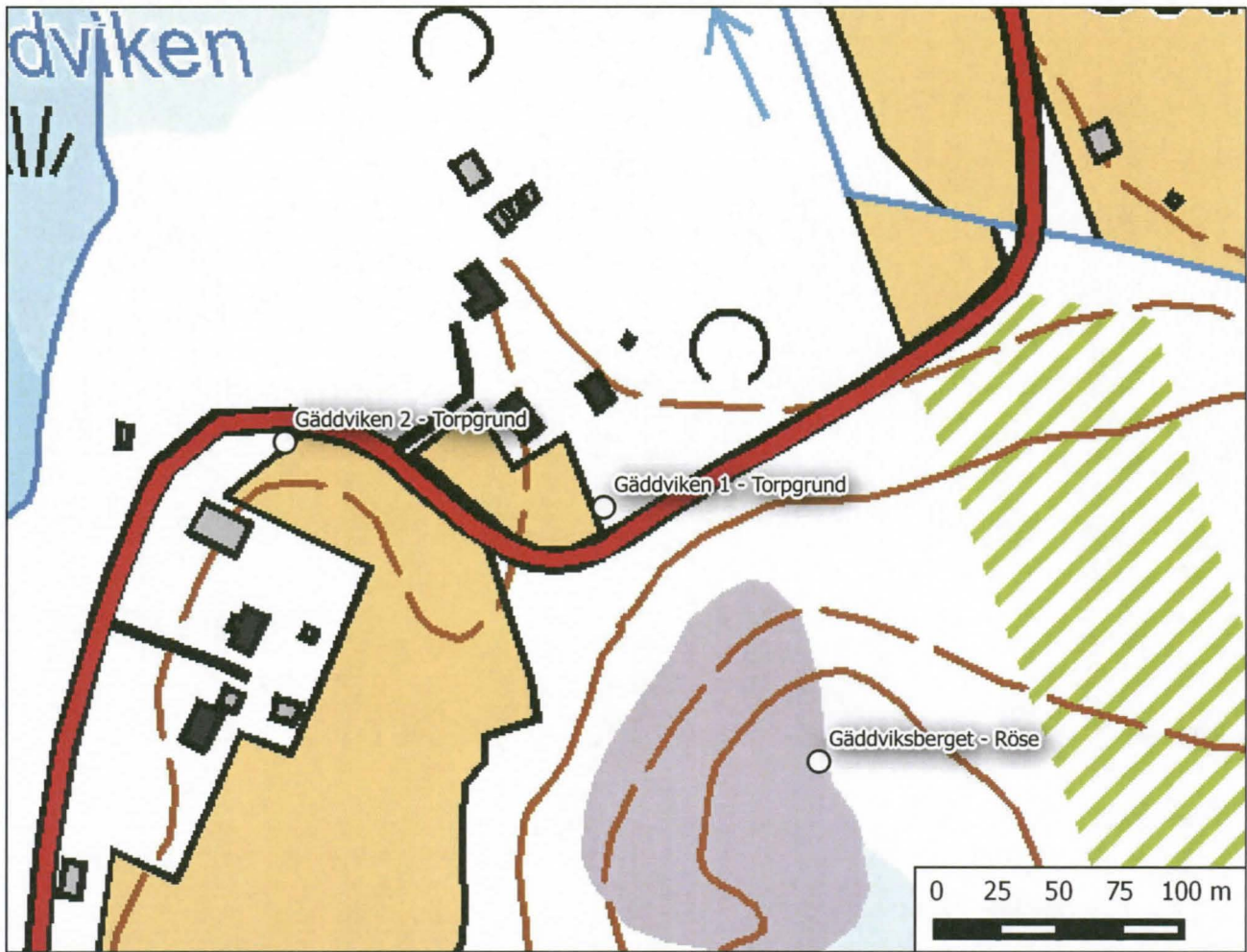
Lokalen är belägen söder om Gäddviken på den västra sidan av Pirilö halvö. Strax söder om lämningen löper Gamla Pirilövägen. Terrängen är flack och består av omskött gårdsmiljö med gräsmatta. På platsen finns en näst intill fullständigt övertorvad stenfotsgrund, som har en NV-SÖ längdriktning och är beväxt med gräs. Grundens storlek är 8,5 x 7,0 m. I grundens centrala del finns en ca 2 x 2 m stor och 0,5 m hög gräs- och mossbevuxen förhöjning, vilket möjligtvis är en ugnslämning. På lämningen växer det björkar och en stor gran. Grundens västra del korsas av en låg granhäck.

Torpet som stått på platsen uppfördes av Johan Karlsson och Brita Lena Mattsdotter Förste på 1820-talet. Torpet övergavs på 1890-talet (Pedersöre Kyrkoby hembygdsforskare 2008:124).

Under inventeringen observerades inte några andra ovan mark synliga byggnadslämningar och på historiska kartor över området finns inga markeringar som kunde indikera på en äldre bebyggelse.

Foto 79. Torpgrund, fotograferat från öst.

Karta 51. Torpgrunden Gäddviken 1 markerad med en vit punkt.

© Lantmäteriverket

47. Gäddviken 2

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Boplatser, torp

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Övrig kulturarvslämning

Antal: 1

Koordinater: N 7067405 E 291388 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Torpgrund. Positionen fastställd med Garmin Etrex Legend Hcx GPS-mottagare.

Z: 2 – 3 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 3,9 km öster om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 19.05.2012

Beskrivning

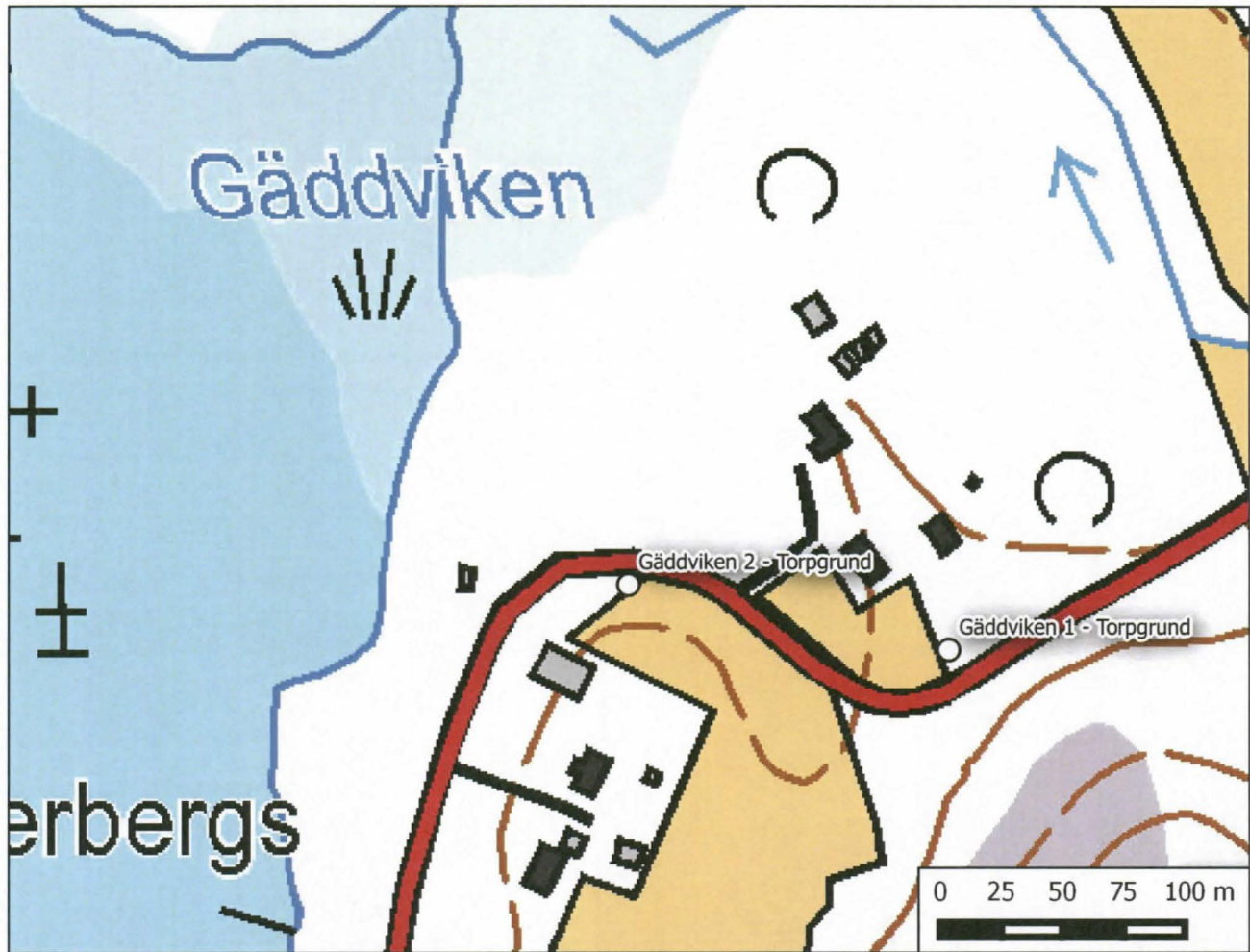
Lokalen är belägen söder om Gäddviken på den västra sidan av Pirilö halvö. Terrängen består av flack och öppen ängsmark, på vilken det växer enstaka björkar och buskar. Ängsmarken begränsas i norr och väster av Gamla Pirilövägen och i söder och öster av åkermark, som vid inventeringstillfället låg i träda. På platsen finns en näst intill fullständigt övertorvad och gräsbevuxen rektangulär stenfotsgrund, vars storlek är 5,5 x 5,0 m. I grundens sydöstra hörn finns ett 2 x 2 m stort och 0,5 m högt spisiröse. Mitt i grunden finns en låg försänkning, som sannolikt är resterna av en källargrop.

Torpet som stått på platsen uppfördes av Gustaf Johansson på 1870-talet. Torpet revs i mitten av 1920-talet (Pedersöre Kyrkoby hembygdsforskare 2008:124).

Under inventeringen observerades inte några andra ovan mark synliga byggnadslämningar och på historiska kartor över området finns inga markeringar som kunde indikera på en äldre bebyggelse.

Foto 80. Torpgrund, fotograferat från norr.

Karta 52. Torpgrunden Gäddviken 2 markerad med en vit punkt.

© Lantmäteriverket

48. Gäddviksberget

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Stenkonstruktioner, rösen

Datering: Modern

Föreslagen skyddsklass: Övrig kulturarvslämning

Antal: 1

Koordinater: N 7067273 E 291606 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Röse. Positionen fastställd med Garmin Etrex Legend Hcx GPS-mottagare.

Z: 11 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 4,2 km öster om Jakobstads kyrka.

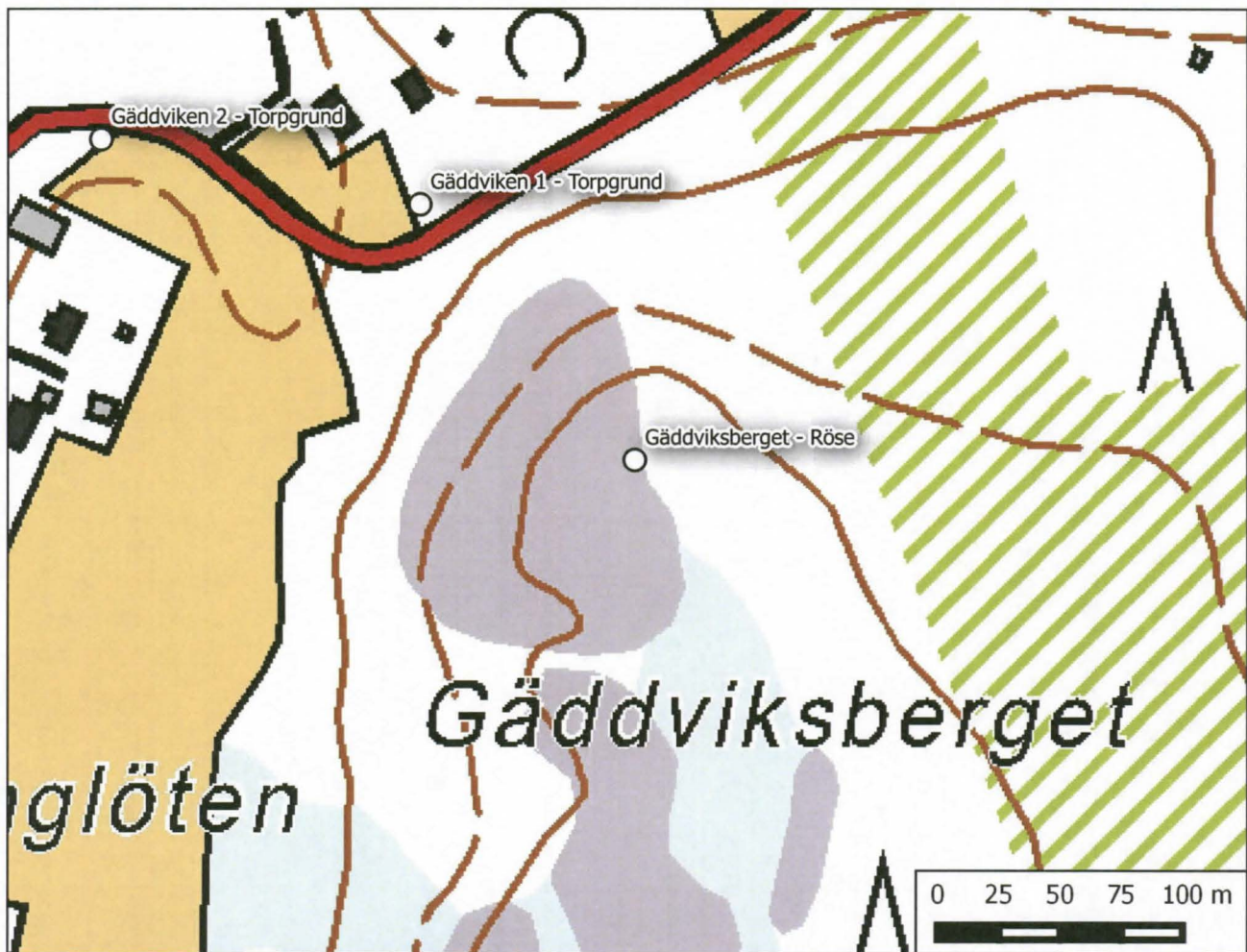
Inventeringstidpunkt: 19.05.2012

Beskrivning

Lokalen är belägen på den norra änden av Gäddviksberget på Pirilö halvös västra sida ca 120 m sydväst om Gamla Pirilövägen. Terrängen består av torr, flack och något stenig bergsmark. I området växer gles tallskog och undervegetationen består framför allt av lav och risväxter. I öster blir terrängen sumpig och undervegetationen frodigare. På en lavbevuxen berghäll finns ett tresidigt och närmast pyramidformigt stenröse. Röset är 3,3 x 2,2 m stort och 1,9 m högt och består av 0,2 – 0,8 m stora stenar. Enligt muntlig uppgift av Jan Ehnvall, arkivföreståndare vid Jakobstads museum, har röset rests under senare halvan av 1900-talet av lokala ungdomar.

Foto 81. Röse, fotograferat från söder.

Karta 53. Röset Gäddviksberget markerad med en vit punkt.

© Lantmäteriverket

49. Braxberget

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Händelseplatser

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Övrig kulturarvslämning

Antal: 1

Koordinater: N 7066283 E 291155 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Järnfäste. Positionen fastställd med Garmin Etrex Legend Hcx GPS-mottagare.

Z: 0 – 4 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 4,1 km sydöst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 19.05. och 16.06.2012

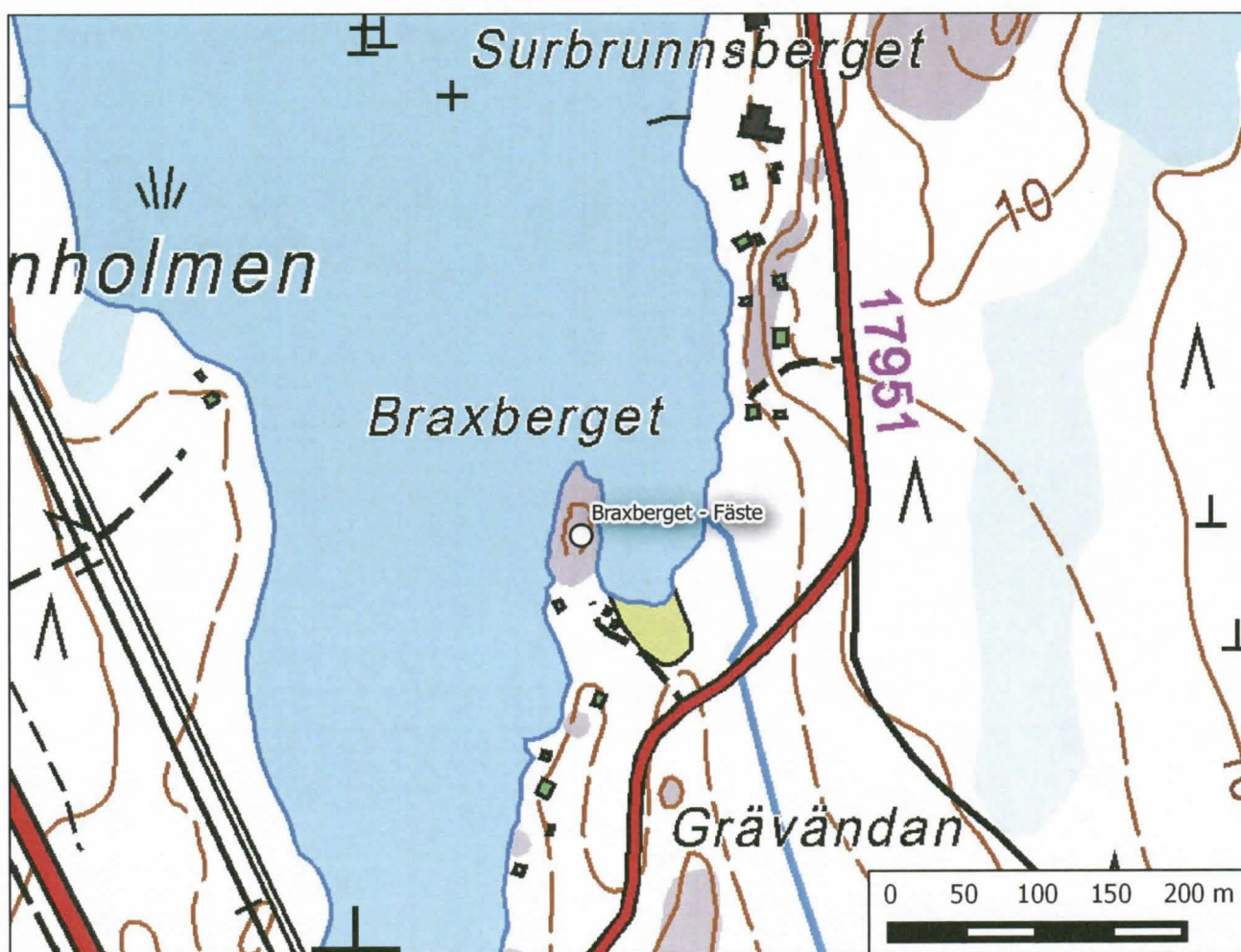
Beskrivning

Lokalen är belägen på Braxberget, en liten klippudde på den östra stranden av den inre delen av Pirilöfjärden. Udden består av mestadels kal berghäll, på vilket det växer sporadiskt med lav och risväxter samt enstaka tallar och buskar. I söder är växtligheten rikligare och mer heltäckande. Enligt muntlig uppgift av Jan Ehnvall, arkivföreståndare vid Jakobstads museum, finns det en tradition som utpekar Braxberget som den plats där Jakobstads borgare under Krimkriget gömde undan fartyg för att skydda dessa mot engelska sjötrupper. Enligt traditionen finns det järnfästen kvar i bergsklippan efter denna händelse. Under inventeringen påträffades på uddens mitt ett av dessa fästen. Fästet är beläget på en kal, svagt mot väst sluttande häll och det består av en i berghällen fastslagen handsmidd järnstång, vars ände har böjts till en ögla. Stången är ca 1 cm bred. Enligt Ehnvalls uppgifter skall det finnas ytterligare ett par fästen på klippudden, men dessa kunde ej lokaliseras under inventeringen. Huruvida dessa fästen verkligen kan kopplas samman med Krimkrigets händelser eller ej är dock svårbedömt. Under inventeringen observerades heller inga andra lämningar som kunde bekräfta denna tradition.

Foto 82. Överblick över Braxberget, fotograferat från söder.

Foto 83. Järnfäste fastgjord i berghäll, fotograferat från öst.

Karta 54. Braxbergets järnfäste markerad med en vit punkt.

© Lantmäteriverket

50. Granholmen

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Boplatser, husgrunder

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Övrig kulturarvslämning

Antal: 2

Koordinater: N 7068112 E 290707 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Husgrund. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 3 – 5 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 3,2 km öst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 16.06.2012

Beskrivning

Lokalen är belägen på den sydvästra sidan av Granholmen intill Rosasholmsvägen. Omgivningen består till största delen av omskött gårdsmiljö med gräsmatta som omgärdas av blandskog. I väst och norr finns strandängar med glesbevuxen björkskog. Marken sluttar svagt mot väst-sydväst. På platsen finns en L-formad husgrund vars storlek är 9 x 5,3 m. Husgrundens längdriktning är nordväst-sydöstlig och dess vägglinjer markeras av en kraftig och till största delen övertorvad och gräsbevuxen vall vars höjd är 0,3 – 0,6 m och bredd ca 1 m. Av vägglinjerna att döma har byggnaden varit indelad i minst två rum, av vilka det norra har varit betydligt mindre än det södra. Bägge rum är försedda med kallmurade källargropar. Mätt från vallens topp är gropen i det norra rummet 0,7 m djupt och det i det södra rummet 1,2 m djupt. I det södra rummets nordöstra hörn, d.v.s. i grundens centrala del, finns ett 2,5 x 2,5 m stort och närmast kvadratisk spisröse, vars höjd är ca 1,1 m. Spisröset är liksom den övriga husgrunden till största delen övertorvat. På grunden växer björk, tall och en enbuske. På östra sidan om grunden löper en tomtväg alldeles invid väggvallen.

Ca 20 m väster om husgrunden finns lämningen av en brunn (N 7068107 E 290687), vars diameter är ca 2 m. Brunnen har fyllts igen med sten. Enligt muntlig uppgift av markägaren har brunnens väggar varit stenskodda.

Den aktuella byggnaden är ej markerad på någon av de historiska kartor som varit tillgängliga under inventeringen, men enligt muntlig uppgift av Jan Ehnvall, Jakobstads museums arkivföreståndare, har det under 1800-talet bott en smed på platsen. Smeden torde ha varit verksam på skeppsvarvet i Pirilö. Likartade uppgifter gavs även av markägaren. Under inventeringen observerades inga andra andra ovan mark synliga byggnadslämningar och på historiska kartor över området finns inga markeringar som kunde indikera på en äldre bebyggelse. Byggnadslämningen kan högst sannolikt dateras till 1800-talet.

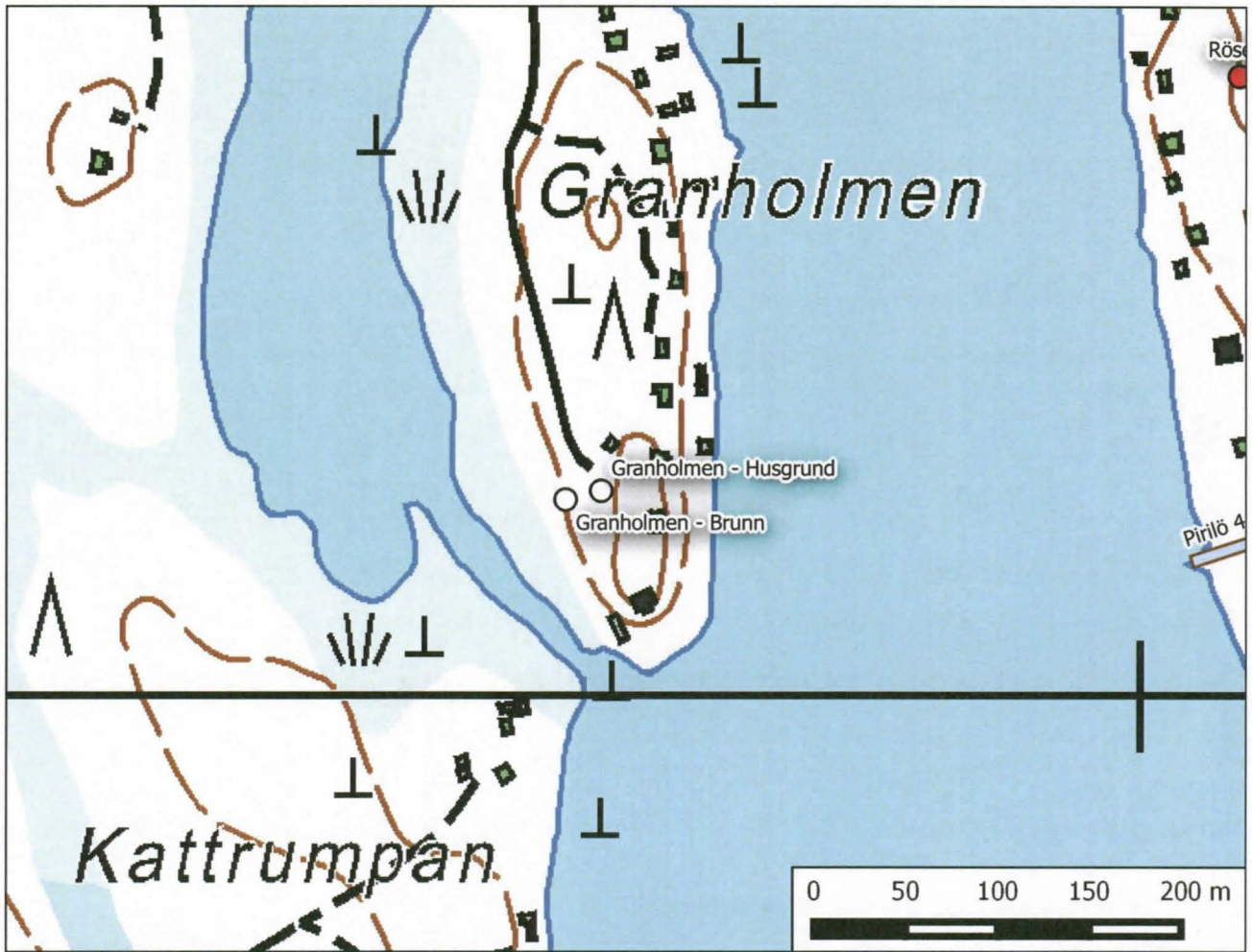

Foto 84. Överblick över byggnadslämningen som mitt i bilden syns som en upphöjning strax till höger om tomtvägen, fotograferat från norr.

Foto 85. Igenfylld brunn, fotograferat från norr.

Karta 55. Granholmens husgrund och brunn markerade med vita punkter.

© Lantmäteriverket

51. Hållhagen

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Stenkonstruktioner, stenmurar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Övrig kulturarvslämning

Antal: 1

Koordinater: N 7067968 E 286939 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Den södra muränden. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 7 – 8 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 0,6 km sydväst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 17.06.2012.

Beskrivning

Lokalen är belägen på ett flackt krönparti av en mindre backe, ca 40 m nordöst om korsningen mellan Rådhusgatan och Fordellsgatan. På platsen finns ett mindre grönområde inom vilket det växer lövträdsdominerad blandskog. Grönområdet avgränsas i söder av Rådhusgatan, i väster av egnahemshus, i norr av Lindskogsgatan och i öster av höghusbebyggelse.

Längs gränsen mellan grönområdet och egnahemshustomterna i väster löper en stenmur i nordväst-sydöstlig riktning. Muren är ca 1 m hög och 1,5 m bred och dess bevarade längd är ca 28 m. I söder avbryts muren av Rådhusgatan och i norr av gårdstomt. Murens yttre kanter består av upp mot ca 1 m stora stenar, medan dess kärna består mestadels av stenar av mindre storlek.

På Gutzens karta över Jakobstad från år 1754 och på Danielsons karta över Jakobstads ägor från 1828 finns ingen markering som överensstämmer i någon större grad med murens dragning, men på Rosenlunds karta över Jakobstad odlade ägor från år 1878 är muren markerad. Muren har då inhägnat till väster belägen åkermark. Öst om muren genom det nuvarande grönområdet har det löpt en väg. Muren torde därmed ha uppförts någon gång mellan år 1828 och 1878.

Foto 86. Stenmur, fotograferat från sydöst.

Karta 56. Hållhagens stenvmur markerad med en grå linje.

© Lantmäteriverket

52. Fattigviken

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Stenkonstruktioner, stenmurar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Övrig kulturarvslämning

Antal: 1

Koordinater: N 7069258 E 290107 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Den sydvästra muränden. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 0 – 2,5 m.ö.h.

Läge: Lokalen är belägen ca 2,8 km nordöst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 17.06.2012.

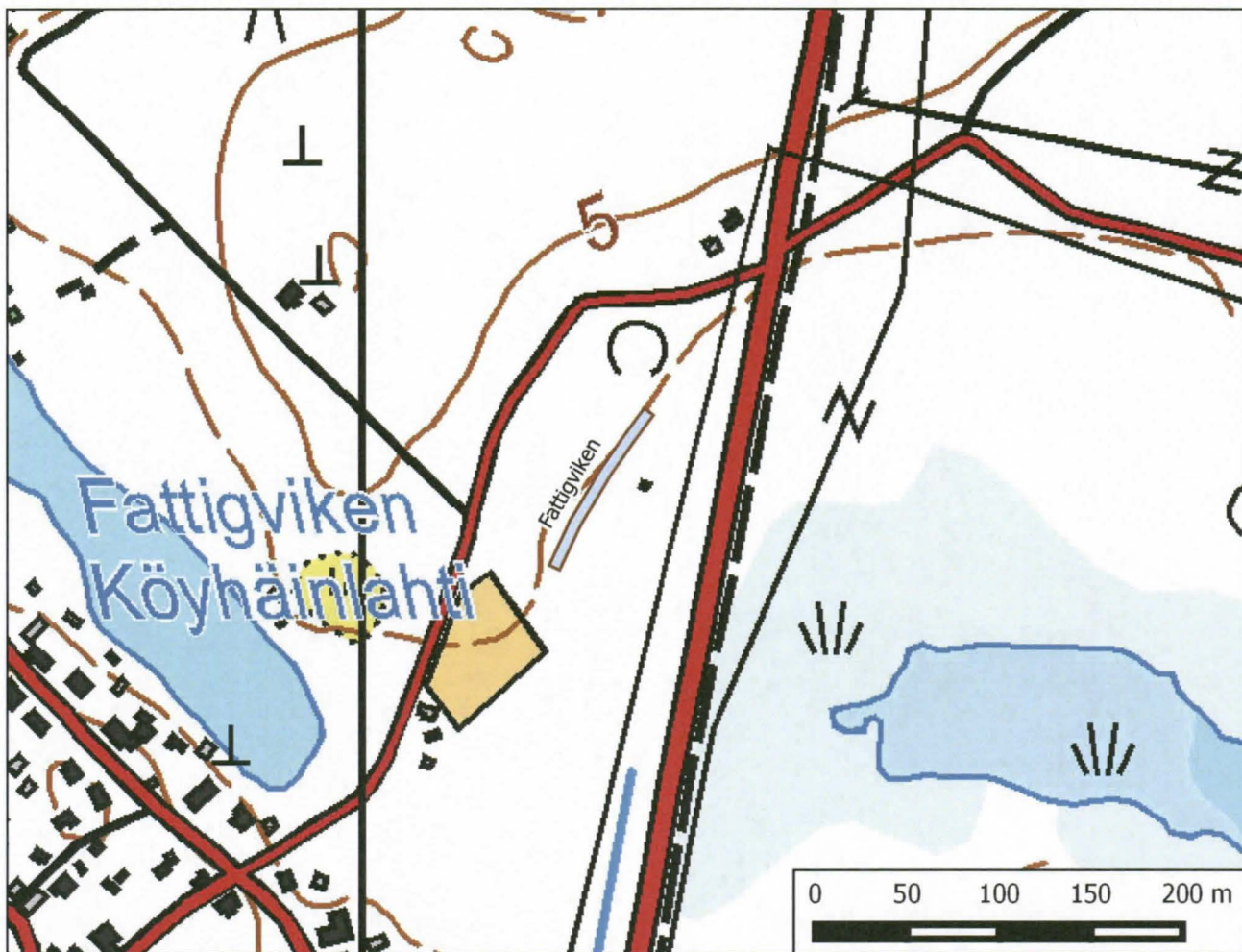
Beskrivning

Lokalen är belägen på Fårholmens södra sida ca 50 m öster om korsningen mellan Lovägen och Västra Fårholmsvägen. Terrängen är flack och i området växer tät blandskog. Marken är något fuktig och undervegetationen frodig.

På platsen finns en ca 94 m lång och i nordöst-sydvästlig riktning löpande stenmur. Muren, som består av natursten, är 2 – 3 m bred och 0,3 – 0,5 m hög. Ovanpå muren växer rikligt med mossa och lav samt även enstaka björkar och granar. Sydöst om muren finns det igenväxande odlingsmark inom vilket det växer ung och tät lövskog. Denna odlingsmark brukades ännu år 1967, då karteringen inför 1972 års grundkarta genomfördes. På 1946 års sockenkarta, som bygger på 1943 års flygfotografering, är åkermarken markerad som ängsmark. Mellan ängsmarken och muren löper en väg, som delvis är parallell med muren. På Albäcks karta över Jakobstad, Kyrkoby och Vestersundsby från år 1773 löper muren längs med den på kartan markerade strandlinjen, medan området nordväst om muren markerats som ängsmark. Murens datering kan med hjälp av tillgängligt kartmaterial inte närmare preciseras närmare än till 1800-talet eller 1900-talets första hälft.

Foto 87. Stenmur,
fotograferat från nordöst.

Karta 57. Fattigvikens stenvmur markerad med en grå linje.

© Lantmäteriverket

53. Stora Lysarholmen 1

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Stenkonstruktioner, stenmurar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Övrig kulturarvslämning

Antal: 1

Koordinater: N 7070761 E 289733 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Murände. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 3 – 6 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 3,4 km nordöst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 17.06.2012.

Beskrivning

På den östra sidan av Lysarholmsvägen på Stora Lysarholmen löper en stenmur längs med ännu brukad åkermark, bortsett från de sydligaste 30 m där muren löper längs med utkanten av omskött gårdsmiljö. Omgivningen öster och söder om muren består mestadels av odlingsmark, medan det till väster och norr finns skogsmark. I väster består skogen av fuktig lövskog, medan terrängen i norr blir torrare och mer barrskogsdominerad. Den bevarade muren är ca 170 m lång och den är 1,5 – 2,0 m bred och 0,2 – 0,5 m hög. Muren består av natursten, men tycks ej ha konstruerats med någon större omsorg och vissa partier av muren består endast av löst och slarvigt sammanslängda stenar. Ovanpå muren växer riktigt med tät och frodig undervegetation samt sly och enstaka lövträd. På Stora Lysarholmen finns ingen åkermark markerad på vare sig Roering Mattsons karta över Pedersöre prästgårds skog och hemägor från år 1756 eller på Aspegrens karta över Pedersöre prästbords ägor från år 1769, som bygger på Wikars mätningar från år 1741. På kartorna finns ängsmark sydväst om muren och skogsmark till nordöst. Största delen av Stora Lysarholmen ägdes under 1700-talet av Pedersöre prästgård. Lysarholmens torp, som ligger ca 70 m öster om muren, anlades kring år 1788 på prästgårdens marker som skogsvaktartorp (Andersson 1978). Det är sannolikt då som området kring torpet börjar uppodlas. Senast år 1943, då flygfotograferingen som legat som grund för 1946 års sockenkarta genomfördes, är åkermarken som muren delvis omgärdar uppodlad. Utifrån det kartmaterial som under inventeringen varit tillgängligt kan inte muren ges någon exakt datering. Den äldsta möjliga dateringen är sent 1700-tal, men mer sannolikt är att den konstruerats någon gång under 1800-talet eller början av 1900-talet.

Foto 88. Stenmur, fotograferat från nordöst.

Karta 58. Stora Lysarholmens stenmur markerad med en grå linje.

© Lantmäteriverket

54. Stora Lysarholmen 2

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Stenkonstruktioner, gränsmärken

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Övrig kulturarvslämning

Antal: 1

Koordinater: N 7070696 E 289674 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Gränsmärke. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 2 – 3 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 3,3 km nordöst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 17.06.2012

Beskrivning

Lokalen är belägen på Stora Lysarholmen på gränsen mellan Jakobstad och Larsmo, ca 150 m sydväst om Lysarholmstorpet. På platsen finns ett gränsmärke som står ca 1 m väster om Lysarholmsvägen. I området växer tät och fuktig lövskog med frodig undervegetation. Öster om gränsmärket, på andra sidan Lysarholmsvägen, finns åkermark. Gränsmärket är ett femstenarör och består av en på kant ställd rektangulär hjärtsten som omges på alla fyra sidor av en mindre sten, så kallade biliggare. Centralstenens storlek är 0,3 x 0,15 m och dess höjd är 1,0 m, medan de omgivande stenarna är 0,2 – 0,3 m breda och 0,4 – 0,5 m höga. Stenarna är kantiga och på centralstenen finns tydliga borrhål. På den södra sidan av centralstenen finns talet 6 inhugget. Gränsmärket står på den ännu aktuella gränsen mellan Jakobstad stad och Larsmo kommun. Gränsen följer mycket nära Stora Lysarholmens strandlinje som den markerats på Roering Mattssons karta över Pedersöre prästgårds skog och hemägor från år 1756 och på Aspegrens karta över Pedersöre prästbords ägor från år 1769, som bygger på Wikars mätningar från år 1741. Gränsmärket är dock sannolikt av senare datum och härrör troligen från 1800-talet eller tidigt 1900-tal.

Foto 89.
Gränsmärke,
fotograferat från
söder.

Karta 59. Gränsmärket Stora Lysarholmen 2 markerad med en vit punkt.

© Lantmäteriverket

55. Östanskogen

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Stenkonstruktioner, stenmurar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Övrig kulturarvslämning

Antal: 1

Koordinater: N 7070866 E 288820 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Murände. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 4 – 6 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 3,0 km nordöst om Jakobstads kyrka.

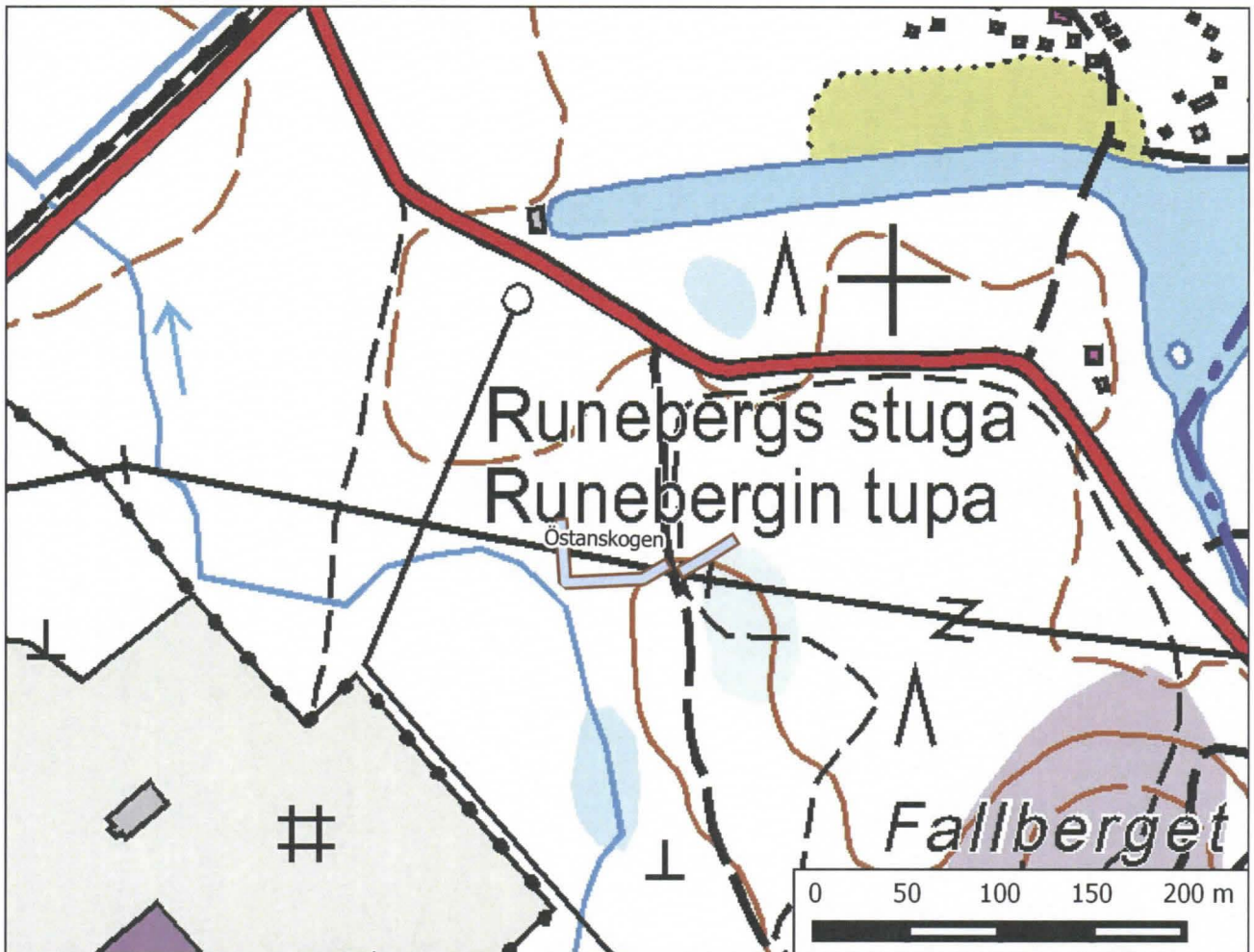
Inventeringstidpunkt: 17.06.2012

Beskrivning

Lokalen är belägen nordväst om Fallberget och ca 250 m sydväst om Runebergs stuga. Över lokalen löper en högspänningsledning och under denna är skogen kalhuggen. Inom det kalhuggda området växer rik och frodig undervegetation och rikligt med tät sly. Den omgivande skogen består av blandskog. Tvärs genom lokalen löper en mindre skogsväg och ett motionsspår i nord-sydlig riktning. Stenmuren är ca 115 m lång, 2 – 3 m bred och 0,5 – 0,8 m hög. Muren, som är uppbyggd av natursten, är i regel välbevarad och på den växer mossor och lav. I dess centrala del finns en lucka genom vilket skogsvägen och motionsspåret löper. I öst avslutas muren av ett större jordfast sten. Den äldsta karta på vilket det finns odlingsmark markerad i anslutning till muren är Rosenlunds karta över Jakobstad odlade ägor från år 1878. På denna karta finns odlingsmark markerad öst om den bevarade muren. Dock överensstämmer inte odlingsmarkens gränser med murens sträckning. På 1946 års sockenkarta finns däremot åkermark vars utsträckning delvis överensstämmer med murens. Sannolikt har muren anlagts någon gång mellan år 1878 och 1943, då flygfotograferingen som 1946 års sockenkarta bygger på genomfördes.

Foto 90. Stenmur, fotograferat från sydöst.

Karta 60. Östanskogens stenvmur markerad med en grå linje.

© Lantmäteriverket

56. Fallet

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Stenkonstruktioner, stenmurar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Övrig kulturarvslämning

Antal: 1

Koordinater: N 7066439 E 285938 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Murände. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 6 – 7 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 2,4 km sydväst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 02.07.2012

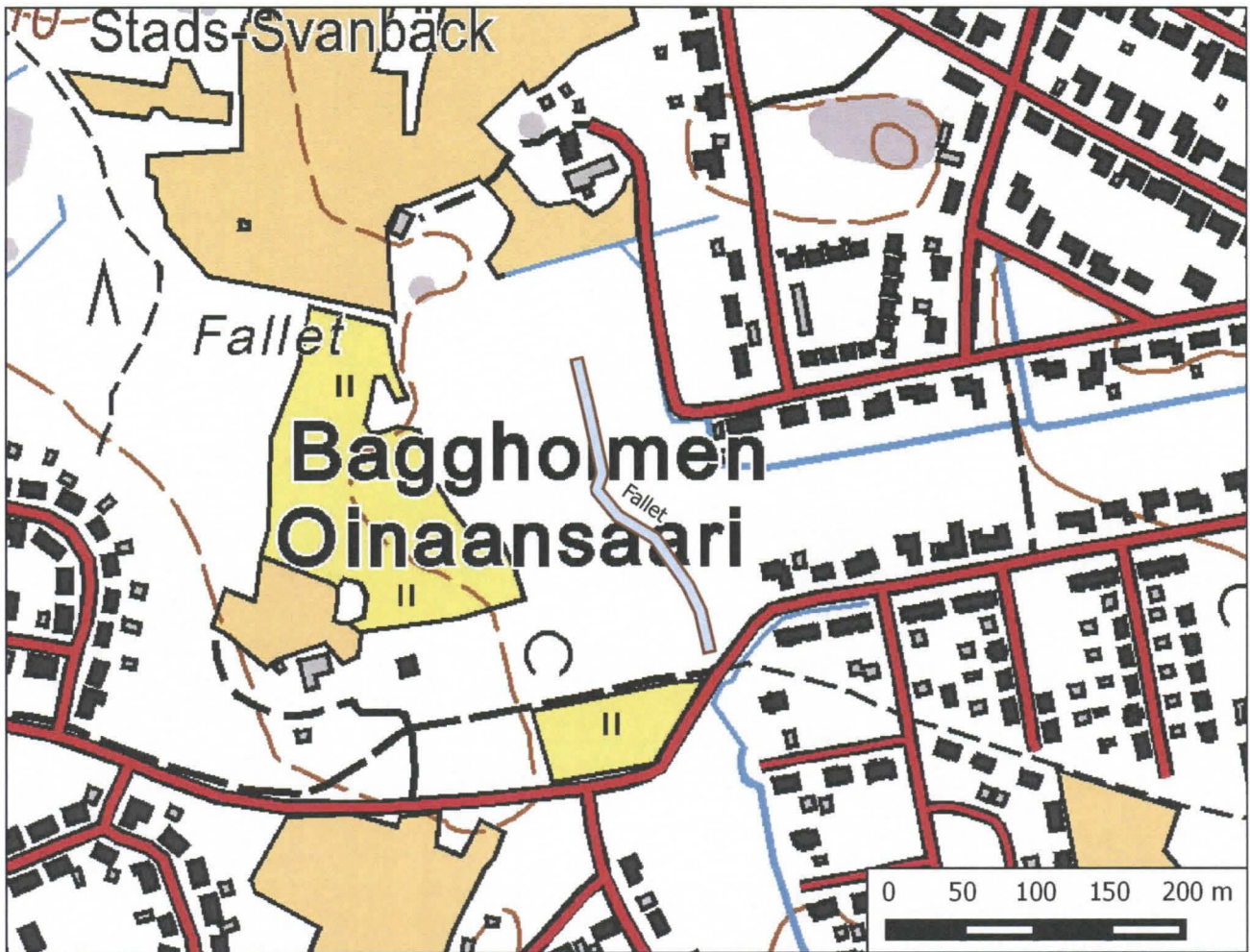
Beskrivning

Lokalen är belägen i Baggholmen ca 120 m väster om korsningen mellan Baggholmsvägen och Tunvägen. Terrängen är flack och består av igenväxande odlingsmark. I området växer björkskog med frodig och högväxt undervegetation. På platsen finns en nord-nordvästligt-syd-sydöstligt löpande stenmur, vars totala längd är ca 220 m. Muren är 2 – 4 m bred och 0,3 – 0,7 m hög. Murens stenar är slarvigt sammansatta och partier av muren är raserad. Muren är delvis övertorvad och på den växer rikligt med sly. Muren är stundvis något svårföljd, framför allt under de partier där muren är näst intill fullständigt raserad. De raserade partierna består av låg och oregelbunden stenpackning som till stora delar täcks av den rika undervegetationen.

Murens datering förblir något osäker, men inget i de historiska kartorna tyder på att den är äldre än 1800-tal. I området finns under 1700-talet ängsmark, men murens sträckning överensstämmer ej med dessa ängars form. På 1946 års sockenkarta följer muren exakt gränsen mellan en på kartan markerad åker och ängsmark. Detta tyder på att muren är anlagd innan år 1943, då flygfotograferingen som sockenkartan bygger på genomfördes. Sannolikt härrör muren från 1800-talet eller 1900-talets första hälft.

*Foto 91. Stenmur,
fotograferat från norr.*

Karta 61. Fallets stenmur markerad med en grå linje.

© Lantmäteriverket

57. Stads-Svanbäck

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Stenkonstruktioner, stenmurar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Övrig kulturarvslämning

Antal: 1

Koordinater: N 7066986 E 285844 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Murände. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 7 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 2,1 km sydväst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 03.07.2012

Beskrivning

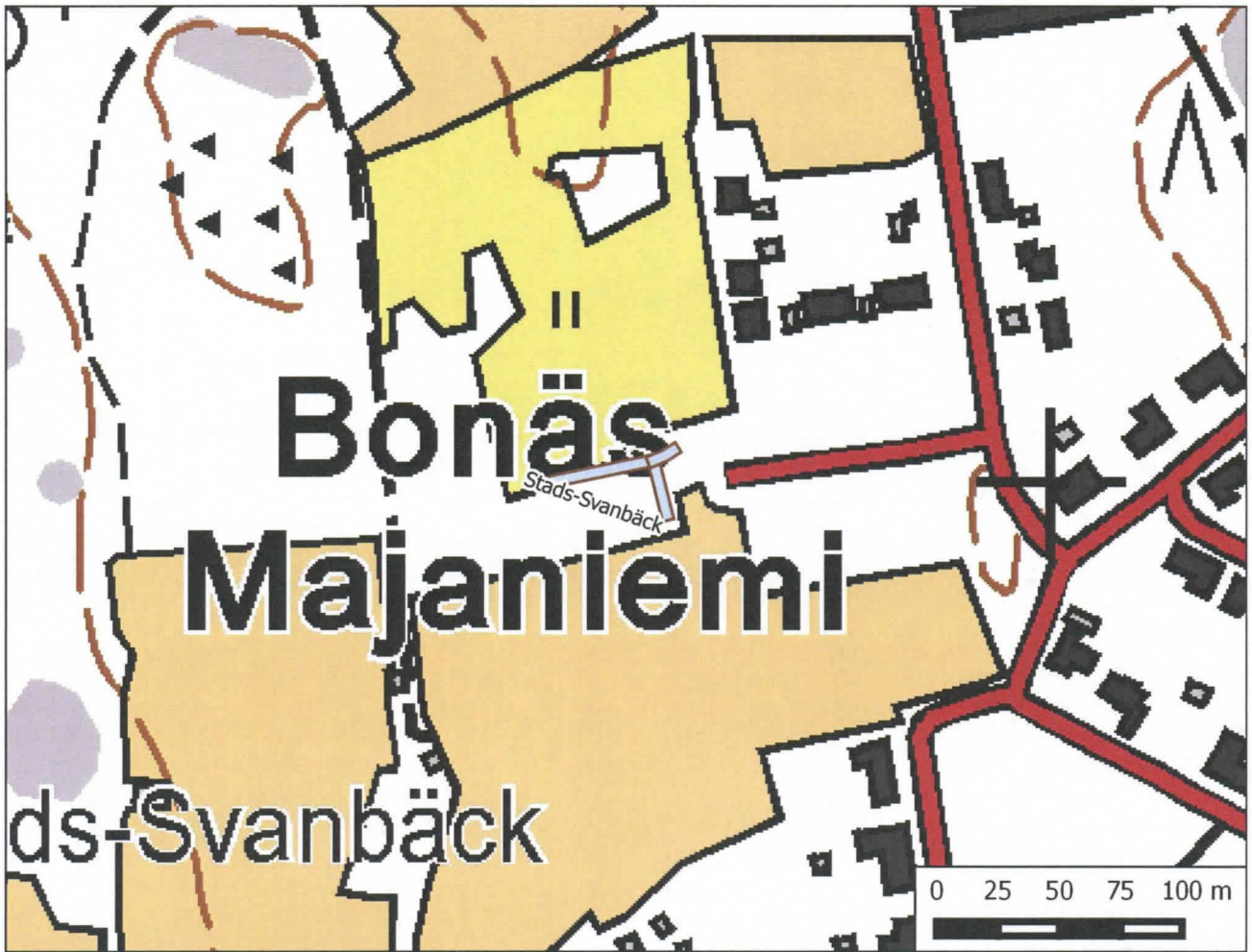
Lokalen är belägen i Bonäs ca 30 m väster om Bovallagrändens västra ände i en öst-västlig korridor av igenväxande odlingsmark. Norr om denna lövträdsbevuxna korridor finns ängsmark och till söder hagmark. I öster begränsas korridoren av Bovallagrändens och nybyggda egnahemshus.

Lövskogen är ung och snårig. Undervegetationen är frodig och består mestadels av gräsväxter. På platsen finns en närmast T-formad mur, vars sammanlagda längd är ca 75 m. Muren är 2 – 4 m bred och 0,2 – 0,5 m hög. Muren är slarvigt sammansatt utan några uppenbara konstruktionsdetaljer. Periodvis består muren av inget mer än en låg och utspridd stenpackning med stenar i endast ett lager. Muren är delvis övertovad och på den växer sly.

Murens datering förblir något osäker, men inget i de historiska kartorna tyder på att den kunde vara äldre än 1800-talet. Där muren idag är belägen fanns under 1700-talet ängsmark. Muren har sannolikt uppkommit efter att denna ängsmark uppodlats. På 1946 års sockenkarta följer muren exakt gränsen mellan två på kartan markerade åkerytor. Detta tyder på att muren är anlagd innan år 1943, då flygfotograferingen som sockenkartan bygger på genomfördes. Sannolikt härrör muren från 1800-talet eller 1900-talets första hälft.

Foto 92. Stenmur, fotograferat från norr.

Karta 62. Stads-Svanbäcks stenvmur markerad med en grå linje.

© Lantmäteriverket

58. Fallberget

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Boplatser, torp

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Övrig kulturarvslämning

Antal: 1

Koordinater: N 7067217 E 285561 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Torpgrund. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 7 – 8 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 2,2 km sydväst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 03.07.2012

Beskrivning

Lokalen är belägen nordöst om Fallberget ca 40 m väst om en radiomast. Radiomastens närområde är instängslat, men torpgrunden ligger på en liten kulle strax utanför det instängslade området. I området växer blandskog. Undervegetationen består av risväxter. På platsen finns en näst intill fullständigt överväxt husgrund, vars vägglinjer urskiljs som en ca 1 m bred och upp till 0,5 m hög vall. Vallen är tydligast i öster, medan den sydvästra långsidan är något diffus. Torpgrundens storlek är 7,5 x 5,0 m och dess längdriktning är nordväst-sydöstlig. I grundens nordöstra hörn finns ett 2 x 2 m stort och 0,3 m högt övertorvat spisiröse. Byggnaden verkar ha en något försänkt golvyta. Ca 20 m sydväst om husgrunden finns med björkskog återväxt åkermark och på motsatt sida av denna forna åkeryta, ca 60 m söder om husgrunden finns ett ca 20 m långt murparti (N 7067154 E 285557). Muren löper i en nordväst-sydöstlig riktning parallellt med den forna åkerytan. Den med omsorg lagda muren är 1,5 – 2,0 m bred och 0,3 – 1,2 m hög. Stora delar av murens yta täcks av tjock mossa.

Det torp som funnits på platsen har kallats Norrlunds torp och är namngett efter bysmeden Henrik Norrlund som år 1848 arrenderade torpet, som vars uppbyggt på Hult hemmans marker. Efter Norrlunds död år 1886 återgick torpet till Hult hemman (Nyman 2011:1). När åkerytan sydväst om torpet tagits i bruk är osäkert, men åtminstone på kartor 1700-talet finns ingen odlingsmark markerad på platsen. Möjligen har åkern uppodlats i samband med att torpet grundats och muren kunde därmed vara samtida med torpet. Åkern har varit i bruk åtminstone fram till år 1967, då karteringen för 1972 års grundkarta genomfördes.

Foto 93. Torpgrund, fotograferat från väst.

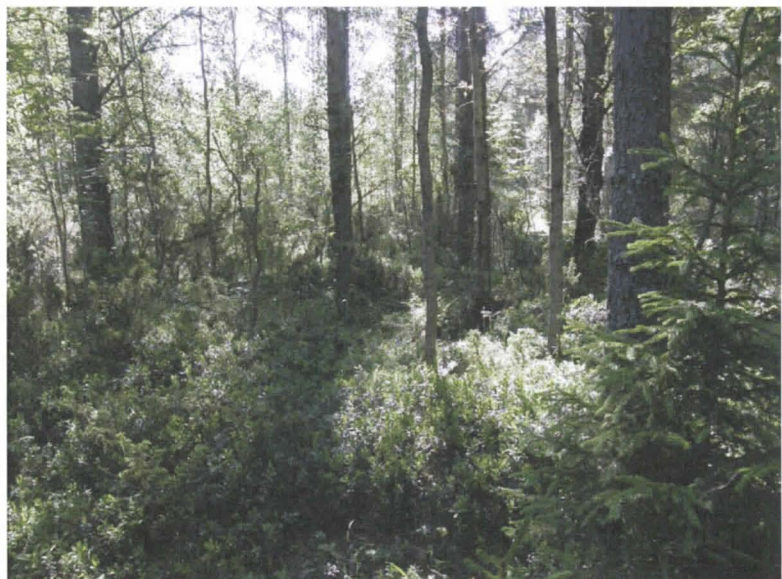
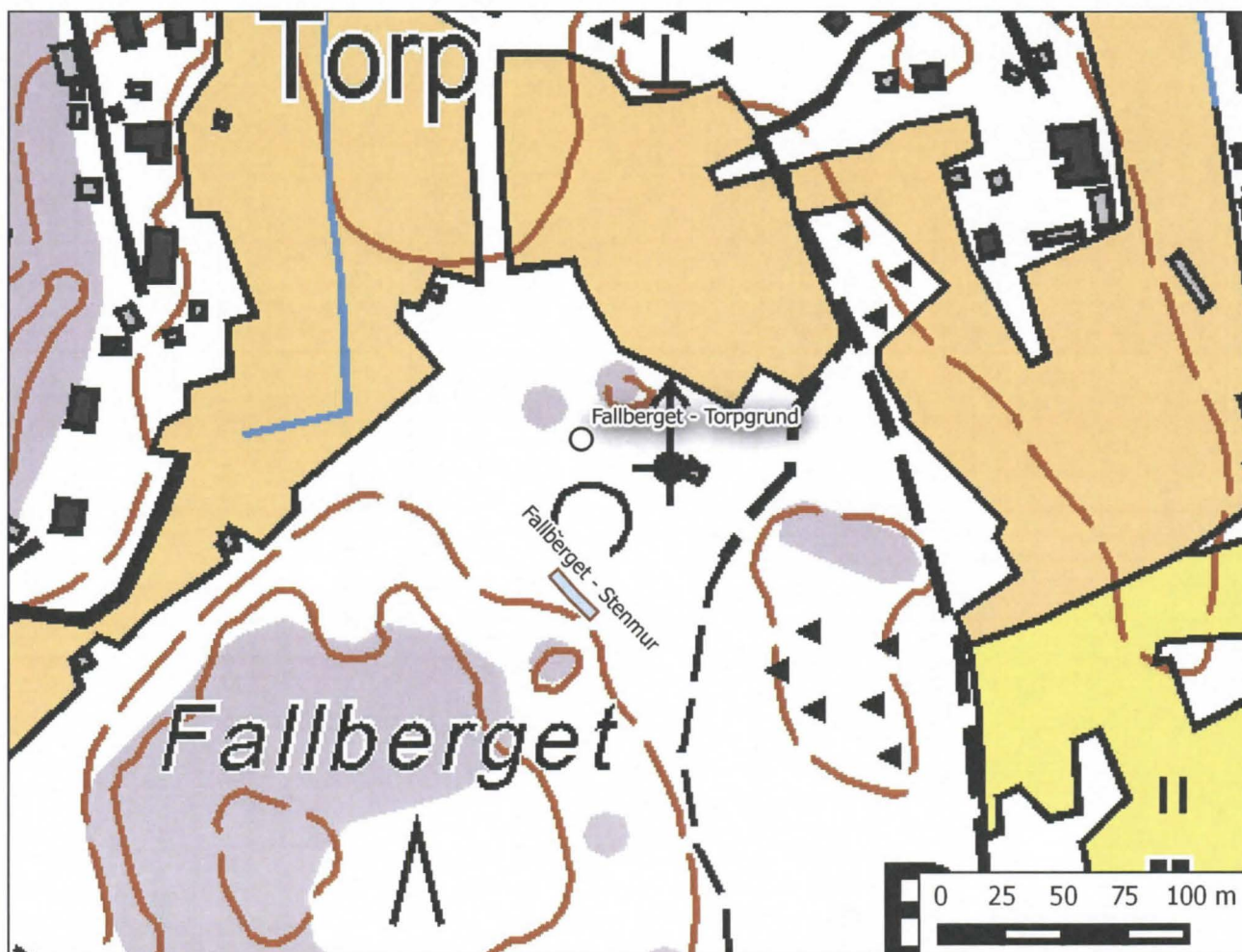

Foto 94. Stenmur,
fotograferat från öst.

Karta 63. Fallbergets torpgrund markerad med en vit punkt och stenmuren med en grå linje. © Lantmäteriverket

59. Snarubacken

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Arbets- och framställningsplatser, odlingar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Övrig kulturarvslämning

Antal: 1

Koordinater: N 7066686 E 284944 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Ugnslämning. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 10 – 11 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 3,0 km sydväst om Jakobstads kyrka.

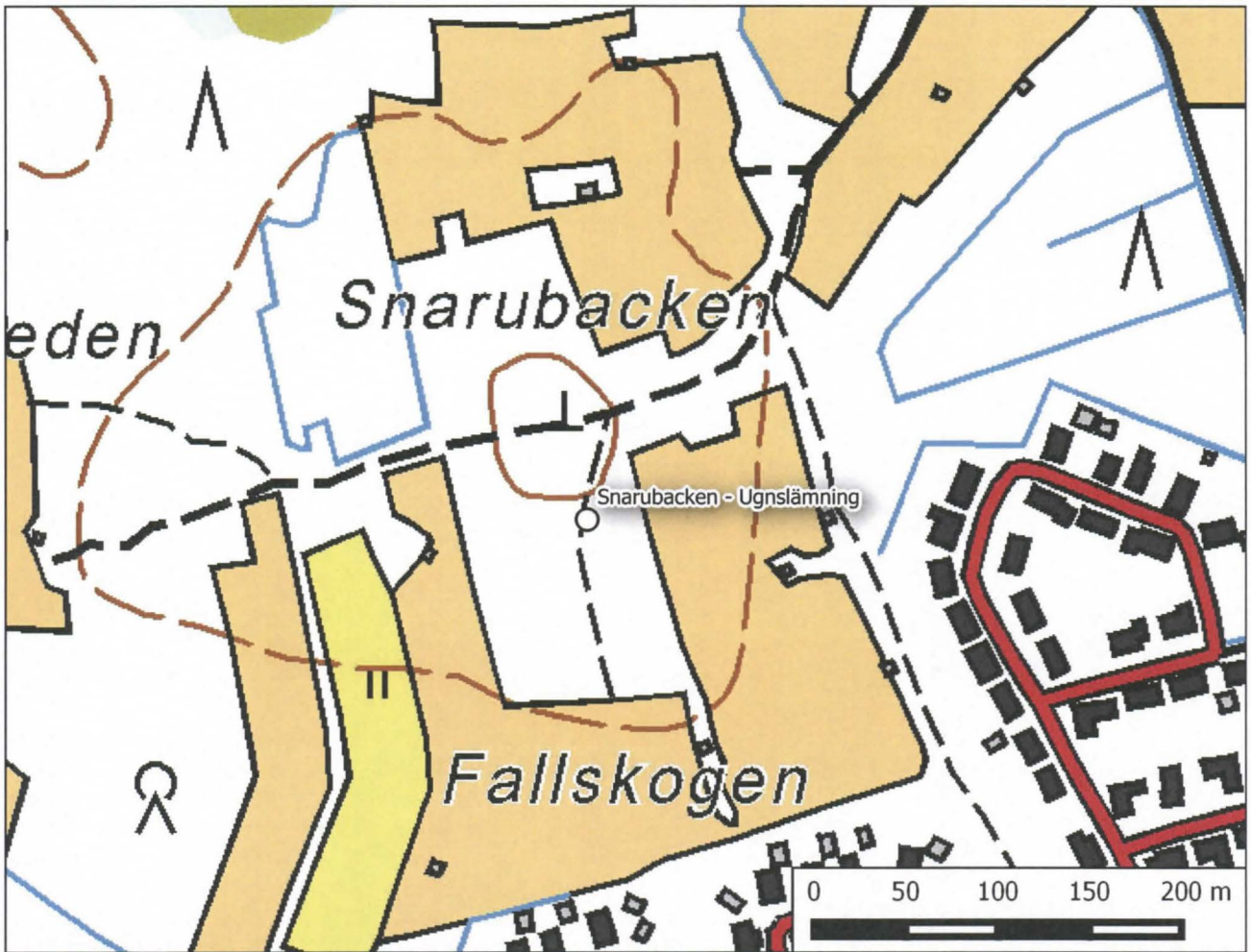
Inventeringstidpunkt: 03.07.2012

Beskrivning

Lokalen är belägen i en liten glänta inom ett mindre skogsparti invid den östra kanten av en smal nord-sydligt löpande skogsväg. Området domineras av ännu brukad åkermark som med åkerytor som kantas av blandskog. På platsen finns en 2,2 x 2,0 m stor och 0,8 m hög rektangulär ugnslämning, som är uppbyggd av spjälkt natursten. På stenarna kunde inga borrhål observeras. Ugnskonstruktionen är något utrasad mot norr. Lämningen är till stor del övertorvad och ovanpå den växer en fullväxt björk. I ugnslämningens närhet finns ett antal mindre gropar, men några spår av till ugnen hörande husgrund kunde ej observeras. Möjligen har ugnen varit en del av en ria. På 1700-tals kartor över området finns inga markeringar som kunde indikera fast bosättning eller åkerbruk i området. Ej heller finns det markerad någon byggnad på platsen på 1946 års sockenkarta eller på 1972 års grundkarta. Sannolikt härrör ugnen från 1800-talet eller början av 1900-talet. I närområdet finns rikligt med stenvmurar som kantar ännu brukad åkermark. Dessa karterades ej under inventeringen, men kan mycket väl vara samtida med ugnen.

*Foto 95.
Ugnslämning,
fotograferat från
sydväst.*

Karta 64. Snarubackens ugnslämning markerad med en vit punkt.

© Lantmäteriverket

60. Dalhagen

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Stenkonstruktioner, stenmurar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Övrig kulturarvslämning

Antal: 1

Koordinater: N 7066849 E 282564 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Murände. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 3 – 7 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 5,1 km väst om Jakobstads kyrka.

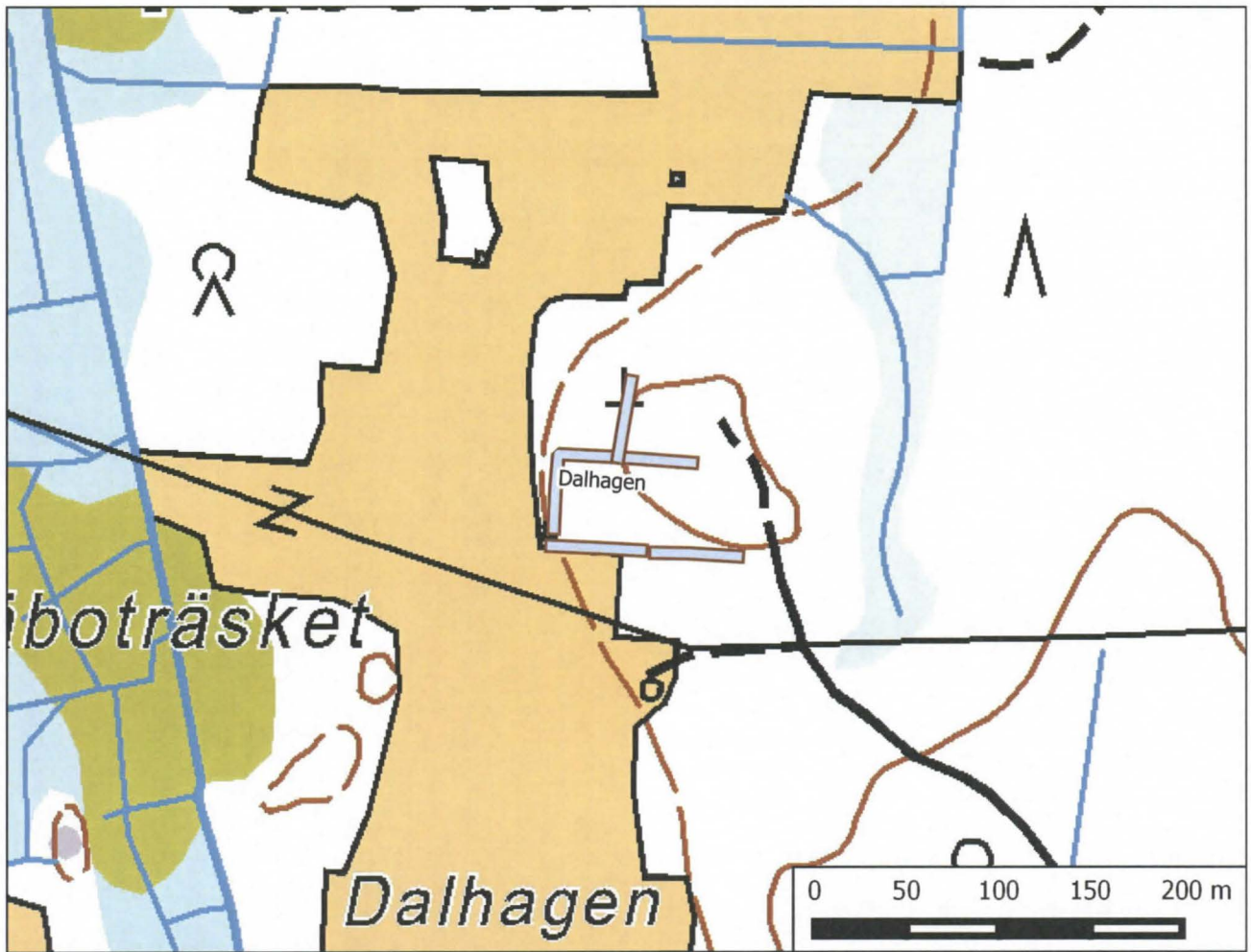
Inventeringstidpunkt: 04.07.2012

Beskrivning

Lokalen är belägen på väst- och sydslutningen av en flack höjd öst om åkermarken Dalhagen och ca 100 m nordväst om Fäbovallsvägen. Området är kalhugget och vegetationen består av låga buskar och gräsväxter. På platsen finns ca 250 m bevarad stenmur, som omgärdar på tre sidor en rektangulär 100 x 50 m stor yta. I öst finns ingen stenmur synlig. Från den norra långsidan löper en utlöpanne del av muren norrut under en sträcka av ca 40 m. Muren är vällagd och består av runda naturstenar. Muren är 1,5 – 2,5 m bred och 0,5 m hög. På kartor från slutet av 1700-talet finns ingen odlings- eller betesmark markerad i området. På 1946 års sockenkarta och på 1972 års grundkarta är den omgivande åkermarken uppodlad, men området som muren inhägnat är markerad som skogsmark. Tillgängligt kartmaterial indikerar därmed att muren uppförts någon gång under 1800-talet kring en yta som har växt igen redan innan 1943, då flygfotograferingen för 1946 års sockenkarta genomfördes.

Foto 96. Stenmur, fotograferat från väst.

Karta 65. Dalhagens stenvmur markerad med en grå linje.

© Lantmäteriverket

61. Storsand

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Markkonstruktioner, gropar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Övrig kulturarvslämning

Antal: 1

Koordinater: N 7066469 E 279612 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Grop. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 9 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 8,1 km väst om Jakobstads kyrka.

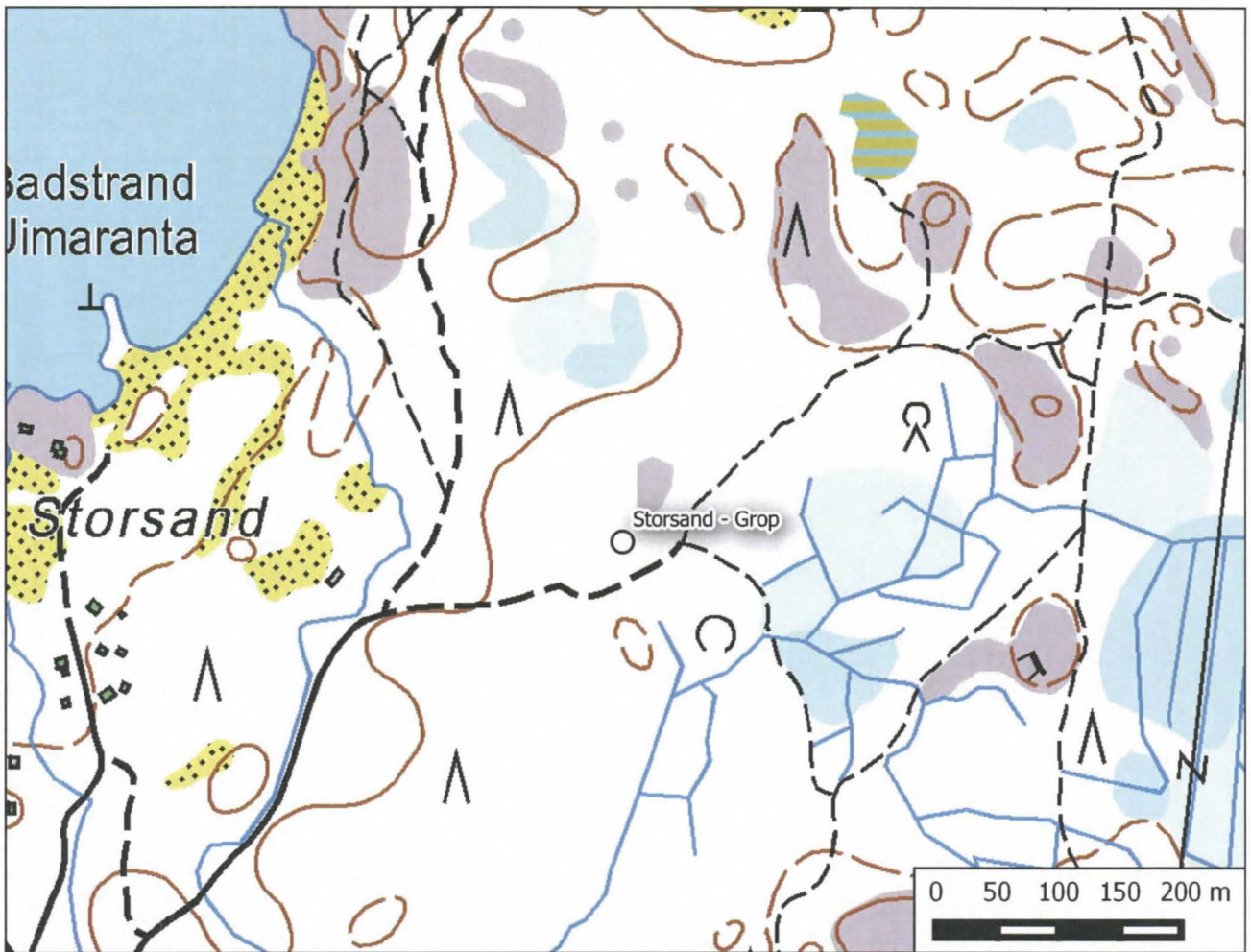
Inventeringstidpunkt: 05.07.2012

Beskrivning

Lokalen är belägen i Sammetsskogen öster om Storsand ca 200 m nordöst om Storsandsvägens ände. Terrängen består av torr och sandig tallhed. Vid krönet av en ca 5 m hög naturlig sandkulle finns en rund grop, vars diameter är 6,5 m och vars djup är 1,0 m. Kring gropens kanter löper en 1,5 m bred och 0,4 m hög sandvall. På vallarna växer tallar. Provstick med jordsond visade på att det endast finns ren sand både i gropens botten liksom i vallarna. Blekjord har heller ej hunnit bildas. Lämningens funktion och datering är osäker. Avsaknaden av blekjord tyder dock på att gropen knappast är äldre än ett par hundra år.

Foto 97. Grop, fotograferat från väst.

Karta 66. Gropens läge är markerad med en vit punkt.

© Lantmäteriverket

62. Tailod norra udden

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Kommunikationsleder, kummel

Datering: Modern

Föreslagen skyddsklass: Övrig kulturarvslämning

Antal: 1

Koordinater: N 7066237 E 278352 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Kummel. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 2 – 3 m.ö.h.

Läge: Lokalen är belägen ca 9,4 km väst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 07.07.2012

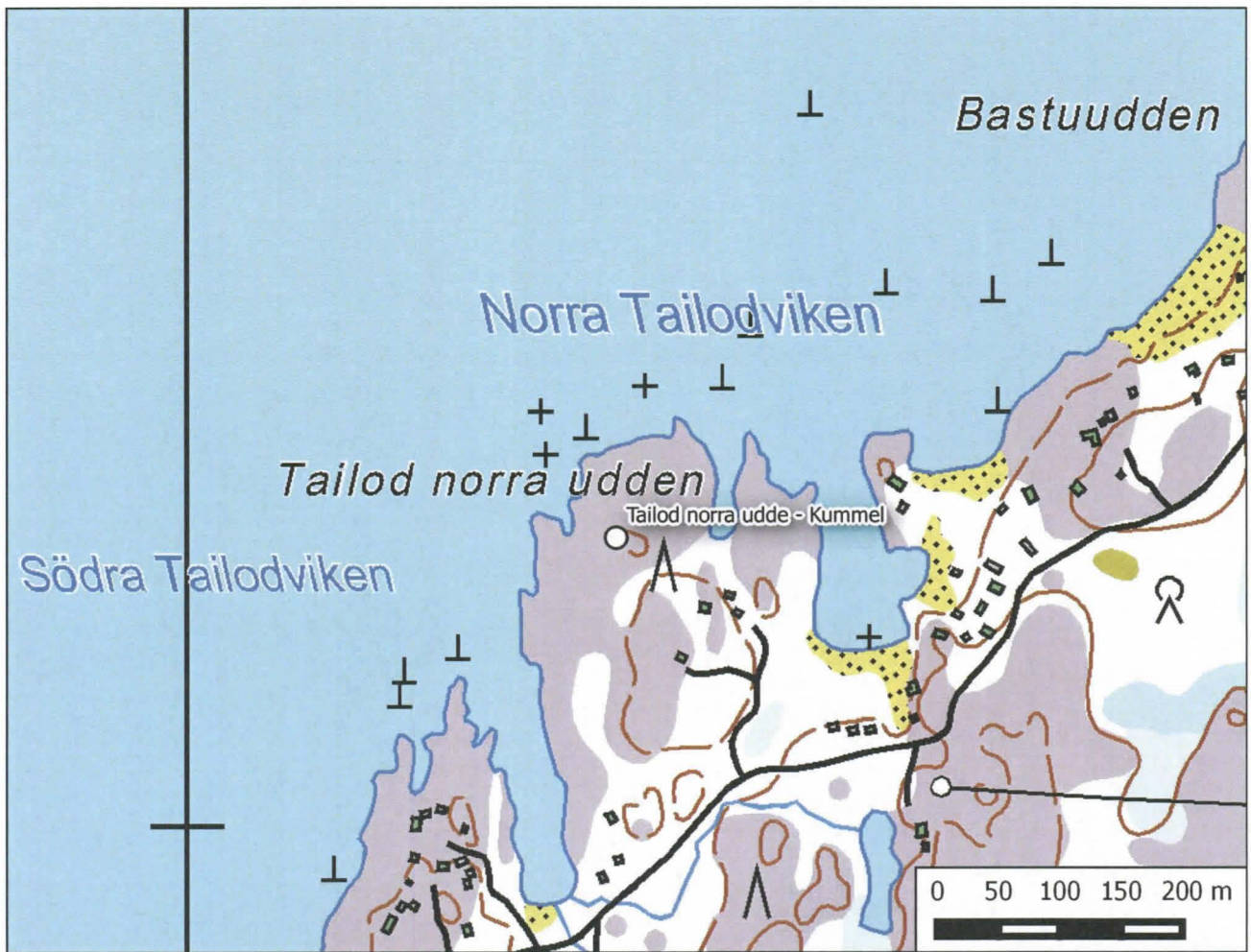
Beskrivning

Lokalen är belägen på kala strandklippor på Tailod norra udden i Fäboda. På strandklippornas högsta punkt finns ett 1,8 x 1,6 m stort och 1,2 m högt stenröse. Röset är uppbyggt av runda 0,2 – 0,5 m stora naturstenar och stockar med diameter mellan 0,1 och 0,2 m. Stockarna är murkna. Röset är ett sjömärke och dess goda skick samt att det finns bevarade stockar i konstruktionen indikerar på att det ej är märkbart äldre än 1900-talet.

Foto 98. Kummel, fotograferat från sydöst.

Karta 67. Kumlets läge markerad med en vit punkt.

© Lantmäteriverket

63. Kittholmen 2

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Konst och minnesmärken, inhuggningar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Övrig kulturarvslämning

Antal: 1

Koordinater: N 7069386 E 287013 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Inhuggning. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 5 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 1,3 km väst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 07.07.2012

Beskrivning

Lokalen är belägen på en omskött gårdsplan vid den nordvästra sidan av Kittholmen ca 20 m från Gamla Hamnsvägen. På en flat berghäll mitt på gårdsplanen finns en kompassros inhuggen. Inhuggningen är ca 0,7 m i diameter. Inhuggningen är mycket välgjord och i gott skick. Dess datering kunde ej fastställas under inventeringen, men den är knappast äldre än 1800-tal. Möjligtvis är kompassrosen samtida med det fritidshus som finns på tomten och skulle därmed kunna dateras till tiden kring sekelskiftet 1800/1900.

Foto 99. Kompassros, fotograferat från sydväst.

Karta 68. Den inhuggna kompassrosens läge markerad med en vit punkt.

© Lantmäteriverket

64. Kittholmen 3

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Anskaffningsplatser för råmaterial, stenbrott

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Övrig kulturarvslämning

Antal: 1

Koordinater: N 7068996 E 287034 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Stenbrott. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 6 – 8 m.ö.h.

Läge: Lokalen är belägen ca 1,0 km nordväst om Jakobstads kyrka.

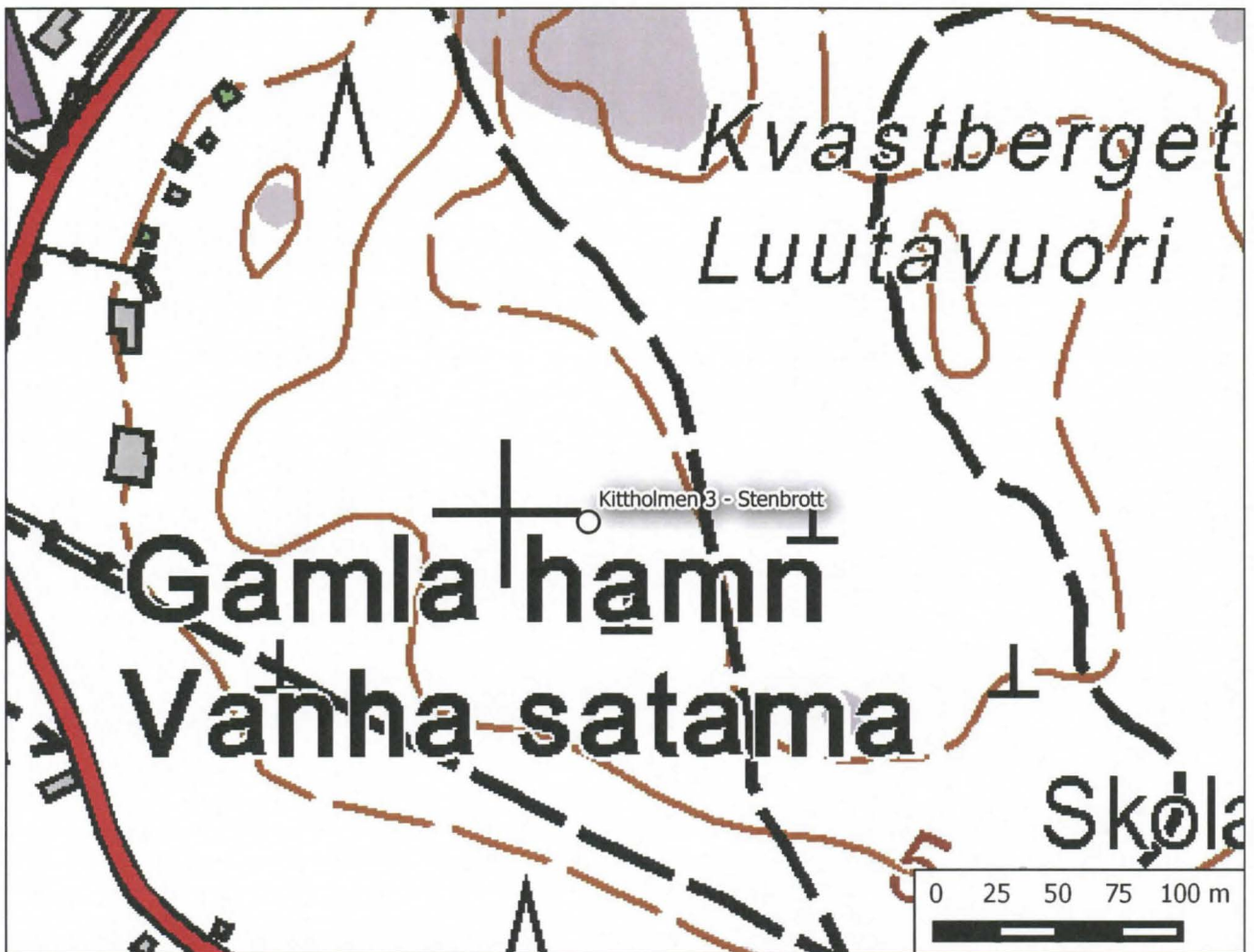
Inventeringstidpunkt: 21.10.2012

Beskrivning

Lokalen är belägen i de centrala delarna av Kittholmen ca 280m nordväst om korsningen mellan Strandvägen och Gamla Hamnvägen. Terrängen är bergig och i området växer tall- och granskog. På platsen finns ett ca 25 x 25 stort stenbrott vars botten är vattenfylld. Brottens norra sida består av en brant klippavsats från vilken det har med brutits sten. Några närmare uppgifter kring brottets ålder kunde under inventeringen ej fås, men det torde dateras till 1800-talet eller tidigt 1900-tal.

Foto 100. Stenbrott, fotograferat från söder.

Karta 69. Stenbrottets läge markerad med en vit punkt.

© Lantmäteriverket

65. Kisorberget

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Stenkonstruktioner, stenmurar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Övrig kulturarvslämning

Antal: 3

Koordinater: N 7069279 E 285250 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Murände. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 6 – 9 m.ö.h. (N2000)

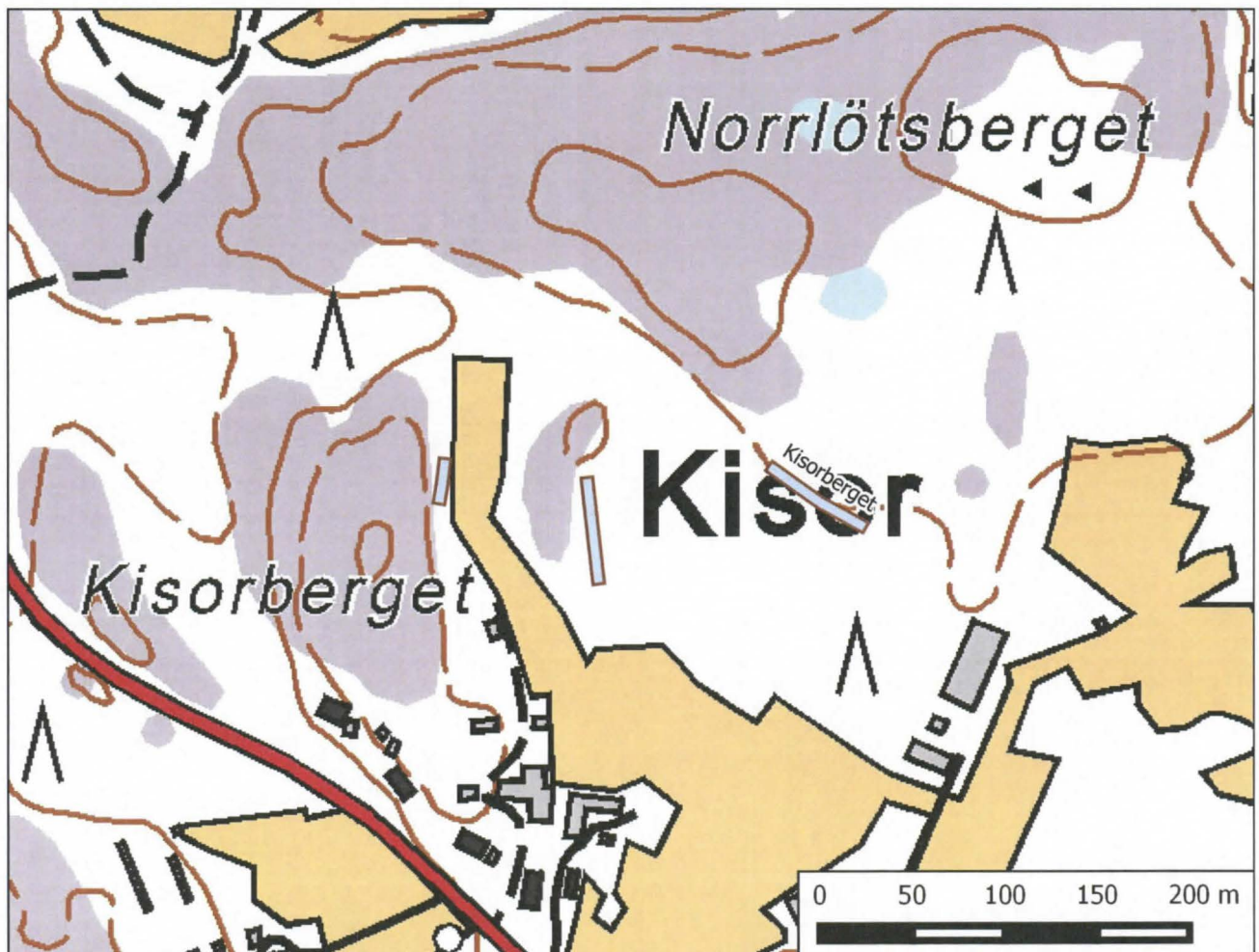
Läge: Lokalen är belägen ca 2,5 km nordväst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 08.07.2012

Beskrivning

Lokalen är belägen öst om Kisorberget och söder om Norrlötsberget i Kisor. Terrängen är flack och i området växer grandominerad barrskog, som i söder kantas av brukad åkermark. På platsen finns tre bevarade stenmurar, med en sammanlagd längd på ca 130 m. Muren längst till väst är ca 20 m lång och är belägen vid foten av Kisorberget och kantar brukad åkermark där den löper i nord-sydlig riktning. Muren består av vällagd natursten och ca 1,5 – 2,0 m bred och 0,5 – 1,0 m hög. På muren växer riktigt med mossor. Det mellersta muren är likaså vällagd och i övrigt också av samma karaktär. Muren, som är belägen ca 80 m öst om Kisorberget, är 55 m lång omges på alla sidor av skogsmark. Muren löper i nord-sydlig riktning. Ca 100 m öst om denna mur finns den tredje muren, som även den omges av skogsmark. Muren löper i nordväst-sydöstlig riktning och är ca 55 m lång. Muren är ej lika vällagd som de två övriga murarna och består förutom av natursten även av sprängsten. Muren är ca 2 m bred och 0,5 m hög och delvis överväxt av ris och mossor. På Lohms karta över Kisor hemman från år 1688 sträcker sig den odlade åkermarken ej ännu fram till området med de bevarade murarna, men på Albäcks karta över Jakobstad, Kyrkoby och Vestersundsby från år 1773 sammanfaller den västligaste murens sträckning delvis med utbredningen av odlad åkermark. Den mellersta och östligaste muren är på denna karta belägen i obrukad skogsmark, vilket även är fallet på 1946 års sockenkarta. På sockenkartan följer dessa murar dock fastighetsgränser, vilka fortsättningsvis är aktuella. Avsaknaden av mer detaljerade kartor från 1800-talet försvårar uppskattningen av åldern på murarna, men sannolikt har de uppförts under 1800-talet eller 1900-talets första hälft. Endast den västligaste murpartiet kunde möjligtvis vara något äldre.

Foto 101. Den mellersta stenvuren, fotograferat från norr.

Karta 70. Kisorbergets stenvurar markerade med gråa linjer.

© Lantmäteriverket

66. Nätinabba 2

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Stenkonstruktioner, stenmurar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Övrig kulturarvslämning

Antal: 2

Koordinater: N 7068580 E 286981 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Murände. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 1 – 6 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 0,7 km nordväst om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 08.07.2012 och 21.10.2012

Beskrivning

Lokalen är belägen ca 150 m sydöst om korsningen mellan Briggvägen och Strandvägen i ett område av frodig lövskog. Terrängen är flack med en svag nord-nordvästlig sluttning i norr. Öst om lokalen sluttar terrängen brant mot ett i Hamnviken utmynnande dike, den s.k. Rapakanalen. På platsen finns två stenmurar med en sammanlagd längd på ca 175 m. Den nordligare muren är ca 60 m lång, 1,0 – 1,5 m bred och ca 0,5 m hög. Den är konstruerad av mestadels stora (0,5 – 1,0 m) stenblock och består både av runda och kantiga stenar. Muren löper i nordväst-sydöstlig riktning och den är mossbelopen. Ca 70 m sydöst om denna mur finns en ca 115 m lång lav- och mossbeväxt mur som hägnar in en ca 1000 m² stor stenröjd yta. I sydöst har muren raserats och dess ursprungliga sträckning torde ha varit något större. I nordväst finns en ursprunglig öppning i muren, genom vilken en näst intill fullständigt igenväxt stig löper. Muren är 1,5 – 2,0 m bred, 0,5 – 0,8 m hög och består av både runda och kantiga stenar. I tillgängligt historiskt kartmaterial finns inget som tyder på att murarna skulle vara äldre än 1800-tal.

Foto 102. Den nordligare muren, fotograferat från norr.

Karta 71. Nätinabba 2:s murar markerade med grå linjer.

© Lantmäteriverket

67. Markusholmen

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Stenkonstruktioner, stenmurar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Övrig kulturarvslämning

Antal: 2

Koordinater: N 7066879 E 290026 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Murände. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 3 – 7 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 2,8 km sydöst om Jakobstads kyrka.

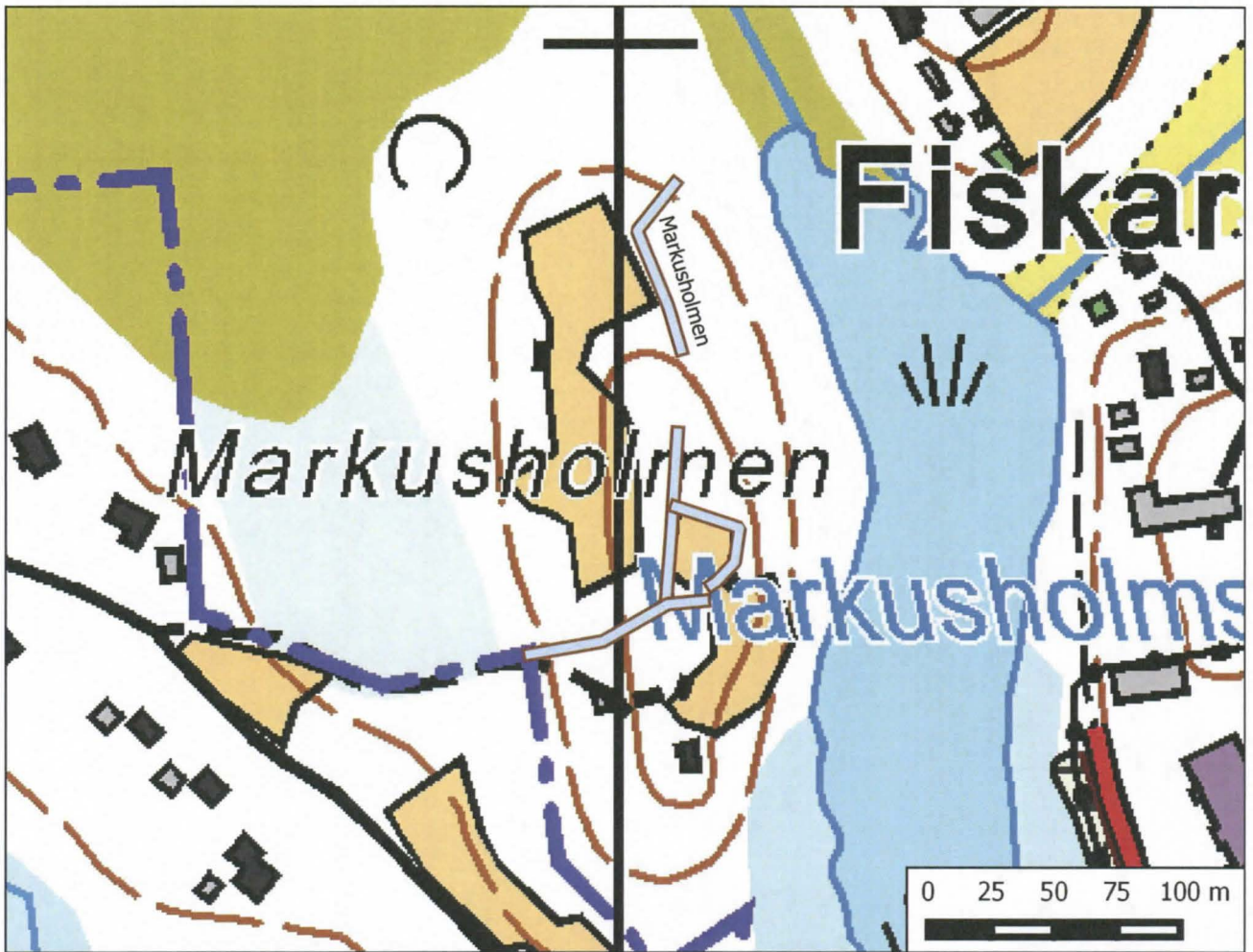
Inventeringstidpunkt: 19.10.2012

Beskrivning

Lokalen är belägen mitt på den forna långsmala ön Markusholmen i hagmarkskantad skogmark. Terrängen är överlag flack med en något brantare sluttning i öst. I området växer barrträdsdominerad blandskog. På öns västra del finns inhägnad hagmark och i söder små ängsytor och modern egnahemshusbebyggelse. På ön finns ca 280 m bevarad stenmur uppdelad i två separata murpartier. Murarna är 1,0 – 2,0 m breda, 0,5 – 0,8 m höga och mestadels uppbyggda av runda naturstenar. Bäst bevarade är murarna i norr. I tillgängligt historiskt kartmaterial finns inget som tyder på att murarna skulle vara äldre än 1800-tal. Under inventeringen observerades inga spår av de strandbodnar som på Albäcks karta över Jakobstad, Kyrkoby och Vestersundsby från år 1773 är markerade på öns östra del.

Foto 103. Stenmur, fotograferat från sydöst.

Karta 72. Markusholmens stenmurar markerade med gråa linjer.

© Lantmäteriverket

68. Grannabba

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Stenkonstruktioner, stenvmurar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Övrig kulturarvslämning

Antal: 2

Koordinater: N 7067177 E 289586 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Murände. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 3 – 8 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 2,3 km sydöst om Jakobstads kyrka.

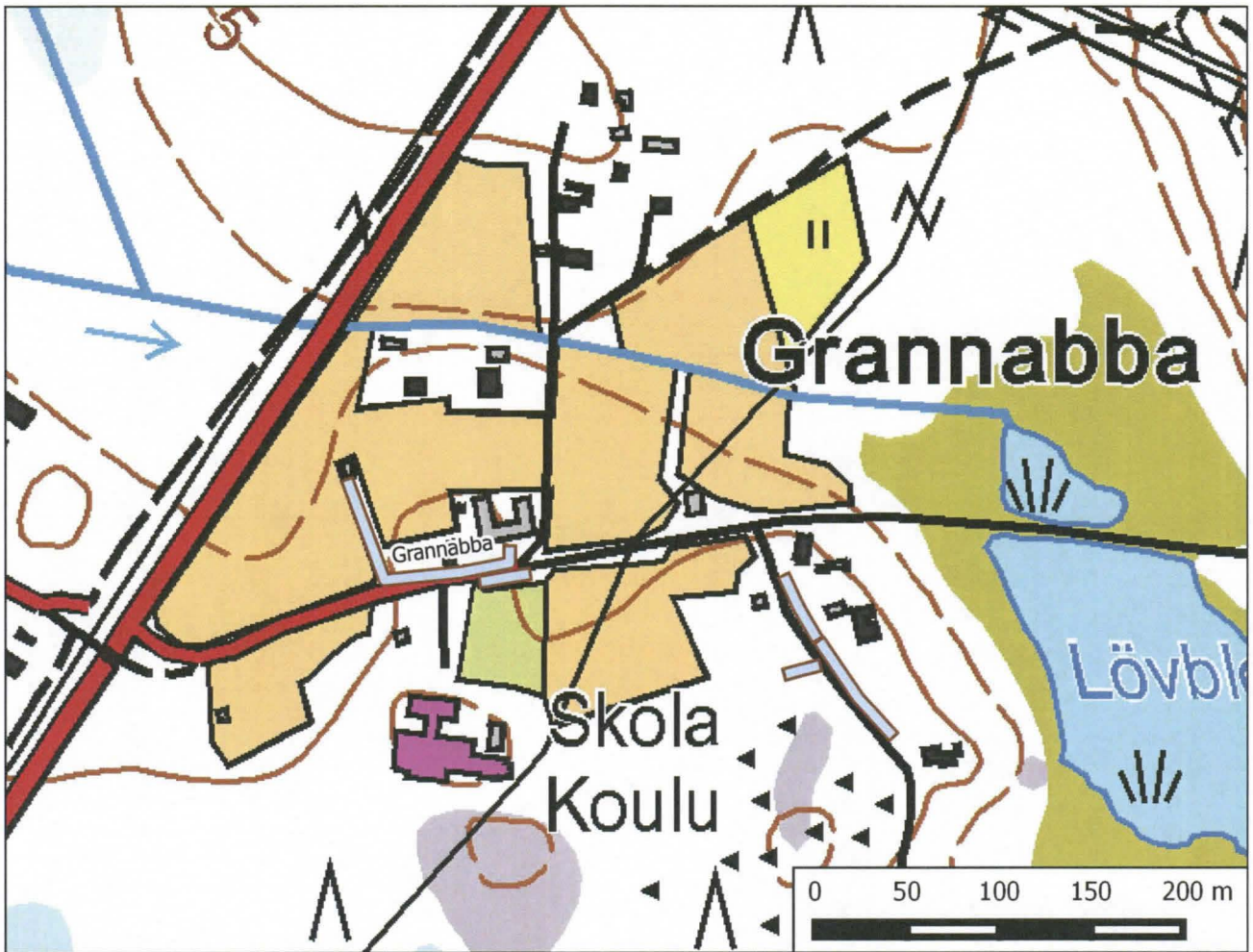
Inventeringstidpunkt: 19.10.2012

Beskrivning

Lokalen är belägen i bebyggd miljö öst och norr om Ruusulehto skola i Grannabba. I området finns ca 260 m bevarad stenvmur uppdelad i två separata delområden. Stenvmurarna är 1,5 – 2,0 m breda, 0,5 – 0,8 m höga och består både av runda och kantiga naturstenar. I det östligare delområdet löper en stenvmur längs med Markusholmsvägen på vägens östra sida under en sträcka av ca 100 m. Även på vägens västra sida finns en kort stump stenvmur bevarad. Ca 150 m nord-nordväst om dessa murar finns det västligare delområdet där en stenvmur löper längs med Pirilövägen på vägens norra sida. Muren följer vägen under en sträcka av ca 70 m, varefter den i väst viker av mot norr. Detta från vägdragningen avvikande murparti är dåligt bevarat och har inkorporerats i en trädgårdsterrassering. Det är svårbedömt vilka delar som tillhör den ursprungliga muren och vilka som är uppkomna i samband med terrasseringen. En kort stenvmursstump finns även bevarad på vägens södra sida mitt emot Ruusulehto skola. I tillgängligt historiskt kartmaterial finns inget som tyder på att murarna skulle vara äldre än 1800-tal.

Foto 104. Stenvmur på östra sidan av Markusholmsvägen, fotograferat från sydöst.

Karta 73. Grannabbas stenmurar markerade med gråa linjer.

© Lantmäteriverket

69. Nynäsbacken 2

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Arbets- och framställningsplatser, odlingar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Övrig kulturarvslämning

Antal: 1

Koordinater: N 7067068 E 286993 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Byggnadsgrund. Positionen fastställd med Garmin Etrex Legend Hcx GPS-mottagare.

Z: 10 – 11 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 1,2 km öster om Jakobstads kyrka.

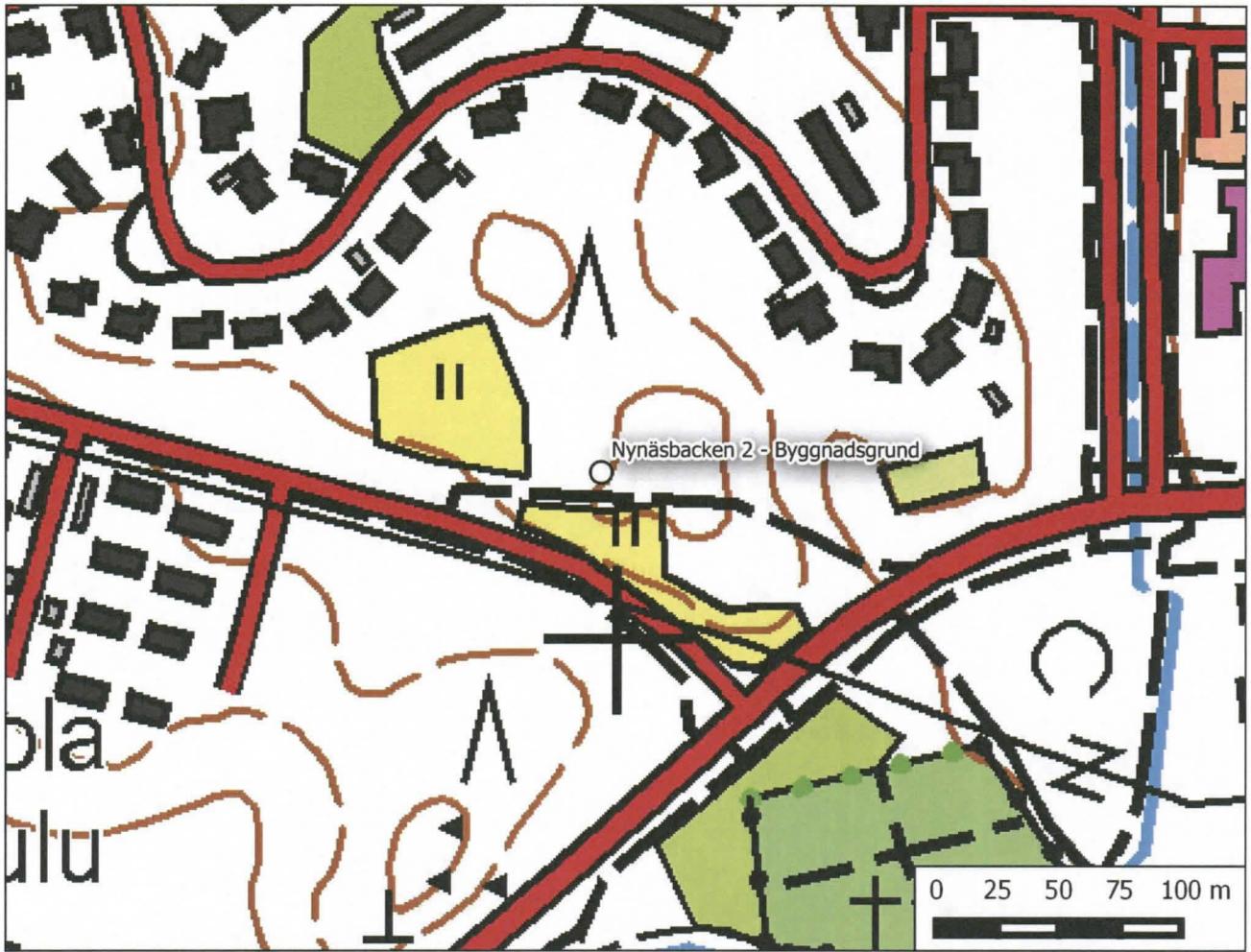
Inventeringstidpunkt: 20.10.2012.

Beskrivning

Lokalen är belägen på krönet Nynäsbacken ca 100 m norr om korsningen mellan Västra Ringvägen och Västerleden intill en smal grusväg. I närområdet växer enstaka björkar och tallar och undervegetationen består av gräs och risväxter. På platsen finns en uppskattningsvis 10 lång och 6 m bred byggnadsgrund med en av natursten och tegel konstruerad 2 x 2 m stor ugnslämning i det sydöstra hörnet. Byggnadens stenfot består av endast ett fåtal naturstenar och dess exakta utsträckning är något svårbedömd. Lämningen är sannolikt av en ria, som torde dateras till 1800-talet eller början av 1900-talet.

Foto 105. Ugnslämning, fotograferat från söder.

Karta 74. Byggnadsgrunden på lokalen Nynäsbacken 2 markerad med en vit punkt.

© Lantmäteriverket

70. Smedasskogen

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Stenkonstruktioner, stenmurar

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Övrig kulturarvslämning

Antal: 7

Koordinater: N 7065822 E 287962 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Murände. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 6 – 10 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 2,4 km söder om Jakobstads kyrka.

Inventeringstidpunkt: 20.10.2012

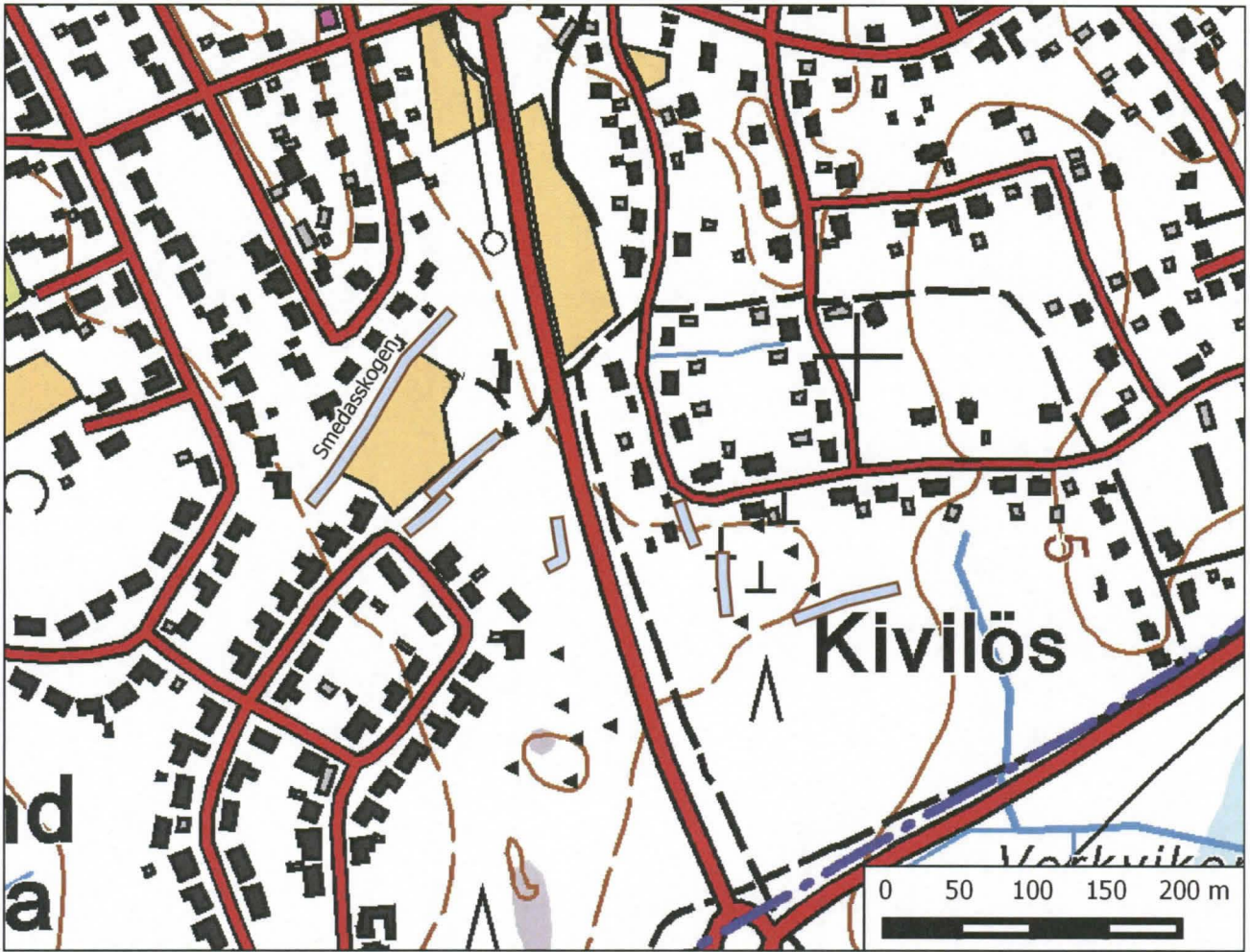
Beskrivning

Lokalen är belägen på bägge sidor om Nya Bännäsvägen på gränsen mellan Kivilös och Kyrkostrand. Öster om Nya Bännäsvägen finns tre bevarade murstycken i ett skogparti mellan Södra Kivilösvägen och Jakobstads omfartsväg. Väster om Nya Bännäsvägen finns fyra bevarade murstycken mellan Kyrkostrandsgatan och Kantorsgatan. Murarna är 2 – 3,5 m breda, 0,5 – 0,8 m höga och uppbyggda av mestadels rund natursten. Den sammanlagda längden på murarna är ca 400 m. Murarna löper mestadels i skogsterräng, som åtminstone delvis är igenväxt odlingsmark. På Albäcks karta över Jakobstad, Kyrkoby och Vestersundsby från år 1773 är området ej ännu uppodlat. Uppodlingen sker sannolikt under loppet av 1800-talet eller början av 1900-talet och stenmurarna torde härröra från samma tid.

Foto 106. Stenmur på östra sidan av Nya Bännäsvägen, fotograferat från söder.

Karta 75. Smedasskogens stenmurar markerade med grå linjer.

© Lantmäteriverket

71. Bovallarna

Grunduppgifter

Fornlämningstyp: Boplatser, torp

Datering: Historisk tid

Föreslagen skyddsklass: Övrig kulturarvslämning

Antal: 1

Koordinater: N 7066667 E 281711 (ETRS-TM35FIN)

Koordinatförklaring: Husgrund. Positionen fastställd med Garmin Oregon 450t GPS-mottagare.

Z: 4 – 5 m.ö.h. (N2000)

Läge: Lokalen är belägen ca 6,0 km väst om Jakobstads kyrka.

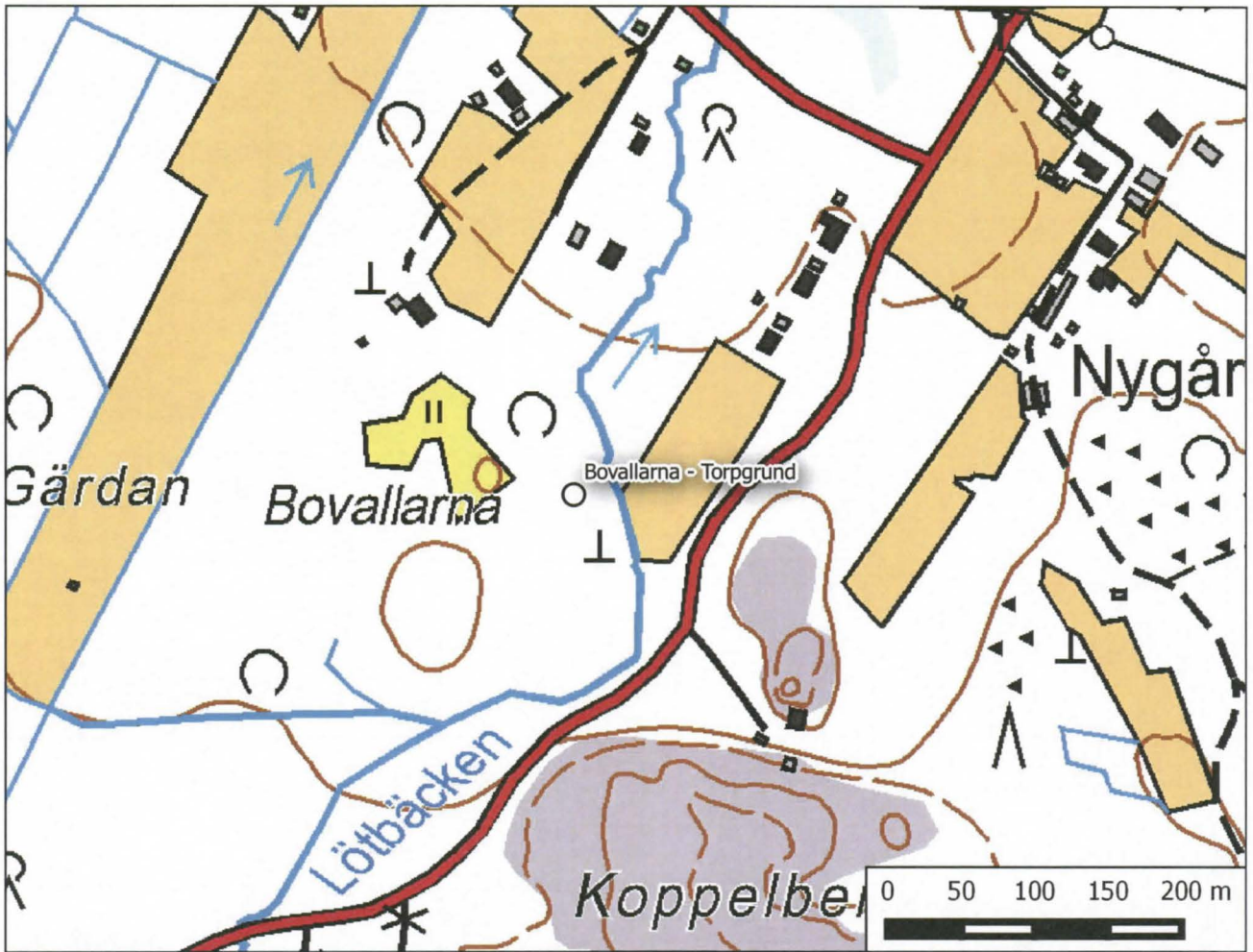
Inventeringstidpunkt: 22.10.2012

Beskrivning

Lokalen är belägen i Fäboda på västra sidan om Pörkenäsvägen mellan Bovallarna och Lötbäcken. Terrängen är plan och marken består av morän. Mitt på en nyligen kalhuggen ytan finns en ca 6 x 6 m stor rektangulär stenfotsgrund. Grunden är näst intill fullständigt övertorvad och på den växer gräs och sly. Stenfoten består av klyvda och med borrhål försedda gråstenar. Mitt i husgrunden finns en källargrop. Grunden är en lämning av ett i början av 1800-talet anlagt soldattorp.

Foto 107. Torpgrund, fotograferat från öst.

Karta 76. Torpgrunden vid Bovallarna markerad med en vit punkt.

© Lantmäteriverket